

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
THE ROLES OF THE MONKS IN THE PROPAGATION OF BUDDHISM
IN BANGPLAD DISTRICT, BANGKOK

พระณัฐพงษ์ สิริวิไล (ต้นศิริ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

พระณัฐพงษ์ สิริวิโส (ต้นศิริ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**THE ROLES OF THE MONKS IN THE PROPAGATION OF BUDDHISM
IN BANGPLAD DISTRICT, BANGKOK**

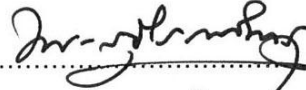
PHRA NATTHAPONG SIRIWONGSO (TONSIRI)

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)**

**Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2011**

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระสุธีธรรมมานุวัตร, ผศ.,ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(พระวิสุทธิภัทรธาดา, Ph.D.)

ประธานกรรมการ

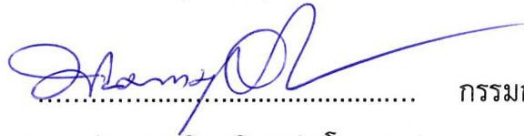
(อาจารย์ ดร.ทองวิทย์ แก้วศรี)

กรรมการ

(ผศ.ดร. สุรพล สุยะพรหม)

กรรมการ

(พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ, ผศ.)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ยuthana ปราณีต)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร. สุรพล สุยะพรหม

ประธานกรรมการ

พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ, ผศ.

กรรมการ

อาจารย์ ดร.ยuthana ปราณีต

กรรมการ

วิทยานิพนธ์ : บทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัย : พระณัฐพงษ์ สิริวิโส (ต้นศิริ)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: ผศ.ดร. สุรพล สุยะพรหม, พธ.บ., M.A., Ph.D. (Pol. Sc.)

: พระมหาบุญเลิศ อินุทปญโญ, ผศ., ป.ธ.๗., พธ.บ., ศศ.ม., รป.ม.
(การจัดการความขัดแย้ง)

: อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต, พธ.บ., ร.บ., M.A., Ph.D. (Pol. Sc.)

วันสำเร็จการศึกษา : ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๙๑ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. บทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พบว่า พระสงฆ์มีการปฏิบัติงานด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๗$) และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

๒. การเปรียบเทียบบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญ และวุฒิการศึกษาสามัญ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ข้อเสนอแนะในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ควรเพิ่มการจัดอบรมและเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้แก่พระสงฆ์ให้มากกว่านี้ เพื่อให้พระสงฆ์สามารถเผยแพร่ได้ถูกต้อง ควรตั้งทุนมูลนิธิเพื่อเตรียมดำเนินการเผยแพร่ไว้ โดยเฉพาะ ควรจัดหาบุคลากรด้านการเผยแพร่เพิ่มเติม เริ่มสร้างทีมงานในกลุ่มพระเผยแพร่

ด้วยกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน ควรมีการฝึกฝนอบรมในเรื่องอาจารย์ความประพฤติตลอดถึงฝ่ายปกครองก็ต้องดูแลพระสงฆ์อย่างเคร่งครัด ควรมีการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากกว่านี้ และในการเผยแผ่ควรตรวจสอบเทวกรรมและวิถีชีวิตในชนบทด้วย ควรให้โอกาสพระรุ่นใหม่ ๆ ได้มีโอกาสฝึกหัดการแสดงธรรมในโอกาสต่างๆ ควรมีเวทีสำหรับให้พระสงฆ์ได้มีโอกาสแสดงธรรมบ้าง ควรมีการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ให้ทันสมัยเพื่อไม่ให้เกิดความน่าเบื่อหน่าย ควรมีการจัดหาทรัพยากรที่สำคัญในการเผยแผ่ให้เพียงพอ เช่น ควรมีสถานที่ในการศึกษาธรรมะประจำวัดต่างๆ หรือประจำหมู่บ้าน เป็นต้น

Thesis Title : The roles of the monks in the propagation of Buddhism in Bangplad District, Bangkok.

Researcher : Phra Natthapong Siriwongso (Tonsiri)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof., Dr.Surapon Suyaprom. B.A., M.A., Ph.D.
(Pol. Sc.)

: Phramaha Boonlert Inthapanyo, Asst. Prof. Pali VII, B.A.,
M.A., M.P.A., (Conflict Management)

: Dr.Yuttana Praneet B.A., M.A., Ph.D.(Pol. Sc.)

Date of Graduation : March 31, 2012

ABSTRACT

The objectives of this research are : The roles of the monks in the propagation of Buddhism in Bangplad District, Bangkok as follows : 1) to study The roles of the monks in the propagation of Buddhism in Bangplad District, Bangkok. 2) to study the comparative The roles of the monks in the propagation of Buddhism in Bangplad District, Bangkok. by classifying personal status. 3) to study the problems and suggestions of The roles of the monks in the propagation of Buddhism in Bangplad District, Bangkok. Used in the study populations namely : the 191 Sangha's samplings of The roles of the monks in the propagation of Buddhism in Bangplad District, Bangkok. with cluster samplings. Research instruments were questionnaires, analyzed the data with frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D), hypothesis tested with t-test for two-valued variables and F-test or One-Way ANOVA for more than 3 valued variables. In case of differentiation was found, it was compared by Least significant Difference : LSD.

The research results :

1. The roles of the monks in the propagation of Buddhism in Bangplad District, Bangkok meet that ; the Buddhist priest has work side revelation practice flat the Buddhism, by the overall image is in many level ($\bar{X} = 3.57$), and when separate be lay meet that every have the practice is in many level.

2. . The comparative of The roles of the monks in the propagation of Buddhism in Bangplad District, Bangkok is classified by personal characteristic : age, year of monk, Dhamma education, Pali education and educational ordinary background showed no differences, thus rejecting the formulated hypotheses.

3. Suggestion in The roles of the monks in the propagation of Buddhism in Bangplad District, Bangkok should enhance the arrangement trains and disclose flat the Buddhism in the Buddhist priest too much more this for the Buddhist priest has can to disclose flat is correct, should stand foundation asset for prepare to manage disclose flat keep especially, should procure side revelation personnel flat add, begin build the staff in monk group discloses together flat exchange to learn one another, be supposed to the training trains in about might the behavior through arrive at the administration, must take care the Buddhist priest strictly, be supposed to revelation supporting flat the Buddhism more than this, and in the revelation flat should the insertion puts in the culture and the way of life in the countryside with, should give a chance new model monk, have a chance drills dharma show in all chance, be supposed to the stage for give the Buddhist priest has a chance gives a sermon, be supposed to format revelation development flat modernly lest, be born the tiresome, be supposed to the arrangement seeks important resource in the revelation flat enough, such as be supposed to the place in dhamma permanent temple all education, or permanent a village etc.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตากรุณาอย่างยิ่งจาก ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์, พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ ,ผศ. และ อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ช่วยให้แนวคิด คำแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณคณะกรรมการตรวจสอบ วิทยานิพนธ์ จนได้เนื้อหาวิทยานิพนธ์ที่ครบสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. และขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ ทองอ่อน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชวชัย ไชยสา ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ที่ได้กรุณา ให้คำแนะนำและเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถามพร้อมให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข แบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณเจ้าคณะพระสังฆาธิการเขตบางพลัด และเขตบางซื่อ ขอขอบคุณ สหธรรมิกวัดวิมุตยาราม ขออนุโมทนาคุณโยมชอยอธิสุขคุ้มจินดา ที่อุปถัมภ์ ขอขอบคุณ คุณนารี โชติกุล ที่ช่วยเป็นที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก้ไขให้งานวิจัยให้สำเร็จลุล่วงมาด้วยดี ขอขอบคุณ คุณเมษา ศรีวิทย์ ที่ได้แนะนำงานวิจัยเล่มนี้โดยตรงไปตรงมา ขออนุโมทนา คุณโยมพ่อชุม คุณโยมแม่เอ๊ย ต้นศิริ บิตามารดาผู้เลิศคุณของผู้วิจัย

ขอขอบน้อมสักการะบารมีธรรมของหลวงพ่อวัดไร่ขิง และน้อมระลึกถึงพระคุณของ พระราชวิริยาลังการ เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง เจ้าคณะอำเภอพุทธมณฑล ที่ได้มอบทุนการศึกษาและ สถานที่ และพระพิพัฒนศึกษากร เจ้าอาวาสวัดบางช้างเหนือ ที่เอื้อเฟื้อสถานที่ในการศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จเสร็จสิ้นสมบูรณ์

คุณงามความดีอันเกิดจากงานวิจัยนี้ ขอน้อมถวายเป็นพุทธานุชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และบูชาคุณหลวงปู่เขียน พุทฺธรํชิต หลวงพ่อสง่า เขมสุโก อดีตเจ้าอาวาสวัดวิมุตยาราม คุณครูอุปัชฌาย์ อาจารย์ และท่านอื่นๆ ที่มีพระคุณทั้งหลาย

พระณัฐพงษ์ สิริวิโส (ต้นศิริ)

๕ มีนาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๑
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๓
กิตติกรรมประกาศ	๕
สารบัญ	๖
สารบัญตาราง	๙
สารบัญแผนภาพ	๑๑
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	๑๒
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์	๑๘
๒.๓ บทบาทพระสงฆ์กับสังคมไทย	๔๔
๒.๔ พระสงฆ์กับการเผยแผ่	๔๘
๒.๕ คณะสงฆ์ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	๕๒
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๓
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๒

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓. วิธีดำเนินการวิจัย	๖๓
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๔
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๔
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๔
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๖
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๗
บทที่ ๔. ผลการศึกษา	๖๙
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๙
๔.๒ ผลการวิเคราะห์บทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	๗๒
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	๗๘
๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแพร่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	๘๔
๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of Knowledge)	๘๘
บทที่ ๕. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๙๑
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๑
๕.๒ อภิปรายผล	๙๖
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๒
บรรณานุกรม	๑๐๓
ภาคผนวก	๑๑๐
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๑๑
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๑๓
ภาคผนวก ค ผลการหาดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม	๑๑๙
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๒๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
	ภาคผนวก จ ผลการหาความสอดคล้องของแบบสอบถาม (ค่า Alpha)	๑๓๓
	ภาคผนวก ฉ หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล	๑๓๖
ประวัติผู้วิจัย		๑๓๘

สารบัญญัตินี้

ตารางที่		หน้า
๒.๑	การปกครองคณะสงฆ์เขตบางพลัด	๕๒
๔.๑	แสดงจำนวน และคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๐
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม	๗๒
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ	๗๓
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านเทคนิคการเผยแผ่	๗๔
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อการเผยแผ่	๗๖
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านรูปแบบการเผยแผ่	๗๗
๔.๗	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ	๗๙
๔.๘	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามพรรษา	๘๐
๔.๙	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาขั้นมัธยมศึกษา	๘๑
๔.๑๐	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัดกรุงเทพมหานคร จำแนก ตามวุฒิการศึกษาทางปริญญาตรี	๘๒
๔.๑๑	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๘๓
๔.๑๒	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	๘๔

ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๓	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแพร่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านเทคนิคการเผยแพร่	๘๕
๔.๑๔	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแพร่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อการเผยแพร่	๘๖
๔.๑๕	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแพร่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านรูปแบบการเผยแพร่	๘๗

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๒
๔.๑	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of Knowledge)	๘๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อภาษาไทย

คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม ข้อ หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังตัวอย่าง เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๐๘/๑๕๕. หมายถึง ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๒๐๘ หน้า ๑๕๕

พระวินัยปิฎก

วิ.ม. (ไทย) = วินัยปิฎก มหาวรรค (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฐกวรรค (ภาษาไทย)

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ดังนั้นจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในเขตบางพลัดกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกออกดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์
- ๒.๓ บทบาทพระสงฆ์กับสังคมไทย
- ๒.๔ พระสงฆ์กับการเผยแผ่
- ๒.๕ คณะสงฆ์ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

ในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท ผู้วิจัยได้ทบทวนจากงานวิชาการแล้วพบว่า มีนักวิชาการที่กล่าวถึงความหมาย ทฤษฎีของบทบาท บทบาทของผู้บริหารโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายของบทบาท

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากเอกสารทางวิชาการพบว่า มีผู้ให้ความหมายของบทบาทไว้หลายท่าน ดังนี้

ขนิษฐา วิเศษสาธิต และมุกดา ศรีพยงค์ กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่ง ความคาดหวัง หรือตามหน้าที่ ที่แสดงจริง^๑

ประภาพิศ สัญชาติเจตน์ กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกของตน ซึ่งคนอื่นคาดคิดหรือคาดหวังว่าเขาจะทำเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง^๒

^๑ ขนิษฐา วิเศษสาธิต และมุกดา ศรีพยงค์, *จิตวิทยาสังคมและมนุษยสัมพันธ์*, (กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๒๖), หน้า ๙.

^๒ ประภาพิศ สัญชาติเจตน์, *จิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๒๔), หน้า ๙๙.

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง พิจารณาบทบาทนั้นมี ๒ นัย คือ ทางด้านโครงสร้างของบทบาทเป็นตำแหน่งทางสังคม ที่มีเรียกต่าง ๆ กันแสดงบทบาทโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น ๆ ส่วนทางด้าน การแสดงบทบาท หรือการมีปฏิสัมพันธ์ (Social Structure) บทบาทเป็นผลต่อเนื่องที่เกิดจากแบบแผนการกระทำของบุคคลที่ได้เรียนรู้จากสถานการณ์ในสังคม

ปราชญา กล้าผจญ ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่าสิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายเป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายให้เหมาะสมสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่มอบหมายอำนาจนั้น^๓

พระมหาสุภา อุฑโท ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกหรือลงมือปฏิบัติ ตามความคาดหวังของผู้อื่น ตามสถานภาพ และตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้นๆ^๔

พัชนี วรกวิน ได้กล่าวว่า บทบาท ก็คือแบบแผนของพฤติกรรมซึ่งเป็นไปตามตำแหน่ง หรือสถานภาพของบุคคลอันเกิดจากความคาดหวังของบุคคลอื่นในสังคมนั้นๆ และบทบาทอาจเปลี่ยนไปได้ตามตำแหน่งที่ตนเปลี่ยนไป^๕

พัทยา สายหู ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท คือ การกระทำต่างๆ ตาม”บท” ที่กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำ トラบใดที่ยังอยู่ใน ”บท” นั้น เปรียบได้เหมือน ”บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้นๆ เป็นตัวอะไร มีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร^๖

ไพบุลย์ ช่างเรียน ได้อธิบายว่า บทบาทของคนในสังคมย่อมขึ้นกับสถานภาพที่ตนครองอยู่และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคลบทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะของสถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มूलเหตุ จูงใจ การอบรมขัดเกลาความพอใจ^๗

^๓ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง, **สถานภาพและบทบาท**, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๑๘.

^๔ปราชญา กล้าผจญ, **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๓๔.

^๕พระมหาสุภา อุฑโท, **บทบาทพระสงฆ์ในทศวรรษหน้า (๒๕๔๑-๒๕๖๐)**, **วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต**, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๙.

^๖พัชนี กรกวิน, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๕๒.

^๗พัทยา สายหู, **กลไกของสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๔๗.

สงวน สิทธิเลิศอรุณ กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่งซึ่งเป็นไปตามคามคาดหวังของสังคมหรือตามลักษณะการรับรู้ โดยได้แบ่งลักษณะบทบาทออกเป็น ๕ ประเภท^๙ คือ

๑. บทบาทที่กำหนด หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่ม หรือองค์กรที่กำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่ม หรือองค์กรนั้นๆ

๒. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง หมายถึง บทบาท หรือรูปแบบของพฤติกรรมที่คนอื่น (ผู้เกี่ยวข้อง) คาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ เช่น นักเรียนคาดหวังว่าครูจะช่วยอธิบายปัญหาข้อข้องใจเกี่ยวกับบทเรียนให้กับตน เป็นต้น บทบาทนี้มักจะสอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด

๓. บทบาทตามความคิดเห็นของผู้อยู่ในตำแหน่ง หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิด และเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่

๔. บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็นซึ่งมักเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของเจ้าตัวผู้อยู่ในตำแหน่ง

๕. บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อื่นในตำแหน่ง

วราคม ทีสุกะ กล่าวว่า บทบาท คือ สิ่งที่เราทำ หรือหน้าที่ที่เราต้องทำ เมื่อเราเป็นอะไรสักอย่างหนึ่ง สิ่งที่เราทำถูกต้องมากับสิ่งที่เราเป็นสถานภาพ^๙

สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ ได้กล่าวถึง บทบาทและพฤติกรรมมนุษย์ไว้ ๓ ประการ คือ

๑. บทบาทที่ถูกกำหนดขึ้น เป็นบทบาทตำแหน่งหน้าที่สิทธิทางสังคม

๒. บทบาทที่คาดหวังเป็นบทบาทที่อยู่ในระดับความคิดส่วนบุคคลหรือความคาดหวังของสังคมที่ต้องให้บุคคลแสดงบทบาทตามตำแหน่งหน้าที่ รวมทั้งความคาดหวังของตนเองแสดงพฤติกรรมตามความคาดหวัง

๓. บทบาทที่เป็นจริงเป็นบทบาทที่เจ้าของตำแหน่งหน้าที่ตามสภาพแสดงจริงอาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ถูกกำหนดหรืออาจไม่เป็นไปตามทั้งบทบาทที่กำหนด และบทบาทที่ถูกคาดหวังก็ได้

^๙สงวนศรี สุทธิเลิศอรุณ, **จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : เกียรติศักดิ์การพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๕๘.

^๙ไพบูลย์ ช่างเรียน, **สารานุกรมศัพท์ทางสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยา, ๒๕๑๖), หน้า ๒๙ - ๓๐.

แสวง รัตนมงคลมาศ ได้จำแนกลักษณะบทบาทไว้ ๕ ประการ ดังนี้

๑. บทบาทในอุดมคติ (Idea roles) หมายถึง บทบาทที่ควรจะเป็นไปตามอุดมคติ อุดมการณ์หรือหลักการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

๒. บทบาทที่เป็นจริง (Actual roles) หมายถึง ข้อเท็จจริงในด้านกิจกรรมหรือผลงาน ที่ได้ปฏิบัติจริง

๓. บทบาทที่รับรู้ (Perceived role) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบหรือภารกิจของตนว่าควรเป็นอย่างไร

๔. บทบาทที่คาดหวัง (Expecting role) หมายถึง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีหวังต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งประพฤติปฏิบัติอย่างไร

๕. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Expecting role) หมายถึง การที่ถูกฝ่ายหนึ่งถูกคาดหวังจากอีกฝ่ายหนึ่งว่า ต้องประพฤติปฏิบัติอย่างไรจึงจะเป็นไปตามคาดหวังของอีกในการศึกษา เรื่องบทบาทในแต่ละคู่ นั้น มีหลักการวิเคราะห์ว่าบทบาทในแต่ละคู่ควรที่จะสอดคล้อง (role must be commensurate) จึงจะมีความสำเร็จสูงหากมีความขัดแย้งในบทบาท (role conflict) มากเท่าไรความล้มสลายจะเกิดขึ้น

โสภา ชูพิกุลชัย ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า หมายถึง การแสดงออกหรือการทำหน้าที่ของบุคคลซึ่งสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้เขาทำ ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งโดยถือเอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน บทบาทที่ทำให้คนในสังคมสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลอื่น รู้ว่าบุคคลอื่นต้องการอะไรจากตน ทำให้เกิดประโยชน์ในการทำงานร่วมกันเป็นทีม^{๑๐}

ทิตยา สุวรรณชฎ ให้ความหมายว่า “บทบาทเป็นจุดของความคาดหวังตามกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับสถานภาพสังคม บุคคลต่าง ๆ ในสังคมจะมีบทบาทเป็นกรอบและถูกคาดหวังว่าควรมีพฤติกรรมอย่างไร”^{๑๑}

สรุปได้ว่า บทบาท ก็คือ พฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานของบุคคลในสังคม บทบาท เป็นแบบแผนความต้องการ เป้าประสงค์ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมและการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นตามลักษณะของตำแหน่งนั้น ๆ หรืออาจกล่าวสั้น ๆ ว่า บทบาท คือ สิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง

^{๑๐}โสภา ชูพิกุลชัย, **จิตวิทยาสังคมประยุกต์**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๔๕.

^{๑๑}ทิตยา สุวรรณชฎ, **พัฒนาการ : ความคาดหวังบทบาทของพัฒนาการ คณะกรรมการหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับตำบลส่วนท้องถิ่นสังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๔๓.

๒.๑.๒ ทฤษฎีบทบาท (role theory)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอทฤษฎีบทบาท (role theory) ผู้ที่เข้าใจบทบาทหน้าที่ และการเข้าใจทฤษฎีบทบาทจะทำให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ได้ดี ดังนั้น สมาชิกทุกคนในสังคม จึงควรที่จะเรียนรู้บทบาทของกันและกัน ว่าเมื่อไร เวลาไหน และที่ใด บุคคลควรแสดงบทบาทอย่างไร จึงจะเหมาะสมอันเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย ซึ่งมีรายละเอียดของทฤษฎีบทบาทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

กรรณิการ์ ขวัญอารีย์ ได้แบ่งลักษณะบทบาทของคนในสังคมไว้ดังนี้ คือ

๑. บทบาทที่กำหนดไว้ หรือบทบาทตามอุดมคติ (the socially prescribed or ideal role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิ และหน้าที่ของตำแหน่งไว้

๒. บทบาทที่ควรกระทำ (perceived role) เป็นบทบาทแต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำ ในหน้าที่ของตำแหน่งนั้นๆ ซึ่งอาจไม่ตรง ตามบทบาทอุดมคติทุกประการ และอาจแตกต่างกันไป แต่ละบุคคลก็ได้

๓. บทบาทที่กระทำจริง (the performed role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริง ตามความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนความกดดันและโอกาสที่กระทำในแต่ละสังคมในช่วงเวลาหนึ่งๆ^{๑๒}

ชิตยา สุวรรณชฎ ได้กล่าวว่า บทบาทเป็นลักษณะพฤติกรรมที่กำหนด และยังแบ่งหน้าที่ออกเป็น “บทบาทตามอุดมคติ” (ideal orle) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งของสังคม ควรปฏิบัติ และเป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติ บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ ปฏิกริยาของผู้เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ชิตยา สุวรรณชฎ ได้กล่าวสรุปฐานะตำแหน่ง และบทบาททางสังคมไว้ดังนี้ คือ

๑. มีสถานภาพ (Status) อยู่จริงในสังคม และมีอยู่ก่อนตัวคนจะเข้าไปครอง

๒. มีบทบาทที่ควรจะเป็นประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่ง

๓. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสำคัญในการกำหนดฐานะ ตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น

๔. ฐานะตำแหน่งและบทบาทนั้นได้มาจากการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ในสังคมนั้น

๕. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกัน พฤติกรรมที่เป็นจริงของคนที่ครองฐานะตำแหน่งที่มีบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเอง และของคนอื่นที่เข้า

^{๑๒}กรรณิกา ขวัญอารีย์, บทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กในชุมชนที่มีระดับต่างกัน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๒.

ร่วมพฤติกรรม และเครื่องกระตุ้น (stimulus) ที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ ที่เกิดการติดต่อกทางสังคม^{๑๓}

พาร์สันส์ (Parsons) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตน เช่น บุคคลที่มีเพื่อนมาก ก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว^{๑๔}

สรุปว่า บทบาท คือ การแสดงออกหรือการทำหน้าที่ของบุคคลซึ่งสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้เขาทำ ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งโดยถือเอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน บทบาทที่ทำให้คนในสังคมสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลอื่น รู้ว่าบุคคลอื่นต้องการอะไรจากตน ทำให้เกิดประโยชน์ในการทำงานร่วมกัน

๒.๑.๓ บทบาทของผู้บริหาร

บทบาทของผู้บริหารที่เกิดขึ้นในองค์กรและบทบาทที่สัมพันธ์กันภายนอกองค์กรมีดังนี้

๑) บทบาทที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล ในบทบาทส่วนนี้เป็นบทบาทภายในองค์กรเท่านั้น ผู้บริหารต้องมีการสื่อสารข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นต่างๆ ให้พนักงานรับทราบตลอดจนให้ข้อมูลต่างๆ เป็นเครื่องมือในการควบคุม และประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานด้วยในเชิงบทบาทของด้านนี้ ที่เกี่ยวข้องกับภายนอกองค์กร คือ การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เหมาะสมให้กับบุคคลภายนอก เช่น ลูกค้าหรือสาธารณชนได้รับข้อมูลที่เหมาะสมขององค์กร

๒) บทบาทที่เกี่ยวข้องกับคนบทบาทภายในองค์กร คือผู้บริหารจะมีบทบาทในการนำ เช่น การจูงใจ การสอนงาน การตัดสินใจและการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เป็นต้น สำหรับบทบาทที่เกี่ยวข้องกับภายนอกองค์กร พบว่า ในปัจจุบันนี้ ผู้บริหารมีบทบาทอย่างมากในการเชื่อมโยง เพื่อสร้างสัมพันธ์มิตร และเครือข่ายในธุรกิจเพื่อประโยชน์ขององค์กร

๓) บทบาทในด้านกรปฏิบัติงานบทบาทภายในองค์กรนั้นผู้บริหารต้องมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติงาน ผู้บริหารจะต้องอำนวยความสะดวกช่วยแก้ไข้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นรวมทั้งการกระทำใดๆ ที่จะช่วยให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างสัมฤทธิ์ผลในบทบาทต่อองค์กรนั้น ผู้บริหารจะต้องมีบทบาทในการเจรจาข้อตกลงพันธะสัญญาต่างๆ ให้เกิดขึ้นเพื่อผลสำเร็จขององค์กร เช่น การซื้อกิจการ การควบคุมกิจการ การรับสัมปทานต่างๆ เป็นต้น^{๑๕}

^{๑๓} ทิตยา สุวรรณชฎ, พัฒนาการ : ความคาดหวังบทบาทของพัฒนาการ คณะกรรมการหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับตำบลส่วนท้องถิ่นสังคมวิทยา, หน้า ๔๓.

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

^{๑๕} สุพานี สฤษฏ์วานิช , พฤติกรรมองค์กรสมัยใหม่ : แนวคิดและทฤษฎี, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๗๐ – ๒๗๑.

บทบาทของผู้บริหารในการเป็นผู้นำ ซึ่งมีพฤติกรรมบ่งชี้ ๔ ประการ ได้แก่

๑) กล้าเผชิญหน้ากับผู้ร่วมงานและผู้อื่นอย่างเปิดเผยและโดยตรง เกี่ยวกับปัญหา การปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน โดยใช้ความสามารถทั้งศิลป์และศาสตร์อย่างเหมาะสมกับ สถานการณ์และบุคคล

๒) กล้ายืนหยัดในเรื่องมาตรฐานการปฏิบัติงาน กล้าเรียกร้องการเพิ่มคุณภาพการ ปฏิบัติงาน และยืนยันปฏิบัติตามคำสั่ง หรือข้อเรียกร้องในเรื่องเหล่านั้น เพื่อแสดงให้เห็นถึง จุดยืนของผู้บริหารที่มั่นคง ชัดเจน ไม่โลเลเปลี่ยนแปลงไปตามแรงกดดันที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็น ธรรม

๓) กล้าปฏิเสธคำร้องขอที่ไร้เหตุผลของผู้ร่วมงานหรือผู้อื่น ซึ่งอาจคำนึงถึง ประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องของตนมากกว่าประโยชน์ของส่วนรวม กล้ากำหนดขอบเขต พฤติกรรมของผู้ร่วมงานและผู้อื่นให้ปฏิบัติตาม โดยยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

๔) กล้าสั่งการ ชี้แนะ มอบหมายงาน หรือแนะนำ โดยให้รายละเอียดอย่างชัดเจน ผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ถูกต้อง สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี

บทบาทในการสร้างทีมงานและประสานงาน ซึ่งมีพฤติกรรมบ่งชี้ ๕ ประการ ได้แก่

๑) เห็นยวนำ อำนวยความคิด และความเห็น เพื่อให้เกิดการตัดสินใจ รวมทั้งการ จัดทำแผนปฏิบัติงาน โดยใช้กระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบมีการสร้างทีมงานที่มีคุณภาพ และการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ

๒) ทำให้บุคคลรู้ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลาด้วยกระบวนการกลุ่มเน้น การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อเนื่อง และยังยืนยันใน หน่วยงาน

๓) แสดงความคาดหวังในทางที่ดีต่อผู้ร่วมงานและผู้อื่น มีเจตคติต่อหน่วยงานต่อ เพื่อนร่วมงานและผู้อื่นในทางบวกเสริมสร้างพลังใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้แก่ผู้ร่วมงานและผู้อื่นอย่าง ต่อเนื่อง

๔) กรณีที่บุคคลประสบความสำเร็จต้องให้เครดิตและยกย่องอย่างเปิดเผย

๕) ปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานและผู้อื่นด้วยการให้กำลังใจสร้างความรู้สึกล้ำค่าให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมงานและผู้อื่นโดยการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการเสริมสร้างดังนี้

๕.๑) ให้ข้อมูลข่าวสาร (Information) ที่ประสงค์จะแก้ปัญหาพัฒนาเปลี่ยนแปลง ในหน่วยงานแก่ผู้ร่วมงานและผู้อื่น

๕.๒) ให้ผู้ร่วมงานและผู้อื่นได้รับรู้ (Perception) ข้อมูลข่าวสารที่จะต้องจะ แก้ปัญหาพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงในหน่วยงานอย่างชัดเจนและทั่วถึง

๕.๓) สร้างความตระหนัก (Awareness) ให้ผู้ร่วมงานและผู้อื่นเห็นถึงความจำเป็นต้องแก้ปัญหา พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงในหน่วยงาน โดยเน้นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นทั้งต่อตนเองและต่อหน่วยงาน

๕.๔) ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานและผู้อื่นตัดสินใจ (Decision-Making) ที่จะปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นการสร้างแรงจูงใจภายใน ซึ่งจัดเป็นพลังสำคัญในการปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีคุณภาพ เมื่อเสริมสร้างพลังอำนาจทั้ง ๕ ขั้นตอนให้แก่ผู้ร่วมงานและผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานแล้ว จะส่งผลให้เกิดความรู้สึกการเป็นหุ้นส่วน (Partnership) ในกลุ่มผู้ร่วมงานทั้งหมด การเป็นหุ้นส่วนนี้จัดเป็นผลสำเร็จสูงสุดของการบริหารงานในทุกหน่วยงาน

หากผู้บริหารได้แสดงบทบาทและการนำ การสร้างทีมงานและประสานงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพของหน่วยงาน สถานการณ์ และบุคคลแล้ว จะส่งผลให้การบริหารมีประสิทธิภาพและเกิดสัมฤทธิ์ผลได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญมากที่สุด คือ ไหวพริบ ประสพการณ์และปฏิภาณในการบริหารการจัดการ และการแก้ปัญหาต่างๆ ในการทำงานทั้งยังสามารถครองใจผู้ร่วมงานตลอดจนผู้อื่นที่เกี่ยวข้องได้อย่างดีด้วย

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารที่เกิดขึ้นในองค์กร ที่สำคัญมากที่สุด คือ ไหวพริบ ประสพการณ์และปฏิภาณในการบริหารการจัดการ ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารจัดการสัมฤทธิ์ผลได้ดีที่สุดนั่นเอง ในการเป็นผู้นำมี ๔ ประการ ได้แก่ ๑) กล้าเผชิญหน้ากับผู้ร่วมงานและผู้อื่นอย่างเปิดเผยและโดยตรง ๒) กล้ายืนหยัดในเรื่องมาตรฐานการปฏิบัติงาน ๓) กล้าปฏิเสธร้องขอที่รู้เหตุผลของผู้ร่วมงานหรือผู้อื่น ๔) กล้าสั่งการซึ่งนำมอบหมายงาน หรือแนะนำ เป็นต้น

๒.๑.๔ บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

บทบาทด้านการเผยแผ่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ การจกตั้งกระทำโดยการจัดการเทศนา อบรม สั่งสอน ประชาชน ให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (หลวง วรรณโชติ) อ่างในกองแผนงาน กรมการศาสนา กำหนดหน้าที่หรือบทบาทที่วัดต่างๆ เจ้าคณะตำบล คณะสงฆ์อำเภอ และคณะสงฆ์จังหวัด เกี่ยวกับการเผยแผ่ ไว้ดังนี้

๑. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์
๒. แนะนำ สั่งสอน อบรม ประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ
๓. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับพระศาสนาโดยถูกต้อง^{๑๖}

^{๑๖} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (หลวง วรรณโชติ), **คู่มือพระสงฆ์การว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๘ – ๑๕๕.

การเผยแพร่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้พระพุทธศาสนายาวกว้างออกไปให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดแก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกหัวใจสำคัญของการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยให้เกิดประโยชน์สุข ตามที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ ๓ ประการ คือ ทิฏฐธัมมิกัตถะ ประโยชน์(ประโยชน์ในชาตินี้) สัมปรายิกัตถะประโยชน์ (ประโยชน์ชาติหน้า) และปรมัตถะประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน) พระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าคณะทุกชั้นมีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามบทบัญญัติมาตรา ๓๗(๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕^{๑๗} ดังนี้

ตามบทบัญญัตินี้ได้กำหนดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องจัดทำ อันเป็นภารกิจประจำตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส หรือตำแหน่งที่สูงขึ้นไป แยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. เป็นธุระในการจัดการศึกษา อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต
๒. เป็นธุระในการอบรม และสั่งสอนธรรมแก่คฤหัสถ์

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ทั้งวัดและพระสงฆ์ ที่ได้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ ดังนั้นจะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนา และหน่วยอบรมทางจิต มีทั้งหน่วยอบรม อ.บ.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้การเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

๑. พระสงฆ์จะต้องศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามอย่างจริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติอย่างนั้น
๒. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพื่อประโยชน์ของตน
๓. ไม่ยึดติดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม
๔. ไม่เห็นแก่ความง่าย ตีความพระธรรมวินัยตามชอบใจ หรือความต้องการของประชาชน
๕. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ
๖. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่นๆ

^{๑๗} กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, พ.ศ. ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๔ - ๑๓๕.

พุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่ เผยแผ่พุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไปเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทยผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้รู้ศาสนา และปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาได้โดยสมบูรณ์ เป็นนิจ การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีอยู่ ๒ คำที่ใช้อยู่ คือ คำว่า “เผยแผ่” และ “เผยแผร์” คำว่า “เผยแผร์” เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือมุ่งมันจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะของการจูงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้นๆ คำว่า “เผยแผ่” หมายถึงการประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจก็ไม่เป็นที่รังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วย และแสดงถึงความมีใจกว้าง และไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตน^{๑๔} ในการเผยแผร์หรือเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ้ากระทำโดยคฤหัสถ์ นิยมใช้คำว่า “เผยแผร์” เช่นอำนาจหน้าที่ส่วนหนึ่งของกรรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ คือ การเผยแผร์พระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำชาติ

องค์การสมาคมต่างๆ ที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจะใช้คำว่าเผยแผร์พระพุทธศาสนา แต่ถ้าเป็นหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรหรือพระสงฆ์จะใช้คำว่าเผยแผ่ เช่น “พระพุทธศาสนาแพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้ ก็เพราะพระสาวกได้ช่วยกันเผยแผร์พระพุทธศาสนาถ้าขาดการเผยแผ่แล้ว พระพุทธศาสนาจะไม่แพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้”

หน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาแล้วตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๑๕} ดังนี้

๑. อบรมพระภิกษุสามเณร ให้เป็นสมณะสัตตัญญา และอบรมเรื่องจรรยา มารยาท ตลอดจนจนถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่างๆ

๒. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย

๓. หาอุบายวิธีให้ไต่ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์

๔. แนะนำสั่งสอนธรรมประชาชนให้เข้าใจพิธี และการปฏิบัติ

๕. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลในธรรม และได้ยินได้ฟังเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง

๖. หาอุบายวิธีสกัดกั้นสังฆกรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้น หรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปโดยที่ชอบ

^{๑๔} สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์, (ช่วง วรปุณฺโณ), การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๔.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๕.

๗. ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนา และอบรมในทางศีลธรรม มีการไหว้พระสวดมนต์เป็นต้น

๘. ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุด เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลีเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง ที่เกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์บ้าง ที่เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักาศิลปวัฒนธรรมตามวัดต่างๆ ได้ท่อง ได้อ่าน ได้ฟังตามสมควรแก่สถานที่ และโอกาส

๙. ขวนขวายการจัดหาอุปกรณ์การเรียนภาษาไทยบางประเภทสำหรับชั้นประถม ขึ้นไว้เพื่อให้เด็กที่ขาดสนได้ใช้มีเรียน

กิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีทั้งแบบ ประเพณี และปรับปรุง ให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะ หรือหน่วยงาน เฉพาะจัดขึ้น^{๒๐} มีการดำเนินการ ดังนี้

๑. การเผยแผ่ตามประเพณีของพระสงฆ์และตามประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนา อบรมสั่งสอนประชาชนที่ ที่บ้าน และผู้อาราธนาที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือเทศน์รูปเดียว หรือเทศน์ปฐจาวิสัย ๒ รูปขึ้นไป

๒. การเผยแผ่ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การเทศน์ทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือบันทึกเสียงหรือแถบบันทึกเสียง นำไปเผยแพร่ในที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ รวมถึงตลอดการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออก เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์

๓. การเผยแผ่แบบจัดเป็นคณะ หรือหน่วยงานเผยแผ่ หรือเป็นสถานศึกษาเป็นที่ ประจำ หรือครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษภายในวัด หรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งาน พระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชน (อ.บ.ต.) หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะ ผู้เยาว์โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

๔. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านกฤษฎีการตั้งสมาคมเพื่อการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา เช่น พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ญวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมส่งเสริมพระพุทธศาสนาต่างๆ การบรรยายธรรมในที่ ประชุมและทางสื่อมวลชนต่างๆ การตั้งชมรมพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยและโรงเรียนต่างๆ

๕. การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา บางวัดจัดให้มีปาฐกถา เป็นประจำทุกสัปดาห์ หรือจัดกิจกรรมหลายประเภท เช่น การหล่อเทียนพรรษาอาจมีการ ประกวดกัน วันสงกรานต์มีการจัดพิธีสงฆ์น้ำพระ การแห่พระ การก่อเจดีย์ทราย การขนทราย เข้าวัด

^{๒๐} อ่างแล้ว, หน้า ๑๔๖.

นอกจากนั้น กิจกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น จัดให้มีการเทศน์ ปาฐกถาธรรมเป็นประจำทุกสัปดาห์ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอีกหลายประการ เช่น การหล่อเทียนพรรษา มีการประกวดเทียนพรรษา วันสงกรานต์มีการจัดพิธีสงฆ์น้ำพระ การแห่พระ การก่อเจดีย์ทราย การขนทรายเข้าวัด การรดน้ำดำหัวผู้มีอายุ การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

สรุปได้ว่า บทบาทด้านการเผยแพร่ คือ การทำให้พระพุทธศาสนากว้างขวางออกไป ให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไป ทำให้ผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดแก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกหัวใจสำคัญของการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยให้เกิดประโยชน์สุข ตามที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ ๓ ประการ คือ ทิฏฐธรรมมิกัตถะ ประโยชน์ (ประโยชน์ชาตินี้) สัมปรายิกัตถะประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า) และปรมัตถะประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน) พระภิกษุผู้เป็นเจ้าของอาวาสและเจ้าคณะทุกชั้นมีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ มีนักวิชาการหลากหลายท่าน แสดงทัศนะไว้ดังนี้

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) กล่าวว่า การปกครองคณะสงฆ์หรือสถาบันสงฆ์ในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธเจ้าจะทรงดูแลด้วยพระองค์เองทรงอยู่ในฐานะประมุข และทรงให้ความสำคัญเสมอภาคในการบัญญัติสิกขาบทต่างๆ พระองค์จะทรงทำท่ามกลางสงฆ์สังฆกรรมต่างๆ ที่กระทำต้องได้รับเสียงเอกฉันท์จากคณะสงฆ์จึงจะสามารถดำเนินต่อไป ทำให้พระพุทธศาสนาเผยแผ่ได้อย่างรวดเร็ว สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงทิ้งไว้เป็นมรดกมาจนถึงปัจจุบันก็คือ พระธรรมวินัยซึ่งจะเป็นหลักในการที่สถาบันสงฆ์จะใช้เป็นสื่อในการสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้กับชาวโลกต่อไป และจะเป็นสิ่งกำหนดบทบาท หรือจุดยืนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์กับสังคมชาวโลกในปัจจุบันและอนาคตอีกด้วย เช่นเดียวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ย่อมต้องมีความผู้นำหรือภาวะผู้นำในการบริหาร โดยบริหารตามหลักภาวะผู้นำนั้น มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้นำที่มีหน้าที่ในการดูแลปกครองคณะสงฆ์ แม้ว่าจะเกิดปัญหาจากภายในและภายนอกคณะสงฆ์ก็ตาม พระพุทธองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้รอดพ้นจากภัยต่างๆ ได้ จนกระทั่งเสด็จดับขันธปรินิพพาน หลังจากที่พระพุทธองค์เสด็จปรินิพพานแล้ว พระมหากัสสปะ ผู้เป็นพระสาวกสำคัญยิ่ง ที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะสงฆ์ให้เป็นประธานใหญ่ในการทำสังคายนาครั้งที่ ๑ ที่ถ้ำ สัตตบรรณในเขาเวภารเขตกรุงราชคฤห์ หลังจากสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๓ พระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งพระมหาเถระ

ไปประกาศพระพุทธศาสนา ๙ สายและประเทศไทยได้รับผลจากการเผยแผ่คราวนั้นด้วย ทำให้พระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานในดินแดนสุวรรณภูมิ อันเป็นที่ตั้งของประเทศไทยและอีกหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มาตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีของไทยก็ยังมีการใช้หลักภาวะผู้นำควบคู่กับหลักพุทธธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์มาโดยตลอดจนถึงในยุคปัจจุบันนี้ การปรับระบบบริหารองค์การชาวพุทธไว้ในหนังสือเรื่องพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ว่า การบริหารองค์การชาวพุทธควรจะกระจายอำนาจให้มากขึ้นแม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบระบบราชการที่ซักซ้าไม่ทันการและคณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัดแต่ละวัดให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริงจากนั้นวัดทั้งหลายก็ต้องสร้างเครือข่ายโยงใยร่วมกันทำงานทั่วประเทศทั้งพยายามลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อนไม่ทันการณ์โดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการเอเนจিয়েริงให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์

อีกประการหนึ่งการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีสมเด็จพระสังฆราชมีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับขั้นนับตั้งแต่ระดับเถระสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

บทบาท คือ พฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานของบุคคลในสังคม บทบาทเป็นแบบแผน ความต้องการ เป้าประสงค์ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นไปตามลักษณะของตำแหน่งนั้นๆ หรืออาจกล่าวสั้นๆ ว่า บทบาท คือ สิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง

บทบาทการบริหารงาน คือ ผู้บริหารใช้ศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินงานขององค์การให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพโดยผ่านกระบวนการวางแผนการจัดองค์กร หรือการจัดหน่วยงานต่างๆ ภายในองค์กร การสรรหาบุคคลเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน การงบประมาณ เป็นต้น

บทบาทผู้บริหารงานกิจการคณะสงฆ์ คือ พระสังฆาธิการได้ดำเนินการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ตามบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการซึ่งมีอยู่ ๖ ด้านคือ ๑) บทบาทด้านการปกครอง ๒) บทบาทด้านการศึกษา ๓) บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔) บทบาทด้านการเผยแผ่ ๕) บทบาทด้านการสาธารณูปการ ๖) บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) บทบาทด้านการปกครอง

การปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ระบุให้สมเด็จพระสังฆราชในตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกเป็นพระประมุขสงฆ์ไทยและสงฆ์อื่น ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจ

กฎหมายและพระธรรมวินัยและทรงตราพระบัญญัติฯสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย พระธรรมวินัย และกฎหมายเถรสมาคม และสมเด็จพระสังฆราชทรงอยู่ในฐานะผู้ใดจะหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายมิได้โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด คณะสงฆ์และสามเณรต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธานกรรมการ และมีกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการโดยแต่งตั้ง ในการปกครองคณะสงฆ์แบบแผนการปกครองคณะสงฆ์แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนหลักกำหนดหน่วยงาน เขตปกครอง ผู้ปกครองหรือผู้รับมอบงานหรือคณะผู้รับมอบงาน ในการปฏิบัติงานการปกครองคณะสงฆ์ และส่วนย่อย ได้แก่ แบบแผนกำหนดอำนาจหน้าที่การควบคุมบังคับบัญชา การประสานงานการตั้งผู้รักษาการแทนและการวางระเบียบวิธีปฏิบัติอื่น ๆ

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ) ได้กล่าวถึงระเบียบการปกครองคณะสงฆ์กำหนดให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุตปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ๆ โดยมีระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคดังนี้

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางมีมหาเถรสมาคมเป็นศูนย์รวมอำนาจการปกครองและกิจการคณะสงฆ์ทั้งสิ้นของคณะสงฆ์ไทย เป็นศูนย์รวมเขตปกครองและเจ้าคณะในส่วนกลาง ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง โดยกำหนดเขตปกครองให้แก่เขตปกครองบังคับบัญชาเจ้าคณะเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ๆ ในส่วนกลางจะแยกส่วนการปกครองเป็นคณะมหานิกาย เรียกว่า “หน มี ๔ หน คือ หนกลาง หนเหนือ หนตะวันออก และหนใต้ ในส่วนของคณะธรรมยุต เรียกว่า คณะธรรมยุต จะรวมเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคและวัดธรรมยุตทั้งหมดเข้าเป็นเขตเดียวกัน

การปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่ เจ้าคณะใหญ่ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการสังกัดในส่วนกลางเป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราช มีมหาเถรสมาคมเป็นหน่วยงานในส่วนกลาง และประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาค ปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตของตน เรียกว่า หน มี เจ้าคณะใหญ่ ๕ หน คือ

๑. เจ้าคณะใหญ่หนกลาง
๒. เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ
๓. เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก
๔. เจ้าคณะใหญ่หนใต้
๕. เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต^{๒๑}

^{๒๑}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๓ - ๕.

การปกครอง หมายถึง การควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งนี้ คำว่า การปกครอง แปลว่า การควบคุมดูแล รักษา ควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ท่านควรจะอยู่ ด้วยเหตุนี้พระสังฆาธิการจึงต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศและบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชนอกจากนั้นพระสังฆาธิการยัง จะต้องทำหน้าที่ระงับ อธิกรณ์วินิจัยการลงนิคหกรรม การวินิจัยลงข้ออุทธรณ์คำสั่ง ตลอดจนการควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้เขตปกครองของตนชี้แจง แนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยพร้อมทั้งการตรวจตรา การประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๒๒}

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า งานปกครองเป็นงานลึกซึ้งกว้างขวาง ยิ่งใหญ่และละเอียดอ่อนกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ทำไม่เสร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างไร งานอื่น ๆ ก็ จะดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่น ๆ ก็ จะดำเนินไปไม่ได้เช่นกันผู้ปกครองวัดก็คือเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะจะต้องปกครอง คำว่า “วัด” มีความหมาย ๒ ประการ คือ หมายถึง ศูนย์กลางแห่งศาสนาทั้งปวง และหมายถึง แหล่งรวมของส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนา ๕ ประการ คือ

๑. ศาสนสถาน ได้แก่ พื้นที่ตั้งของวัด และบริเวณวัด มีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมเหมาะสมที่จะเป็นเครื่องเสริมสร้างความวิเวก ความสงบ

๒. ศาสนวัตถุ ได้แก่สิ่งปลูกสร้าง เป็นเสนาสนะต่างๆ เป็นปูชนียวัตถุ ปูชนียสถาน ที่แสดงถึงความถูกต้อง เรียบร้อยนำไปสู่ความสงบสุข

๓. ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุ สามเณรที่มีลักษณะเป็นสมณะ ตั้งอยู่ในศีลาจารวัตร บำเพ็ญหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติแนะนำสั่งสอนเพื่อความสงบสุข บำเพ็ญสังฆมสังเคราะห์ตามสมณวิสัย ศิษย์วัดที่มีลักษณะเป็นพุทธมามกะ ตลอดจนทายกทายิกาที่มีแนวความเป็นอุบาสก อุบาสิกาที่มีความมั่นคงในพระศาสนาพอสมควร

๔. ศาสนธรรม ได้แก่ ระเบียบแบบแผน ขนบประเพณีทางศาสนา และแนวปฏิบัติทางพระศาสนาที่ได้รับการยกย่อง เชิดชูและศึกษาเล่าเรียนด้วยความเลื่อมใสในคุณค่าเป็นที่พึงพอใจ

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

๕. ศาสนกิจ ได้แก่ งานต่างๆ ทางพระศาสนา เช่นการศึกษา การเผยแผ่หรืองาน เสริมสร้างความบริสุทธิ์ ความมั่นคงของสังคมชนชาติ เพื่อความดำรงอยู่ด้วยดีของพระศาสนา

เจ้าอาวาสมีภาระหน้าที่ที่จะต้องบริหารส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนาทั้ง ๕ นี้ ไปพร้อมๆ กัน ด้วยความรับผิดชอบ โดยใช้นโยบายที่สุขุมรอบคอบ เหมาะกับกาลเทศะและ สถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้ภารกิจที่เจ้าอาวาสจะต้องให้ความสนใจเอาใจใส่เป็นพิเศษ คือ การ บริหารศาสนบุคคล โดยเริ่มจากงานปกครองพระภิกษุสามเณรในวัดพื้นที่เป็นเบื้องต้น

นอกจากนั้น จากภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาสทั้ง ๕ ประการ ดังกล่าวแล้ว เจ้าอาวาส ยังมีภาระหน้าที่สำคัญ ตามพุทธประสงค์ คือ การช่วยพัฒนาท้องถิ่นด้วย เพราะปัจจุบัน ประชาชนนับถือพระภิกษุที่ประพฤติถูกต้องมีน้อยการนับถือพระประพฤติถูกต้องจะต้องนับถือที่ ท่านใช้ชีวิตของท่านตามพุทธบัญญัติ

การที่พระสงฆ์จะมีบทบาทต่อสังคมนั้นคุณภาพของพระสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญมาก ปัจจุบันพระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติ และความสามารถในการสอนการเผยแผ่ธรรม จึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในด้านคุณธรรม และด้านสติปัญญาและสูญเสีย ความศรัทธาจากญาติโยม ดังนั้น การบริหารปกครอง และการดูแลพระสงฆ์เป็นเรื่องหนึ่งที่จะ ช่วยให้คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้น คุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่น อีก ทั้งนี้หากระบบการปกครองสงฆ์เป็นระบบกำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดี งาม สิ่งที่จะต้องมาเสริมคู่กันก็คือระบบการกลั่นกรองและกล่อมเกลาระบบกลั่นกรองมีไว้สำหรับ บุคคลที่จะมาบวชส่วนระบบกล่อมเกลสำหรับผู้ที่ผ่านการบวชมาแล้ว อันที่จริงการกล่อมเกล่าผู้ บวชนั้นมีอยู่แล้วตามพระธรรมวินัย โดยอุปัชฌาย์เป็นผู้มอบหมายให้ทำหน้าที่นี้ และเป็นผู้ รับรองต่อคณะสงฆ์ อุปัชฌาย์จะต้องมีหน้าที่ กลั่นกรองและกล่อมเกลารการกลั่นกรองเป็นขั้นแรก สำหรับผู้ที่จะเป็นสมาชิกคณะสงฆ์ขั้นต้นสำคัญกว่านั้น คือ การกล่อมเกล่าในด้านประพฤติ ความรู้ ความเข้าใจในทางธรรมให้เจริญงอกงามทั้งในคุณธรรมและปัญญา แม้คณะสงฆ์จะไม่มี ระบบกลั่นกรองแต่ถ้ามีระบบกล่อมเกล่าที่ดีก็ยังมีหลักประกันว่าผู้ที่เข้ามาบวชเป็นพระจะ ได้รับการศึกษาอบรมให้เป็นพระที่ดีสามารถทำหน้าที่ตามพระธรรมวินัยได้ทั้งนี้คณะสงฆ์จะต้อง สร้างระบบกล่อมเกล่าที่ดี ได้แก่ ระบบกล่อมเกล่าที่ไม่เป็นทางการ ก็คือ การดูแลเอาใจใส่ที่ อุปัชฌาย์อาจารย์พึงมีต่อศิษย์ ส่วนระบบที่เป็นทางการ ก็คือ ระบบการศึกษาด้านปริยัติธรรม ของพระสงฆ์^{๒๓} นอกจากนั้น การศึกษาโดยใช้พระธรรมวินัยเป็นเครื่องฝึกฝนพัฒนาจิตที่เรียกว่า ปริยัติ และปฏิบัติ เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยจนเป็นศูนย์กลางชุมชน พระสงฆ์ที่มีข้อวัตร

^{๒๓}พระไพศาล วิสาโล, พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗๕ - ๒๗๗.

ปฏิบัติอยู่ในสังคมที่ดงาม และมีความสามารถในการอบรมประชาชนให้มีหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตนับว่ามีความสำคัญมาก^{๒๔}

พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องช่วยพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งนี้วัดกับบ้าน พระกับชาวบ้าน เป็นของคู่กันมาช้านาน โดยที่วัดต้องเป็นแหล่งให้วิทยาการแก่ชาวบ้านทุกๆ ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านศีลธรรม และประเพณี ประชาชนก็จะหันมาเข้ามาสู่วัดวาอารามกันมากขึ้นซึ่งในอดีตที่ผ่านมา บทบาท และกิจกรรมต่างๆ ที่วัดจัดทำก็พบว่า วัดมีความหมายที่สำคัญๆ อยู่ ๕ ประการ ดังนี้

๑. วัดเป็นที่พำนักอาศัยของภิกษุสามเณร
๒. วัดเป็นที่บวชเรียนของลูกหลานชาวบ้าน
๓. วัดเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้านรอบวัด
๔. วัดและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน

อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน บทบาทของวัดได้ถูกทำผิดเพี้ยนไปจากเดิม กรมการศาสนาจึงได้รวบรวมโครงการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

๑. มุ่งพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่สะอาด เรียบร้อย ร่มรื่น เพื่อจูงใจให้ประชาชนได้เข้ามาสู่วัดมากขึ้น

๒. มุ่งในการปกครองศาสนบุคคลที่พำนักอาศัยอยู่ภายในวัดให้อยู่ด้วยความเรียบร้อยสงบสุข มีการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยกันอย่างจริงจัง และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เพื่อก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน

๓. มุ่งให้วัดได้จัดกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อประชาชน ได้แก่ การอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนและช่วยอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่นักเรียนให้มากขึ้น

นอกจากหลักการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนดังกล่าวแล้ว วัดยังจะต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของประชาชน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาชุมชน ให้ประชาชนในชุมชนนั้นปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดี แต่อย่างไรก็ตาม เจ้าอาวาสจะต้องเริ่มต้นพัฒนาวัดของตนเองเสียก่อน ให้พร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ซึ่งมีประเด็นดังนี้ ได้เสนอแนะว่าวัดจะเป็นศูนย์กลางของชุมชนได้นั้น ต้องประกอบไปด้วย

๑. พระภิกษุ สามเณร ของวัดจะต้องเป็นผู้นำของชุมชนทุกด้าน เป็นที่พึ่งของประชาชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนอยู่ดีกินดี หรือสอนให้ประชาชนมีความศรัทธา ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ก็ได้ ทำให้ชีวิตเขามีความสุข จิตใจสงบ มีสมาธิในการประกอบสัมมาชีพ

๒. สงบ ร่มรื่น วัดต้องสงบร่มรื่นมีต้นไม้

๓. สะอาด วัดจะต้องสะอาด บริเวณวัดจะต้องไม่มีสิ่งปฏิกูลต่างๆ

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗๙.

๔. สวยงาม วัดจะต้องมีสิ่งก่อสร้างสวยงาม เหมาะกับเศรษฐกิจชุมชน
๕. เสนาสนะ การปลูกสร้างเสนาสนะเป็นระเบียบ มีแบบแปลนแผนผังที่ดี
๖. ถูกสุขลักษณะ วัดควรจัดระเบียบให้ถูกสุขลักษณะ มีระบบการจัดเก็บขยะ กำจัดขยะมูลฝอยมีระบายน้ำ
๗. สิ่งแวดล้อม วัดไม่ควรปล่อยปละละเลยให้บ้านเรือนของประชาชนเข้ามาในเขตวัด
๘. สะดวก วัดควรให้ความสะดวกแก่ประชาชนที่จะเข้าไปในวัด
๙. สัตว์ส่วน วัดควรมีแผนผังบริเวณที่ดี กำหนดสัดส่วนที่เป็นพุทธาวาส เขตสังฆาวาส
๑๐. สร้างศรัทธา วัดควรเสริมสร้างศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวัด
๑๑. ความสามัคคีในหมู่พระภิกษุ และสามเณรภายในวัด

สรุปได้ว่า บทบาทด้านการปกครอง พระสังฆาธิการ มีบทบาทต่อสังคมของพระสงฆ์มากซึ่งในปัจจุบันพระสงฆ์มีคุณภาพน้อยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติ และความสามารถในการสอน การเผยแผ่ธรรม จึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในด้านคุณธรรม และด้านสติปัญญา และสูญเสียความศรัทธาจากญาติโยม ดังนั้น การบริหารปกครองและการดูแลพระสงฆ์เป็นเรื่องหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้น คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้นได้ก็ต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่นอีก ทั้งนี้ หากระบบการปกครองสงฆ์เป็นระบบกำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม สิ่งที่จะต้องมาเสริมคู่กันก็คือระบบการกลั่นกรองและกล่อมเกลาระบบกลั่นกรองมีไว้สำหรับบุคคลที่จะมาบวช ส่วนระบบกล่อมเกลาก็ไม่เป็นทางการ ก็คือ การดูแลเอาใจใส่ที่อุปัชฌาย์อาจารย์พึงมีต่อศิษย์ ส่วนระบบที่เป็นทางการก็คือระบบการศึกษาด้านปริยัติธรรม

๒) บทบาทด้านการศาสนศึกษา

การศึกษาในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันสมควรแก่สมณะ การศึกษาของสงฆ์แต่เดิมนั้นเริ่มต้นมาแต่สมัยพุทธกาลและบุคคลที่เข้ามาสู่สังฆมณฑลในครั้งพุทธกาลตามประวัติความเป็นมาส่วนมาก มักจะได้รับการศึกษาทั้งคติทางโลกและคติทางธรรมมาเป็นอย่างดี ตามลัทธิศาสนาในสมัยนั้น เป็นต้นว่าเรียนจบไตรเพทมาก่อนการศึกษาของสงฆ์ในสมัยพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่มี ๒ ประการคือ

๑. คันถะธูระ คือ ธูระฝ่ายคัมภีร์ กิจด้านการเรียน
๒. วิปัสสนาธูระ คือ ธูระฝ่ายเจริญวิปัสสนา กิจด้านการบำเพ็ญภาวนาหรือเจริญพระกรรมฐาน ซึ่งรวมทั้งสมณะด้วยเรียกรวมเข้าในวิปัสสนาโดยฐานเป็นส่วนคลุมยอด ครั้นพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วพระสงฆ์ผู้เป็นสาวกได้ประชุมกันทำสังคายนาพระธรรมวินัยเพื่อรวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่โตตรัสสั่งสอนไว้ให้เข้าเป็นหมวดหมู่ โดยกำหนดจำนวนรวม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เรียกว่า จัดแบ่งเป็น ๓ หมวดคือ

๑. หมวดพระสูตรมี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เรียกว่า พระสูตรตันตปิฎก
๒. หมวดพระวินัยมี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เรียกว่าพระวินัยปิฎก

๓. หมวดพระอภิธรรมมี ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เรียกว่าพระอภิธรรมปิฎก รวมทั้งหมดเรียกว่า พระไตรปิฎก พระไตรปิฎกจึงเป็นคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาสืบต่อมาการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ได้จัดการศึกษาออกเป็น ๒ ส่วนคือ

๑. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามหลักสูตรแบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก ถ้าเป็นฆราวาสเรียกว่า ธรรมศึกษาแบ่งออกเป็น ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท ธรรมศึกษาชั้นเอก

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามหลักสูตรแบ่งออกเป็น ๗ ชั้น คือ บาลีประโยค ๑-๒ และเปรียญธรรม ๓-๗

๒. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา การจัดการเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการโดยกระทรวงฯ ประกาศให้เป็นระเบียบว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๔ และฉบับปรับปรุงใหม่เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๓๕ มีทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรทั้งวิชาสามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไป เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ในหลักธรรมและหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ มีความประสงค์จะลาสิกขาก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาต่อในสถานศึกษาหรือใช้สมัครงานเพื่อประกอบอาชีพได้

๓. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แผนกนักธรรมและแผนกบาลี ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักในพระพุทธศาสนา เป็นการจัดการศึกษาให้มีการศึกษาพระธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทั้งในส่วนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) และ มหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) ด้วย

การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม มีความตอนหนึ่งว่า “ควบคุมส่งเสริมการศาสนศึกษา” ของคณะสงฆ์ (ม.๑๕ ตรี) และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มหาเถรสมาคมได้กำหนดวิธีการดำเนินการควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี”

การจัดการศาสนศึกษาดังกล่าว คณะสงฆ์ยังมีได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้โดยชัดเจนแต่โดยหลักสูตร และเนื้อหาของวิชาแล้ว คงอนุมานได้ว่า มีวัตถุประสงค์ ๙ ประการ^{๒๕} คือ

๑. เพื่อพระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ
๒. เพื่อให้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์
๓. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระพุทธศาสนา

^{๒๕} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ กุญชรญาณโม) เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๔๑.

๔. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา
๕. เพื่อรักษาหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
๖. เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา
๗. เพื่อความมั่นคงแห่งพระสัทธรรม
๘. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

ส่วนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ในมาตรา ๓๗ ว่าเป็นฐานะในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ จึงเห็นได้ว่าเจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการ ศาสนศึกษา และวัดเป็นสถานศึกษา คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ. ๒๕๒๘ ก็กำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสโดยตรง และให้เจ้าคณะสังฆมณฑลร่วมจัดด้วย ดังนี้

๑. เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการศาสนศึกษา ในฐานะเจ้าสำนักเรียนศาสนศึกษา
๒. เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้จัดการในฐานะเจ้าสำนักเรียนคณะจังหวัด
๓. ในบางกรณีให้เจ้าคณะสังฆมณฑลร่วมจัดด้วย

จากบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการเป็นธุระเรื่องการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด^{๒๖} ที่กล่าวว่า บทบาทที่วัดและพระสงฆ์จะทำได้ คือ การศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของการศึกษานั้น เป็นการให้บริการด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ คือ การมีโรงเรียนพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้างอุบาสก อุบาสิกา ให้ได้ พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังของศาสนา อีกประการหนึ่งก็คือ การไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่างๆ เป็นอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทาน การที่ให้พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติ ดังกล่าวนี้อาจจะทำให้เยาวชน และสังคมเห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์

ทั้งนี้ องค์ประกอบในการจัดการศาสนศึกษาจะดีหรือไม่ประการใดขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา และครูอาจารย์ผู้บริหารการศาสนศึกษาที่ได้ช่วยแบกภาระ การ ศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความกตัญญู ต่อพระศาสนาและต่อพระสงฆ์ การจัดการ ศาสนศึกษานั้นแผนกที่ประสบปัญหาหนัก คือการจัดการศึกษาแผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครูและนักเรียน และอุปสรรคอื่นๆ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องช่วยจัดการศึกษาแผนกบาลี อันเป็นการศึกษาพระพุทธรศาสนาโดยตรงเพื่อให้พระสงฆ์เจริญด้วยวิชาความรู้ และการศาสนศึกษาให้เจริญก้าวหน้า การศึกษาปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลี และแผนกธรรมเป็นการศึกษาหลัก และสำคัญของพระสงฆ์

^{๒๖} พระมหาสมทรง สิรินุชโร, และคณะ, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๔๒ - ๔๓.

สรุปได้ว่า บทบาทด้านการศาสนศึกษา คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ตามหลักสูตรแบ่งเป็น ๓ ชั้นคือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก ถ้าเป็นฆราวาสเรียกว่า ธรรมศึกษา แบ่งออกเป็นธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท ธรรมศึกษาชั้นเอก ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามหลักสูตรแบ่งออกเป็น ๘ ชั้นคือ บาลีประโยค ๑-๒ และ เปรียญธรรม ๓-๘

๓) บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึงการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากสาธารณะศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือกระบวนการสงเคราะห์ปวงชนทั้งก่อนวัยเรียนและในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่างๆ การศึกษาสงเคราะห์นั้นเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันดำเนินการดังนี้

๑. ศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนโรงเรียนสามัญ แบ่งเป็นระดับชั้นคือ

ชั้นเตรียม รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๑-๓

ชั้นต้น รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๔-๖

ชั้นกลาง รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๑-๓

ชั้นสูง รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๔-๖

หลักสูตรการสอนจะมี ๒ ประเภทคือ

ประเภทที่ ๑ วิชาบังคับได้แก่วิชาประวัติพระพุทธศาสนาวิชาธรรมและวิทยาศาสตร์

ประเภทที่ ๒ วิชาเลือกแต่ละโรงเรียนจะเลือกตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

และความพร้อมของโรงเรียน

๒. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัดเป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงาม ให้แก่เด็กตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมให้พระภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้น และเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุน จุนเจือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือการศึกษาอื่น นอกจากการศาสนศึกษาหรือสถาบัน การศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาแล้วเรียนคณะสงฆ์ ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้นว่าโดยลักษณะ ควรแยกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษา ที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร

๒. การศึกษาสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโณ) ได้กล่าวถึงการศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระพุทธศาสนาได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

๒. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากร บุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

๓. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมาย ให้วัดได้ช่วยอบรมปณิสังเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติแต่วัยเด็ก

๔. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรม หมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๗ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่าง ๆ จำนวนมาก จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดเป็นการศาสนศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์ โดยรูปการนั้น น่าจะจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา^{๒๗}

การจัดการศึกษาและการจัดการอบรม ทั้ง ๔ ประเภทดังกล่าวนี้ นับเป็นงานที่พระสงฆ์มีโอกาสช่วยพัฒนาบ้านเมืองโดยแท้

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล หรืออุดหนุน จนเจือช่วยเหลือนด้านการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษา หรือสถาบันอื่น หรือบุคคลอื่นผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน

^{๒๗} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโณ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๔๘-๔๙.

คณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของพระสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้นว่าโดยลักษณะ ควรแยกออกเป็นลักษณะ คือ

๑. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร

๒. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระพุทธศาสนาได้จัดการตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็ก และเยาวชนของชาติ และพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่ง เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัด

๒. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

๓. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรม และศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติในวัยเด็ก

๔. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาพระปริยัติธรรม หมวดธรรมบาลี และศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๗ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้วัดต่างๆ จำนวนมากจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดการเป็นการศาสนศึกษา หรือศึกษาสงเคราะห์ โดยรูปการนั้นจึงจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียน และผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา

การจัดการศึกษาและการจัดการอบรม ทั้ง ๔ ประเภทดังกล่าวนี้ นับเป็นงานที่พระสงฆ์มีโอกาสช่วยพัฒนาชาติบ้านเมืองโดยแท้

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล หรืออุดหนุน จนเจ้าช่วยเหลือด้านการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษา หรือสถาบันอื่น หรือบุคคลอื่น ผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน

คณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของพระสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้นว่าโดยลักษณะ ควรแยกออกเป็นลักษณะ คือ

๑. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร

๒. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็ก และเยาวชนของชาติ และพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่ง เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัด

๒. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

๓. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรม และศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติในวัยเด็ก

๔. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษา พระปริยัติธรรม หมวดธรรมบาลี และศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๗ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่างๆ จำนวนมากจัดตั้งแต่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดเป็นการศาสนศึกษา หรือศึกษาสงเคราะห์ โดยรูปการนั้น จึงจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียน และผู้สอน ก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา

การจัดการศึกษา และการจัดอบรม ทั้ง ๔ ประเภท ดังกล่าวนี้นับเป็นงานที่พระสงฆ์มีโอกาสได้พัฒนาชาติบ้านเมืองโดยแท้

สำหรับกิจกรรมที่จะส่งเสริมนั้น วัดควรจัดให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญสำหรับพระภิกษุสามเณร ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา บางวัดจัดให้มีโรงเรียนวัดสอนเด็กก่อนเกณฑ์

การสงเคราะห์การศึกษาอื่นที่เจ้าคณะ เจ้าอาวาส และพระภิกษุทั่วไป จัดการสงเคราะห์เป็นการส่วนตัว หรือเป็นรูปคณะสงฆ์ได้อีกหลายรูปแบบ ได้แก่

๑. จัดตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา
๒. การช่วยพัฒนาสถานศึกษา
๓. การช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษา
๔. ช่วยเฉพาะบุคคลกำลังศึกษา

การช่วยเหลือในรูปแบบดังกล่าวนี้ เป็นการสงเคราะห์การศึกษาเป็นผลดีแก่ประเทศชาติ โดยส่วนรวม และผลสะท้อนย้อนกลับถึงพระสงฆ์ การจัดการศึกษาเองก็ดี การช่วยเหลือทางด้านการศึกษาด้วยการจัดตั้งกองทุนก็ดี การช่วยพัฒนาการศึกษาก็ดี การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาก็ดี การช่วยเหลือเฉพาะบุคคลที่กำลังศึกษาก็ดี เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์โดยแท้

มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์และส่งเสริมการดำเนินการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้น ต้องมีส่วนควบคุมและส่งเสริมให้เจ้าอาวาสดำเนินการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ตามสมควร ถ้าเพิกเฉยเสียย่อมเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ เพราะการศึกษาประเภทนี้เป็นการของคณะสงฆ์ หรือพระพุทธศาสนา เป็นกิจการของวัดตามหน้าที่ของเจ้าอาวาส ส่วนเจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นควรให้การช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้ศึกษาได้ โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และระเบียบแบบแผนของพระสงฆ์ เช่น ช่วยขวนขวายในการสร้างอาคารเรียน ช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษา จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา มัธยม และอุดมศึกษา ตามหลักการประกาศของมหาเถรสมาคม ช่วยแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ และพิจารณาให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่เจ้าอาวาสตามสมควรแก่การปฏิบัติหน้าที่

สรุปได้ว่า บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึงการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุน จุนเจือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือการศึกษาอื่นนอกการศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียนคณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้นว่าโดยลักษณะควรแยกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร ๒. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษาสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา

๔) บทบาทด้านการเผยแผ่

การเผยแผ่พุทธศาสนาเป็นบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการจกต้องกระทำโดยการจัดการเทศนา อบรม สั่งสอน ประชาชน ให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺณโณ) อ่างในกองแผนงาน กรมการศาสนา กำหนดหน้าที่หรือบทบาทที่วัดต่างๆ เจ้าคณะตำบล คณะสงฆ์อำเภอ และคณะสงฆ์จังหวัด เกี่ยวกับการเผยแผ่ ไว้ดังนี้

๑. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์
๒. แนะนำ สั่งสอน อบรม ประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ
๓. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับพระศาสนาโดยถูกต้อง^{๒๔}

พระมหาสมทรง สิริหุโธโร ได้กล่าวถึง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ว่า ทั้งวัดและพระสงฆ์ได้ทำ งานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนาและหน่วยพัฒนาทางจิต ทั้งมีหน่วยอบรม อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้ การเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

๑. พระสงฆ์จะต้องศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามอย่างจริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติได้อย่างนั้น
๒. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพื่อผลประโยชน์ของตนกิจ
๓. ไม่ติดยึดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม
๔. ไม่เห็นแก่ความง่าย ดีความพระธรรมวินัยตามชอบใจหรือตามความต้องการของประชาชน

๕. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ

๖. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่นๆ พุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่เผยแผ่พุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป เพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทย ผู้ที่จะทำหน้าที่ เผยแผ่ศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้รู้ศาสนาและปฏิบัติตนตามหลักธรรมในศาสนาได้โดยสมบูรณ์เป็นนิจ การเผยแผ่ศาสนามีคำ ที่ใช้ อยู่ ๒ คำ คือ คำว่า “เผยแผ่” และ “เผยแผร์” “คำว่า เผยแผร์ เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือมุ่งจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะแห่งการจูงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้นๆ ส่วนคำ ว่า เผยแผ่ หมายถึงการประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจจะเป็น

^{๒๔} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺณโณ), **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๘ - ๑๕๕.

พุทธศาสนิกชนก็ไม่ใช่ที่รังเกียจ การเผยแพร่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วยและแสดงถึงการมีใจกว้าง ไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตน”^{๒๙}

ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่า การเผยแพร่ของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ ในปัจจุบัน มีทั้งแบบประเพณีแบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะหรือหน่วยงานขึ้นดำเนินการ คือ

๑. การเผยแพร่ตามประเพณีคณะสงฆ์ และประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน ที่มีผู้อาราธนาและที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือเทศน์รูปเดียว หรือเทศน์ปจฉาวิสัชนา ๒ รูปขึ้นไป

๒. การเผยแพร่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุมที่วัด หรือที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ หรือโดยทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ บันทึกลงแผ่นเสียง หรือแถบบันทึกเสียง ไปเผยแพร่ที่อื่นในโอกาสต่างๆ รวมทั้งการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะ ออกเผยแพร่ หรือลงในหนังสือพิมพ์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ออกเผยแพร่

๓. การเผยแพร่แบบจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเผยแพร่หรือสถานศึกษาเป็นประจำหรือครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษ ในวัดหรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชนประจำตำบล หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ โรงเรียนพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

การเผยแพร่ หมายถึง การทำให้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนายาวกว้างขวางออกไป ทำให้เป็นที่เผยแพร่หลายต่อสาธารณชนเป็นการสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใสยำเกรงต่อพระรัตนตรัยน้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแก่การปฏิบัตินั้น สมดังพระดำริที่พระพุทธองค์ส่งพระอรหันต์สาวก ๖๐ รูป ออกไปเผยแพร่พุทธธรรมให้ชาวโลกรับรู้จึงได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า จรต ภิกษเว จาริกัม พุชชนหิตาย พุชชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสสานัม แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่เหล่าทวยเทพและมนุษย์ และให้เกิดประโยชน์สูงสุด การที่พระองค์ประสงค์ว่า ๓ ประการ คือ

๑. ติฏฐธรรมมิกัตถะ คือ ประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์โลกนี้ ประโยชน์ขึ้นต้น
๒. สัมปรายิกกัตถะ คือ ประโยชน์เบื้องหน้าหรือภพหน้า หรือประโยชน์สูงขึ้นไป

^{๒๙} พระมหาสมทรง สิรินฺธโร, และคณะ, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, หน้า

๓. ประมัตถะ คือ ประโยชน์สูงสุด จุดหมายสูงสุด คือนิพพาน วิธีที่พระสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะ ในปัจจุบันได้แก่

- ๑) การเทศนา
- ๒) ปาฐกถาธรรม
- ๓) อภิปรายธรรม
- ๔) สันทนาธรรม
- ๕) การสอนสมณะกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน
- ๖) การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้พระพุทธศาสนายาวงกว้างออกไปให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดแก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกหัวใจสำคัญของการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยให้เกิดประโยชน์สุข ตามที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ ๓ ประการ คือ ทิฏฐธรรมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาตินี้) สัมปรายิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า) และปรมัตถประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน) พระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส และเจ้าคณะทุกชั้น มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามบทบัญญัติมาตรา ๓๗(๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕^{๓๐} ดังนี้

ตามบทบัญญัตินี้ ได้จำแนกการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส หรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องจัดทำ อันเป็นภารกิจประจำตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส หรือตำแหน่งที่สูงขึ้นไป แยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. เป็นธุระในการจัดการศึกษา อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต
๒. เป็นธุระในการอบรม และสั่งสอนธรรมะแก่คฤหัสถ์

^{๓๐} กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๔ - ๑๓๕.

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ทั้งวัด และพระสงฆ์ได้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ ดังนั้น จะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนา และหน่วยอบรมทางจิต มีทั้งหน่วยอบรม อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้การเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

๑. พระสงฆ์จะต้องศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามอย่างจริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติอย่างนั้น
๒. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพื่อประโยชน์ของตน
๓. ไม่ยึดติดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม
๔. ไม่เห็นแก่ความง่าย ดีความพระธรรมวินัยตามความชอบใจ หรือความต้องการของประชาชน
๕. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ
๖. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่นๆ

พระพุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่ เผยแพร่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไปเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทย ผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้รู้ศาสนา และปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาได้ โดยสมบูรณ์เป็นนิจ การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีอยู่ ๒ คำที่ใช้บ่อย คือ คำว่า “เผยแผ่” และ “เผยแผ่” คำว่า “เผยแผ่” เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือ มุ่งมั่นจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะของการจูงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้นๆ คำว่า “เผยแผ่” หมายถึง การประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจก็ไม่ใช่ที่รังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วย และแสดงถึงความใจกว้าง และไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตน^{๓๑} ในการเผยแผ่หรือเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ้ากระทำโดยคฤหัสถ์ นิยมใช้คำว่า “เผยแผ่” เช่น อำนาจหน้าที่ส่วนหนึ่งของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันนับเป็นศาสนาประจำชาติ

องค์การ สมาคมต่างๆ ที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จะใช้คำว่าเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่ถ้าเป็นหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรหรือพระสงฆ์จะใช้คำว่าเผยแผ่ เช่น “พระพุทธศาสนาแพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้ ก็เพราะพระสาวกได้ช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาถ้าขาดการเผยแผ่แล้ว พระพุทธศาสนาจักไม่แพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้” หน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แล้วตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดี

^{๓๑} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (หลวง วรรณโชติ), การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๔.

ของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๓๒} ดังนี้

๑. อบรมพระภิกษุสามเณร ให้เป็นสมณะสัตตัญญา และอบรมเรื่องจรรยา มารยาท ตลอดจนถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่างๆ

๒. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย

๓. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์

๔. แนะนำสั่งสอนธรรมประชาชนให้เข้าใจศาสนาพิธี และการปฏิบัติ

๕. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม และได้ยินได้ฟังเรื่องที่เกี่ยวข้องพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง

๖. หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้น หรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปโดยที่ชอบ

๗. ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนา และอบรมในทางศีลธรรม มีการไหว้พระสวดมนต์เป็นต้น

๘. ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุด เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลี เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง ที่เกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์บ้าง ที่เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักาศิลปวัฒนธรรมตามวัดต่างๆ ได้ท่อง ได้อ่านได้ ได้ฟังตามสมควรแก่สถานที่ และโอกาส

๙. ขวนขวายจัดหาอุปกรณ์การเรียนภาษาไทยบางประเภทสำหรับชั้นประถมขึ้นไว้ เพื่อให้เด็กที่ขัดสนได้ใช้เรียน

กิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีทั้งแบบประเพณี และปรับปรุง ให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะ หรือหน่วยงานเฉพาะจัดขึ้น^{๓๓} มีการดำเนินการ ดังนี้

๑. การเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์และตามประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน และผู้อาราธนาที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือเทศน์รูปเดียว หรือเทศน์ปุจฉาวิสัชนา ๒ รูปขึ้นไป และได้มีการปรับปรุงการเทศน์ทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือบันทึกเสียงหรือแถบบันทึกเสียง นำไปเผยแผ่ในที่ต่างๆ และโอกาสต่างๆ

๒. การเผยแผ่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนา การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุม ที่วัดหรือที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ หรือทาง

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๕.

^{๓๓} อ้างแล้ว, หน้า ๑๔๖.

วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ บันทึกเสียงหรือแถบบันทึกเสียงนำไปเผยแพร่ในที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ รวมถึงตลอดการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์

๓. การเผยแพร่แบบจัดเป็นคณะ หรือหน่วยงานเผยแพร่ หรือเป็นสถานศึกษาเป็นที่ประจำ หรือครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษภายในวัด หรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชน (อ.ป.ต.) หน่วยสงเคราะห์ พุทธมามกะ ผู้เยาว์โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

๔. การเผยแพร่พระพุทธรูปด้านคฤหัสถ์ มีการตั้งเป็นสมาคมเพื่อการเผยแพร่พระพุทธรูป เช่น พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมส่งเสริมพระพุทธศาสนาต่างๆ การบรรยายธรรมในที่ประชุมและทางสื่อมวลชนต่างๆ การตั้งชมรมพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยและโรงเรียนต่างๆ

๕. การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ บางวัดจัดให้มีปาฐกถาเป็นประจำทุกสัปดาห์ หรือจัดกิจกรรมหลายประการ เช่น การหล่อเทียนพรรษาอาจมีการประกวดกัน วันสงกรานต์จัดให้มีพิธีสงฆ์น้ำพระ การแห่พระ การขนทรายเข้าวัด การก่อเจดีย์ทราย

นอกจากนั้น กิจกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ จัดให้มีการเทศน์ หรือปาฐกถาธรรมเป็นประจำทุกสัปดาห์ นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมอีกหลายประการ เช่น การหล่อเทียนพรรษา มีการประกวดเทียนพรรษา วันสงกรานต์มีการจัดพิธีสงฆ์น้ำพระ การแห่พระ การก่อเจดีย์ทราย การขนทรายเข้าวัด การรดน้ำดำหัวผู้มีอายุ การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

สรุปได้ว่า บทบาทด้านการเผยแพร่ คือ การทำให้พระพุทธรูปศาสนายาวงกว้างออกไป ให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดแก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกหัวใจสำคัญของการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยให้เกิดประโยชน์สุข ตามที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ ๓ ประการ คือ ทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาตินี้) สมปรายกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า) และปรมัตถประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน) พระภิกษุผู้เป็นเจ้าของและเจ้าคณะทุกชั้น มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

๕) บทบาทด้านการสาธารณูปการ

การสาธารณูปการ หมายถึง การช่วยเหลืออุดหนุนหรือเกื้อกูลคนส่วนมากหรือคนทั่วไปหรือกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการวัดให้อยู่ในความเรียบร้อยเป็นงานเกี่ยวการพัฒนาอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อมของวัดได้แก่ การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถานให้อยู่เรียบร้อยดีงาม ซึ่งได้แก่การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน

โดยมีพระภิกษุสงฆ์ เป็นผู้นำในการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ ผู้นำทางศาสนาของชุมชน เป็นผู้ดูแลและรักษา และจัดการวัดของประชาชนถือเป็นการช่วยเหลือประชาชนและกิจการอื่นๆ ของวัดล้วนเป็นกิจการที่ให้การช่วยเหลืออุดหนุนหรือเกื้อกูลประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัด หรือประชาชนทั่วไป จึงได้เรียกกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและการจัดการวัดว่า การสาธารณูปการใน มาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่ข้อแรกว่า บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรม และศาสนสมบัติของวัดให้ เป็นไปด้วยดีการสาธารณูปการจึงเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสและเป็นกิจการของวัดและคณะสงฆ์ ตามกฎหมาย หนึ่งงานด้านสาธารณูปการ เมื่อแยกเป็นข้อย่อยแล้วจะได้ดังนี้

๑. ขออนุญาตรื้อถอนและก่อสร้างศาสนวัตถุใหม่
๒. ขอสถสร้างวัดตั้งวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง
๓. ขอยกวัดร้างเป็นวัดมีภิกษุจำพรรษา
๔. ขอยกวัดเป็นพระอารามหลวง
๕. ขอยุบวัดรวบวัด
๖. วัดประสงฆ์อัครีภิกษุ วินาศภิกษุ
๗. การประชุมตรวจการคณะสงฆ์
๘. การขอใช้ที่ดินทางราชการเพื่อสร้างวัด
๙. ระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวกับสาธารณูปการ
๑๐. ขอพระราชทานวิสุงคามสีมา
๑๑. งานของงบประมาณอุดหนุนการบูรณะวัด

การสาธารณูปการ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวว่า เป็นคำนาม หมายถึง “การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์” สำหรับสาธารณูปการ ที่จัดเป็น ระเบียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น^{๓๔} หมายถึง

๑. การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน
๒. กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้างวัด การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุจำพรรษา และการยก วัดราษฎร์เป็นพระอารามหลวง
๓. กิจการอื่นๆ ของวัด เช่น การจัดงานวัด การเรียไร
๔. การศาสนสมบัติของวัด

^{๓๔} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการปกครอง คณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๔๔ - ๔๕.

การสาธารณูปการทั้ง ๔ ความหมายนี้ ส่วนมากบัญญัติไว้ในหน้าที่ของเจ้าอาวาส ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ตามมาตรา ๓๗ (๑) ว่า เจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรม และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี การสาธารณูปการ ตามความหมายที่กล่าวมานี้ จะมีลักษณะของการกระทำการสาธารณูปการใน ๓ ประการ คือ

๑. การกระทำด้วยแรงความคิด
๒. การกระทำด้วยเอกสารรายงาน
๓. การกระทำโดยการจัดประโยชน์

การกระทำใน ๓ ลักษณะนี้ บางอย่างเป็นกิจการเฉพาะในหน้าที่ของเจ้าอาวาส เพราะเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติโดยตรง เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการ โดยเฉพาะงานบางอย่างเริ่มแล้ว ผ่านการพิจารณาตามลำดับ ทั้งฝ่ายคณะสงฆ์ และฝ่ายราชอาณาจักร บางอย่างเริ่มต้นจากเจ้าคณะ และหรือเจ้าหน้าที่ทางราชอาณาจักรหรือผู้มีศรัทธาช่วยการวัด และการคณะสงฆ์ ทั้งนี้ ย่อมเป็นไปตามระเบียบแบบแผนคณะสงฆ์ ดังนั้น ผู้จัดการสาธารณูปการ จึงได้แก่

๑. เจ้าอาวาส
๒. เจ้าคณะ
๓. เจ้าหน้าที่ทางราชอาณาจักร
๔. ผู้เจริญด้วยศรัทธามุ่งช่วยการวัด และการคณะสงฆ์

การจัดการสาธารณูปการ หมายถึงการลงมือปฏิบัติงานสาธารณูปการ ซึ่งมีวิธีปฏิบัติแตกต่างกันตามลักษณะงาน การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ได้แก่ การก่อสร้างศาสนวัตถุขึ้นมาใหม่ การซ่อมแซมของเก่า และการปรับปรุงตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มืออยู่เดิม หรือที่เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น^{๓๔}

การควบคุมและส่งเสริม การสาธารณูปการ เป็นงานที่ละเอียดอ่อนเป็นตัวหลักของการคณะสงฆ์แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เจ้าคณะทุกส่วน ทุกชั้นต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการ คือ การควบคุมสาธารณูปการ ส่งเสริมสาธารณูปการ การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติสอดส่องดูแล ชี้แจง แนะนำในการสาธารณูปการของเจ้าอาวาส^{๓๕} ดังนี้

๑. ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา
๒. ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัด และพอเหมาะพอสมควรแก่สภาพท้องถิ่น และก่อสร้างตามแบบแปลน
๓. ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทย หรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๖-๕๗.

^{๓๕} อ้างแล้ว, หน้า ๕๙.

๔. ควบคุมการเงินและบัญชี รายรับ - รายจ่าย ของแต่ละวัดให้เป็นไปตามบัญชี
๕. ควบคุมดูแลเอกสารต่างๆ ของเจ้าอาวาส เช่น รายงานขอรับพระราชทาน
วิสุงคามสีมาให้เป็นไปโดยถูกต้อง

๖. ควบคุมการจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวงการส่งเสริมกิจการ
ของวัด เจ้าคณะทุกชั้นควรส่งเสริมเจ้าอาวาสในการสาธารณูปการ^{๓๗} ดังนี้

๑. ออกตรวจตราเยี่ยมเจ้าอาวาสให้เร่งรัดพัฒนาวัด

๒. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาส ดังนี้

๒.๑ จัดหาช่างดำเนินการก่อสร้าง

๒.๒ จัดแปลนอาคารตลอดจนแผนผังวัด

๒.๓ ดูแลหาทุนก่อสร้างด้วยการขอเงินงบประมาณ

๒.๔ ให้คำชี้แจง แนะนำการปฏิบัติงานสาธารณูปการเพื่อเข้าใจให้ถูกต้อง

๒.๕ ขจัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านซึ่งมีสาธารณูปการเห็นเป็นเหตุ

๓. แนะนำการจัดงานวัด และการเรียไร ให้เป็นไปตามระเบียบ และคำสั่งสอนของ
มหาเถรสมาคม

๔. ช่วยยกฐานะวัดที่ได้พัฒนาดีแล้ว เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

๕. ช่วยยกย่องเจ้าอาวาสผู้มีผลงานสาธารณูปการดี หรือแม่แต่รองเจ้าอาวาส และ
หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสก็ควรยกย่องด้วยแต่อย่าเกินเจ้าอาวาส

๖. แนะนำชี้แจงการจัดประโยชน์ของวัดให้ถูกต้องตามกฎหมาย

จะเห็นได้ว่า งานสาธารณูปการเป็นงานสำคัญ โดยเฉพาะเป็นงานระดับบารมี
เจ้าอาวาส และเป็นงานละเอียดอ่อน เป็นงานระดับท้องถิ่น และการพระศาสนา เป็นงานที่ให้
ความสำคัญแก่เจ้าอาวาส และผลงานของเจ้าอาวาสได้เร็วกว่างานอื่น แต่มักเป็นเหตุก่อปัญหา
เช่น บางแห่งเกิดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านจนถึงลุกลามใหญ่โต ก็เพราะการ
สาธารณูปการเป็นเหตุ หากเจ้าคณะได้เห็นความสำคัญเร่งรัดตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติ
หน้าที่ของเจ้าอาวาสได้ดีแล้ว การขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านจะลดน้อยลงตามลำดับ และ
ความสมัคคีระหว่งบ้านกับวัดจะมีมากขึ้นเป็นเหตุให้การคณะสงฆ์ และการพระ
ศาสนาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม การควบคุมส่งเสริมการสาธารณูปการ จึงถือเป็น
หน้าที่อันสำคัญของเจ้าคณะทุกระดับชั้น

สรุปได้ว่า บทบาทด้านการสาธารณูปการ การสาธารณูปการ หมายถึง การลงมือ
ปฏิบัติงานสาธารณูปการ ซึ่งมีวิธีปฏิบัติแตกต่างกันตามลักษณะงาน การก่อสร้างและการ
บูรณปฏิสังขรณ์ ได้แก่ การก่อสร้างศาสนวัตถุขึ้นมาใหม่ การซ่อมแซมของเก่า และการปรับปรุง
ตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิม หรือที่เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

^{๓๗} อ่างแล้ว, หน้า ๖๐.

๖) บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ การจัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์ในด้านสังคมสงเคราะห์บุคคลและสาธารณะสงเคราะห์โดยแยกลักษณะมี ๔ ประการคือ

๑. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดและคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณะประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประจำตำบลห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณะประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือเอกชนให้เป็นไปเพื่อสาธารณะประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบลและการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

๓. การเกื้อกูลสาธารณะสมบัติ สถานที่อันเป็นสาธารณะสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนนขุดลอกคูคลอง ก่อสร้างโรงพยาบาลและปลูกต้นไม้ เป็นต้น

๔. การเกื้อกูลแก่ประชาชนหรือสรรพสัตว์ ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชน เช่น การจัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนทางด้านไฟฟ้าไหม้และน้ำท่วม มอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัย และสาธารณภัย ซึ่งได้แก่ ความยากจน ความเจ็บไข้ เป็นต้น

การสาธารณะสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์แก่หน่วยงาน หรือของบุคคลหรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูล หรือการอุดหนุนจนเจือสถานทีซึ่งเป็นสาธารณะสมบัติหรือประชาชนทั่วไป

การสงเคราะห์ที่เป็นหลักของพระสงฆ์ คือ การสงเคราะห์ในด้านจิตใจ และด้านวัตถุ

๑. ด้านจิตใจกระทำได้โดย

๑.๑ เป็นที่ปรึกษา แนะนำในปัญหาชีวิตและด้านอื่นๆ เช่น ทางวิชาการ บางอย่าง

๑.๒ ทำให้วัดร่มรื่น ร่มเย็น สมเป็นอารามให้ความร่มเย็นทางการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างของผู้ดำเนินชีวิตอันประเสริฐเป็นที่ตั้งแห่งความเคารพ ศรัทธา เลื่อมใสและนับถือสร้างความร่มเย็นเมื่อเห็นวัด และพระสงฆ์

๒. ด้านวัตถุกระทำได้โดย

๒.๑ แนะนำชักจูงให้ผู้อื่นกระทำ เช่น การสาธารณูปโภค จัดให้มีโรงเรียน โรงพยาบาล ถนน บ่อน้ำ เป็นต้น

๒.๒ นำสิ่งของหรือบริการที่รับจากผู้อื่นมาแบ่งปันให้มีประโยชน์กว้างขวางออกไป คือ ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางนำไปบริการสังคม

การสาธารณสุขสงเคราะห์ เป็นกิจการของสงฆ์ที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อหนึ่ง “ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์” ในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางได้กำหนดว่า “เป็นวิธีดำเนินการสาธารณูปการ และสาธารณสุขสงเคราะห์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม” การสาธารณสุขสงเคราะห์แยกโดยลักษณะที่ควรจะมี ๔ ประการ^{๓๘} ดังนี้

นอกจากนี้ ยังกล่าวได้ว่า กิจกรรมสาธารณสุขสงเคราะห์ ได้แก่ จัดให้มีที่พักสำหรับประชาชน อาหารกลางวันสำหรับเด็ก ยารักษาโรค ห้องสมุดประชาชน จัดที่ดินให้ประชาชนอยู่อาศัย ตั้งหน่วยสงเคราะห์และฝึกอาชีพ ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตด้านต่างๆ ด้วยเมตตาธรรม

การสาธารณสุขสงเคราะห์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันควร จะมีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับผู้จัดการสาธารณสุขสงเคราะห์โดยส่วนมากได้แก่วัดและเจ้าอาวาส ซึ่งมีบทบาทปฏิบัติว่าด้วยหน้าที่ของเจ้าอาวาส^{๓๙} ดังนี้

๑. จัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
๒. เป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๓. ให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล

หน้าที่เหล่านี้ ย่อมเข้าได้กับการสาธารณสุขสงเคราะห์ อันเป็นกิจการของสงฆ์ หรือการพระศาสนา เจ้าอาวาสจึงมีหน้าที่จัดการสาธารณสุขสงเคราะห์อันเป็นกิจการของวัด การให้การศึกษอบรม และการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จะมีเจ้าอาวาสที่ตั้งหน่วยอบรมประชาชนเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง

วิธีการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ที่เป็นหน่วยอบรมของประชาชนประจำตำบลได้กำหนดวิธีการไว้ชัดเจนในระเบียบมหาเถรสมาคม เพื่อเป็นกิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีคณะกรรมการ มีการประชุมปฏิบัติงานการอบรมประชาชนประจำตำบล การปฏิบัติงานควรจัดในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

๑. อบรมทั่วไป ได้แก่ จัดประชุมแนะนำทางวิชาการ โดยวิทยากรบรรยายทางวิชาการ

๒. อบรมเฉพาะกรณี ได้แก่ จัดอบรมประชาชนเฉพาะที่เกี่ยวข้อกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นโดยวิธีชี้แจงแนะนำชักจูงความเข้าใจ

๓. อบรมเฉพาะบุคคล ได้แก่ การพบปะบุคคลบางคนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือชี้แจงแนะนำชักจูงความเข้าใจในเฉพาะบางเรื่องอันเกี่ยวข้องกับผู้นั้น

^{๓๘} อ้างแล้ว, หน้า ๖๑-๖๒.

^{๓๙} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คุญคปญโณ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า๖๒-๖๕.

มหาเถรสมาคมกำหนดหลักการ และวิธีการปฏิบัติ เพื่อควบคุมส่งเสริม วัชต์แจ้ง คือ กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งในระเบียบดังกล่าว กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์ โดยระเบียบดังกล่าว ได้กำหนดหน่วยงานให้ตั้ง ณ วัดใดวัดหนึ่งตำบลละหนึ่งหน่วย ให้จัดเป็นรูปคณะกรรมการ โดยให้เจ้าอาวาสที่ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง เจ้าอาวาสอื่นในเขตตำบลนั้น เป็นรองกรรมการฝ่ายบรรพชิต กำนันในตำบลนั้นเป็นรองประธานกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง อนึ่ง การสาธารณสงเคราะห์ให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการ จัดการสงเคราะห์ตามสมควรแก่โอกาส เช่น

๑. การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยจัดหาทุนการสงเคราะห์การป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า การป้องกันโรคเอดส์

๒. การช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า

๓. การช่วยเหลือประชาชน ในโอกาสที่ควรช่วยเหลือ เช่น การประสูติทุภักดิ์ หรือช่วยเหลือคนพิการ

การสาธารณสงเคราะห์ จะต้องจัดเพื่อความเรียบร้อยดีงาม และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและความสงบสุขของบ้านเมือง จึงถือว่าเป็นไปด้วยความถูกต้อง และเป็นสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการดูแลให้เป็นไปในลักษณะเหมาะสม และสมควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนตามสมควร กรรมการโดยตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิ ๕-๙ คน เป็นกรรมการสำหรับผู้ควบคุมและส่งเสริม มีกรรมการระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ผู้อำนวยการภาค และกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนกลาง

การควบคุมการสาธารณสงเคราะห์ก็เพื่อให้การดำเนินการถูกต้องตามระเบียบและการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปเพื่อสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์นั้นควรดำเนินไปเพื่อสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์นั้นควรดำเนินไปได้อย่างไม่มีอุปสรรค แนวทางการส่งเสริมพอสรุปได้ดังนี้

๑. ชี้แนะการปฏิบัติหน้าที่
๒. ช่วยในการกำหนดในแผนงานแต่ละปี
๓. ช่วยคราวขาดแคลนทรัพยากร
๔. ช่วยยกย่องเชิดชูผู้ปฏิบัติหน้าที่
๕. ช่วยสนับสนุนด้านทุนตามที่จะมีโอกาส
๖. ช่วยประสานงานคณะกรรมการให้เกิดความสามัคคีร่วมงานกันด้วยดี
๗. ช่วยการอื่นอันเหมาะสม

งานสาธารณสงเคราะห์เป็นงานของพระสงฆ์เพื่อประชาชน วัดเป็นสถานที่ใกล้ชิดกับประชาชน จึงต้องเป็นผู้นำประชาชนในท้องถิ่น เพื่อสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์โดยตรง กิจกรรมหน่วยฝึกอบรมประชาชนประจำตำบล เป็นหน่วยงานเพื่อประโยชน์ดังกล่าวได้ดียิ่ง

สรุปได้ว่า บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ หมายถึงพระสังฆาธิการดำเนินการช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ การจัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ ดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณะสงเคราะห์โดยแยกลักษณะมี ๔ ประการคือ ๑. การดำเนินกิจเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณะประโยชน์ ๓. การเกื้อกูลสาธารณะสมบัติ ๔. การเกื้อกูลแก่ประชาชนหรือสรรพสัตว์

๒.๓ บทบาทพระสงฆ์กับสังคมไทย

พระพุทธศาสนา วัด และพระสงฆ์มีความผูกพันกับชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทยมาช้านาน ถึงแม้ในปัจจุบันสำหรับสังคมเมืองหลวงผู้คนห่างเหินจากวัดมากขึ้น แต่ก็ยังมีวัดอยู่มากมาย มีประชาชนทำบุญตักบาตรกันอยู่ทุกวัน สำหรับในชนบทนั้นความสัมพันธ์ระหว่างวัดพระสงฆ์และประชาชนยังไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก อาจกล่าวได้ว่า วัดและพระสงฆ์เป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชนชาวไทย ซึ่งมีผู้รู้หลายท่านได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

สมพร เทพสิทธา ได้กล่าวว่า พระสงฆ์ควรมีบทบาท ดังนี้ คือ

๑. เป็นผู้นำทางจิตใจ ศรัทธาและปัญญา พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน และชุมชน เพื่อยกระดับจิตใจของประชาชนด้วยหลักธรรมคำสั่งสอนทางศาสนา ให้สามารถมีชีวิตอย่างมีความสุข มีศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง

๒. เป็นตัวอย่างแห่งความดี ให้เป็นที่เลื่อมใสของประชาชนที่จะประพฤติตาม

๓. พัฒนาจิตใจของประชาชน ด้วยกระบวนการส่งเสริมและให้การศึกษาอบรมกุลบุตร กุลธิดา

๔. การสงเคราะห์ทางจิตใจให้แก่ประชาชน เมื่อมีปัญหาเดือดร้อนทางจิตใจ โดยยึดหลักธรรม การให้คำปรึกษาแนะนำ

๕. ช่วยแก้ไขปัญหาชุมชน ^{๔๐}

^{๔๐}สมพร เทพสิทธา, การพัฒนาเศรษฐกิจกับบทบาทของพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๕๑-๕๒.

จำนำงค้ อติวิฒนสิทธี ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของ พระสงฆ์และวัด ในสังคมปัจจุบันดังนี้

๑. พระสงฆ์เป็นผู้นำประชาชน เป็นที่พึ่งทางจิตใจและช่วยแก้ปัญหาส่วนตัว และปัญหาสังคม อันเกิดจากการทะเลาะวิวาท ระหว่างสมาชิกในสังคมด้วยกัน

๒. สถาบันวัดเป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่ประชาชน โรงเรียนประชาบาลหลายแห่ง ตั้งอยู่ในบริเวณวัด สมภารเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์ และแม้กระทั่งศาลาก็เป็นที่เรียนหนังสือ นอกจากนี้ วัดยังเป็นที่อยู่อาศัยศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณรและเด็กโดยทั่วไป

๓. วัดเป็นประจตุรโรงพยาบาลให้รักษาพยาบาลแก่คนเจ็บไข้ได้ป่วยทั้งที่เป็น โรคจิต และโรค ทางกาย

๔. วัดเป็นประจตุรพิพิธภัณฑสถาน คือเป็นที่เก็บและรวบรวมสมบัติโบราณ อันล้ำค่า และมีประโยชน์ต่อการศึกษาวงวัฒนธรรมต่างๆ ของชาติ

๕. ศาลาวัดบางครั้งถูกใช้เป็นสถานที่ประชุมราษฎรเพื่อจะได้รับข่าวสารต่างๆ

๖. วัดเป็นสถานที่แสดงความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของประชาชน เพราะถือเป็นสมบัติส่วนรวมของประชาชน เป็นที่ประชาชนพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

๗. วัดเป็นสถานสวัสดิการสงเคราะห์แก่คนยากจน และคนไร้ที่พำนักพักพิง อีกทั้งยังเป็นหอพักให้แก่นักศึกษาทั่วไป^{๔๑}

พระราชวรมนี (ประยูรท้ ปยุตโต) ได้กล่าวถึงบทบาทความสำคัญของวัดและพระสงฆ์กับชุมชน ไว้ดังนี้คือ

๑. เป็นสถานที่ศึกษาสำหรับชาวบ้าน ส่งกุลบุตรมารับใช้พระ รับการอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาต่างๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น รวมทั้งเป็นศูนย์รวมของเยาวชน

๒. เป็นสถานสงเคราะห์บุตรหลานของชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ และศึกษาเล่าเรียนด้วย ตลอดถึงผู้ใหญ่ที่ขัดสนมาอาศัยวัด

๓. เป็นสถานพยาบาลที่แจกจ่ายพวกรักษาผู้เจ็บป่วย

๔. เป็นที่พักคนเดินทาง

๕. เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ หย่อนใจ หาความรู้เพิ่มเติม

๖. เป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่างๆ สำหรับชาวบ้าน

๗. เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่างๆ

๘. เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรมต่างๆ ของชาติ เปรียบเสมือนพิพิธภัณฑสถาน

^{๔๑}จำนำงค้ อติวิฒนสิทธี, สังคมวิทยาศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยา, ๒๕๒๕), หน้า ๑๔๕ - ๑๕๒.

๙. เป็นคลังวัสดุสำหรับเก็บของไว้ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานวัดและขอยืมไปใช้เมื่อคนมีงานต่าง ๆ

๑๐. เป็นศูนย์กลางการปกครองที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน จะเรียกลูกบ้านมาประชุมกันบอกแจ้งกิจกรรมต่าง ๆ

๑๑. เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรม อันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะต่าง ๆ^{๔๒}

รัชนิกร เศรษฐโชติ ได้กล่าวถึงบทบาทที่เด่นและสำคัญของ พระสงฆ์ในชนบทไทยสรุปได้ดังนี้คือ

๑. พระสงฆ์ ทำหน้าที่สั่งสอนธรรม และส่งเสริมชาวบ้านทำบุญกุศลต่าง ๆ

๒. ศึกษาวุฒิส หรือสมภารวัดทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ผู้ประนีประนอมและ บางครั้งทำหน้าที่เยียวยารักษาผู้เจ็บป่วย

พระสงฆ์เป็นผู้ช่วยส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน โดยช่วยขจัดความขัดแย้งของประชาชนในหมู่บ้านได้ เพราะคนส่วนมากเชื่อฟังพระผู้ทรงศีลอยู่แล้ว

พระสงฆ์ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเด็กคือที่พ่อแม่หมดความสามารถจะอบรมได้ด้วยตนเอง รวมทั้งอนุเคราะห์เด็กกำพร้า

พระสงฆ์เป็นผู้ช่วยสั่งสอนเทคนิคขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้จากวัด เช่น สถาปัตยกรรม ช่างไม้ ช่างก่ออิฐ โบกปูน ช่างปรับปรุงการเกษตร เป็นต้น และในปัจจุบันนี้พระสงฆ์ได้เรียนรู้วิธีการสาธารณสุข แล้วนำไปเผยแพร่แก่ประชาชนให้รู้จัก การสร้างบ่อน้ำ การสร้างและใช้ส้วมซึม ตลอดจนรู้จักหลักการสาธารณสุข

พระสงฆ์เป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการของหมู่บ้าน ทำหน้าที่ช่วยวางแผนแนะนำและสนับสนุนงานของชาวบ้าน โครงการพัฒนาต่าง ๆ ในเมืองไทยที่สำเร็จไปนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเจ้าหน้าที่รัฐบาลขอความร่วมมือจากชาวบ้าน โดยผ่านพระสงฆ์ซึ่งชาวบ้านเคารพนับถือ

พระสงฆ์เป็นผู้นำประชาชนในทางจิตวิญญาณ เป็นที่พึ่งทางจิตใจ พระสงฆ์สามารถแก้ปัญหาส่วนตัวของผู้เดือดร้อน พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นธรรมทูตและพระธรรมจาริก ซึ่งไปเผยแพร่หลักธรรมแก่ชาวเขา ทำให้ชาวเขาเกิดความรู้สึกรักชาติ ไม่ทำไร่เลื่อนลอย และหันมานับถือพุทธศาสนา^{๔๓}

^{๔๒}พระราชวรมนู (ประยูรค์ ปยุตโต), สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๗), หน้า ๒๐๕ - ๒๐๖.

^{๔๓}รัชนิกร เศรษฐโชติ, สังคมวิทยาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘), หน้า ๒๔๖-๒๔๗.

ประเภท ๖. ๖.๑ ได้เสนอ “บทบาทของพระสงฆ์และวัด” ไว้ดังนี้

๑. พระสงฆ์เป็นผู้สร้างชุมชนสงฆ์ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ วัดอุปสรรคของการบวช ก็คือ เพื่อการเรียนรู้ ดังนั้นสงฆ์คือชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งควรจะเป็น ๓ เรื่องใหญ่ ๆ คือ

๑.๑ การเรียนรู้พุทธธรรม ให้ลึกซึ้งที่สุดทั้งทางปริยัติ และปฏิบัติ

๑.๒ การเรียนรู้สังคมปัจจุบัน ให้รู้เท่าทันสังคมปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ในการสอน

๑.๓ การเรียนรู้การสื่อสาร ให้เป็นที่สนใจผู้คน ให้จับใจผู้คน ให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือที่เรียกว่า อนุศาสน์ปาฏิหาริย์ รวมทั้งความสามารถในการใช้เครื่องมือติดต่อสื่อสารสมัยใหม่ด้วย

๒. การศึกษาของสงฆ์ เป็นเรื่องที่ต้องคำนึงกำหนดอยู่ในนโยบายของรัฐบาลในแผนการศึกษาชาติ มหาวิทยาลัยสงฆ์และมหาวิทยาลัยทางโลกควรจะร่วมกันพัฒนาหลักสูตรสำหรับการศึกษาของพระสงฆ์

๓. การทำให้วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ความสำคัญของวัดคือการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ดังนั้นถ้าวัดเข้มแข็งทำให้โครงสร้างของชุมชนเข้มแข็งด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการมีศีลธรรมอันดีงามของสมาชิกในชุมชน ถ้าวัดลอยตัวออกจาก โครงสร้างของสังคมในชุมชน จะทำให้ชุมชนและสังคมอ่อนแอ และส่งผลให้สถาบันอื่นๆ รวมทั้งสถาบันทางศาสนาอ่อนแอไปด้วย

๔. วัดกับการจัดการศึกษา การศึกษาในระบบจากโรงเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๓๐,๐๐๐ โรงเรียน ยังไม่สามารถผลิตคนให้มีความเข้มแข็งทางปัญญา และศีลธรรม ในส่วนที่ยังขาดนี้หากวัดสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาคนให้เต็มศักยภาพได้ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง

๕. พระสงฆ์กับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เนื่องจากในโลกปัจจุบันมีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงในสังคมระดับต่างๆ พระสงฆ์ควรศึกษาให้เข้าใจว่า ความรุนแรงนั้นหมายถึงอะไร ขอบเขตแค่ไหน มีที่ประเภท มีสาเหตุอะไรบ้าง มีวิธีป้องกันและแก้ไขอย่างไร วิธีใดได้ผล จะพัฒนาวิธีการป้องกันและการป้องกันให้ดีขึ้นอย่างไร

๖. วัดกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นกระแสใหญ่ของโลกที่มีการระดมศาสตร์ทางด้านต่างๆ มาเชื่อมโยง พระสงฆ์จึงควรต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อมและวิธีการแก้ไข ให้ลึกซึ้งเพื่อจะได้สอนประชาชนได้ถูกต้อง และวัดควรเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน

๗. การบริหารจัดการวัด วัดเป็นทรัพยากรอันทรงค่าของประชาชนในสังคม ดังนั้นการบริหารจัดการวัดที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมตามอุดมการณ์แห่งพระพุทธศาสนา

เจ้าอาวาส คณะสงฆ์ รัฐบาล และผู้เกี่ยวข้องจะต้องให้ความร่วมมือในการจรจรลง พระศาสนา เพื่อสังคมต่อไป^{๔๔}

กิริติ ศรีวิเชียร ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์และวัดที่ควรเป็นไปในอนาคตอันที่จะสร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่ประชาชนว่าควรประกอบด้วย

๑. บทบาทในการเป็นผู้นำและแบบอย่างแก่ชุมชน ในเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และประหยัด

๒. บทบาทในการเป็นสถานที่เรียนพระพุทธศาสนาของทั้งพระสงฆ์ ชาวบ้าน และลูกหลานของชาวบ้านรอบวัด

๓. บทบาทในการเป็นสถานที่เรียนเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของชาวบ้านรอบวัด

๔. บทบาทในการเป็นแหล่งรวบรวม เก็บรักษา และศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ทั้งศิลปกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม และวรรณกรรมในท้องถิ่น

๕. บทบาทในการเป็นสถานที่ไกลเกลี่ยข้อพิพาทของชาวบ้าน

๖. บทบาทในการให้การสอนและฝึกฝนอาชีพที่จำเป็นในท้องถิ่นแก่ชาวบ้านรอบวัด

๗. บทบาทในการเป็นผู้นำเอาหลักการและแนวคิดใหม่ๆ มาช่วยเหลือการเกษตร^{๔๕}

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ ดังกล่าว พบว่า บทบาทของพระสงฆ์มี ๒ ด้าน คือ บทบาทที่เกี่ยวกับกิจวัตรในการประพฤติปฏิบัติตน ด้านการศึกษาธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี แผนกสามัญและการปฏิบัติ สมถะ วิปัสสนา ทั้งต่อตนเองและต่อประชาชน อีกบทบาทคือ พระสงฆ์จะต้องอบรมสั่งสอนโดยการแสดงธรรม สอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จัดฝึกอบรมเข้าค่ายคุณธรรม การแนะนำ การให้คำปรึกษา การสนทนา การตอบปัญหาและการแสดงธรรม

๒.๔ พระสงฆ์กับการเผยแผ่

การเผยแผ่ คือ การทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไป ให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดแก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกหัวใจสำคัญของการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยให้เกิดประโยชน์สุข ตามที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ ๓ ประการ คือ ทิฏฐธรรมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาตินี้) สัมปรายิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า) และปรมัตถประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน) พระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส และเจ้าคณะทุกชั้น มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านการ

^{๔๔} ประเวศ วะสี, พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๐), หน้า ๔๖.

^{๔๕} กิริติ ศรีวิเชียร, อดีต ปัจจุบัน และอนาคตแห่งบทบาทของสังคมวัด ในการแสวงหาเส้นทาง การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๗), หน้า ๑๑๑ – ๑๑๓.

เผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามบทบัญญัติมาตรา ๓๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕^{๔๖} ดังนี้

ตามบทบัญญัตินี้ ได้จำแนกการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส หรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องจัดทำ อันเป็นภารกิจประจำตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส หรือตำแหน่งที่สูงขึ้นไป แยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. เป็นธุระในการจัดการศึกษา อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต
๒. เป็นธุระในการอบรม และสั่งสอนธรรมแก่คฤหัสถ์

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ทั้งวัด และพระสงฆ์ได้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากเป็นพิเศษ ดังนั้นจะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนา และหน่วยอบรมทางจิต มีทั้งหน่วยอบรม อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้การเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

๑. พระสงฆ์จะต้องศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามอย่างจริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติอย่างนั้น
๒. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพื่อประโยชน์ของตน
๓. ไม่ยึดติดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม
๔. ไม่เห็นแก่ความง่าย ดีความพระธรรมวินัยตามความชอบใจ หรือความต้องการของประชาชน
๕. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ
๖. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่นๆ

พุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่ เผยแพร่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไปเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทย ผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้รู้ศาสนา และปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาได้ โดยสมบูรณ์เป็นนิจ การเผยแพร่พระพุทธศาสนามีอยู่ ๒ คำที่ใช้อยู่ คือ คำว่า “เผยแพร่” และ “เผยแผ่” คำว่า “เผยแพร่” เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือ มุ่งมั่นจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะของการจูงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้นๆ คำว่า “เผยแผ่” หมายถึงการประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจก็ไม่ใช่ที่รังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วย และแสดงถึงมีความใจกว้าง และไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยด้วยความคิดของตนเอง

^{๔๖} กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ, *คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, พ.ศ. ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๔ - ๑๓๕.

หรือศาสนาของตน^{๔๗} ในการเผยแพร่หรือเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ้ากระทำโดยคฤหัสถ์ นิยมใช้คำว่า “เผยแพร่” เช่น อำนาจหน้าที่ส่วนหนึ่งของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการคือ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาอันนับเป็นศาสนาประจำชาติ

องค์กร สมาคมต่างๆ ที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จะใช้คำว่าเผยแพร่พระพุทธศาสนา แต่ถ้าเป็นหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรหรือพระสงฆ์จะใช้คำว่าเผยแผ่... เช่น “พระพุทธศาสนาแพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้ ก็เพราะพระสาวกได้ช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาถ้าขาดการเผยแผ่แล้ว พระพุทธศาสนาจักไม่แพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้”

หน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แล้วตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๔๘} ดังนี้

๑. อบรมพระภิกษุสามเณร ให้เป็นสมณะสัตตัญญา และอบรมเรื่องจรรยา มารยาท ตลอดจนถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่างๆ

๒. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย

๓. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์

๔. แนะนำสั่งสอนธรรมประชาชนให้เข้าใจศาสนพิธี และการปฏิบัติ

๕. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม และได้ยินได้ฟังเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง

๖. หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้น หรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปโดยที่ชอบ

๗. ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนา และอบรมในทางศีลธรรม มีการไหว้พระสวดมนต์เป็นต้น

๘. ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุด เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลี เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง ที่เกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์บ้าง ที่เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักษาศีลฟังธรรมตามวัดต่างๆ ได้ท่อง ได้อ่านได้ ได้ฟังตามสมควรแก่สถานที่ และโอกาส

๙. ขวนขวายจัดหาอุปกรณ์การเรียนภาษาไทยบางประเภทสำหรับชั้นประถมขึ้นไว้ เพื่อให้เด็กที่ขาดสนได้ใช้มีเรียน

^{๔๗} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งคลาจารย์, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๔.

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๔๕.

กิจกรรมเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีทั้งแบบ ประเพณี และปรับปรุง ให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะ หรือหน่วยงาน เฉพาะจัดขึ้น^{๔๙} มีการดำเนินการ ดังนี้

๑. การเผยแพร่ตามประเพณีคณะสงฆ์และตามประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรม สั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน และผู้อาราธนาที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือ เทศน์รูปเดียว หรือเทศน์ปุจฉาวิสัชนา ๒ รูปขึ้นไป และได้มีการปรับปรุงการเทศน์ทาง วิทยูกระจายเสียง วิทยูโทรทัศน์ หรือบันทึกลงแผ่นเสียงหรือแถบบันทึกเสียง นำไปเผยแพร่ใน ที่ต่างๆ และโอกาสต่างๆ

๒. การเผยแพร่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยาย ธรรม การสนทนา การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุม ที่วัดหรือที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ หรือทาง วิทยูกระจายเสียง วิทยูโทรทัศน์ บันทึกลงแผ่นเสียงหรือแถบบันทึกเสียงนำไปเผยแพร่ในที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ รวมถึงตลอดการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์

๓. การเผยแพร่แบบจัดเป็นคณะ หรือหน่วยงานเผยแพร่ หรือเป็นสถานศึกษาเป็นที่ ประจำ หรือครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษภายในวัด หรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งาน พระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชน (อ.ป.ต.) หน่วยสงเคราะห์ พุทธมามกะ ผู้เยาว์โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

๔. การเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านวิทยุกระจายเสียง มีการตั้งเป็นสมาคมเพื่อการเผยแพร่ พระพุทธศาสนา เช่น พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ยุวพุทธิกสมาคม ประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมส่งเสริมพระพุทธศาสนาต่างๆ การบรรยายธรรมในที่ ประชุมและทางสื่อมวลชนต่างๆ การตั้งชมรมพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยและโรงเรียนต่างๆ

๕. การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ บางวัดจัดให้มี ปาฐกถาเป็นประจำทุกสัปดาห์ หรือจัดกิจกรรมหลายประการ เช่น การหล่อเทียนพรรษาและวัน สงกรานต์ก็จัดให้มีพิธีสงฆ์น้ำพระ การแห่พระ การขนทรายเข้าวัด การก่อเจดีย์ทราย

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ในการเผยแพร่หลักธรรมของพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการ จัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แล้วตั้งอยู่ใน สัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด นั่นเอง

^{๔๙} อ่างแล้ว, หน้า ๑๔๖.

๒.๕ ข้อมูลคณะสงฆ์ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

คณะสงฆ์ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีวัดภายใต้การปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสิ้น ๒๓ วัด ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑ การปกครองคณะสงฆ์เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

การปกครองคณะสงฆ์เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร		
ลำดับที่	วัด	เจ้าอาวาส
๑	คฤหบดี	พระปริยัติวรกร จล.
๒	ดาวดึงษาราม	พระราชปริยัติเวที จล.
๓	พระยาศิริโอบยสวรรค	พระครูสิริธรรมานุรักษ์ จร.
๔	จตุรมิตรประดิษฐาราม	พระมหาทวีบูลย์ ฆมมสุธี จร.
๕	บางยี่ขัน	พระครูสุพจนธาดา จร.
๖	อมรคีรี	พระราชปริยัตยาภรณ์ จร.
๗	รวกบางบำหรุ	พระศรีปริยัติญาณ จร.
๘	น้อยนางหงษ์	พระครูอนุกุลวรวัฒน์ จร.
๙	ภคินีนาถ	พระมงคลสิทธิญาณ จล.
๑๐	ใหม่เทพนิมิตร	พระมหาเสงี่ยม กนฺตวณฺโณ จร.
๑๑	สิงห์	พระมหาสมศักดิ์ สุขมงคล จร.
๑๒	วัดเปาโรหิตย์	พระอธิการสันชัย ขนฺติโก จร.
๑๓	ภาณุรังษี	พระครูวิบูลย์ธรรมรังษี จร.
๑๔	เทพนารี	พระมหากมล ถาวโร จร.
๑๕	เทพากร	พระสุธีธรรมโสภณ จร.
๑๖	บางพลัด	พระมหาหาญ รตนปญฺโญ จร.
๑๗	ทอง	พระมหาอรรถเมธ อดฺธเมธี จร.
๑๘	เพลง	พระครูสุวิมลกิตติญาณ จร.
๑๙	ฉัตรแก้วจงกลณี	พระครูปริยัตยาจารย์ จร.
๒๐	วิมุตยาราม	พระครูวิมุตติธรรมาภรณ์ จร.
๒๑	บวรมงคล (๒)	พระราชธรรมกวี จล.
๒๒	อาวุธวิกสิตาราม (๒)	พระเทพปัญญามุนี จล.
๒๓	สามัคคีสุทธาวาส (๒)	พระครูสุนทรศีลวิมล จร.

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้สืบค้นงานวิจัยที่มีผู้ดำเนินการจัดทำเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว เพื่อนำเสนอประกอบการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยประเด็นที่ได้ทำการสืบค้นนั้นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท ซึ่งได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยและดำเนินการจัดทำไว้หลายท่าน อันจะเป็นแนวทางสำคัญในการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเสนอ ดังนี้

กฤตดา มมตะขบ ได้ทำวิจัยเรื่อง ทศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พบว่า โครงสร้างอำนาจการปกครองวัดในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นไปตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๕๐๕ นั่นคือ เจ้าอาวาสเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดและปัจจัยต่างๆ คือ ที่ตั้งของวัด นิิกาย สมณศักดิ์ ตำแหน่งทางการบริหาร การศึกษา และอายุพรรษากำหนดทศนคติของพระสงฆ์ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดต่างกัน^{๕๐}

ธัญพร พงษ์โสภณ ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้แนะและปลุกจิตสำนึกประชาชน เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษากรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารทางสื่อสารมวลชนของพระสงฆ์ และการนำข่าวสารที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ การเลือกใช้วิธีการสื่อสารของพระสงฆ์ในการชี้แนะและปลุกจิตสำนึกประชาชนชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรของพระสงฆ์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรของพระสงฆ์ซึ่ง ได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษาทางโลกและการศึกษาทางธรรม กับการชี้แนะและปลุกจิตสำนึกประชาชนชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสซึ่งจำพรรษาอยู่ในวัดที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๒๘๐ รูป ศึกษาประชากรทั้งหมด พบว่า ประชากรพระสงฆ์ติดตามข่าวสารต่างๆ จากหนังสือพิมพ์และวิทยุกระจายเสียงมากที่สุด ประชากรพระสงฆ์ส่วนใหญ่ อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน และเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทางหนังสือพิมพ์มากที่สุด ในกรณีข่าวสารจากแหล่งสื่อสารมวลชนไม่สอดคล้องกัน พระสงฆ์ส่วน

^{๕๐} กฤตดา มมตะขบ, “ทศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๓.

ใหญ่จะตกลงใจเชื่อข่าวสารจากหนังสือพิมพ์มากที่สุด และประชากรพระสงฆ์ส่วนใหญ่ นำข่าวสารที่ได้จากการอ่าน รั้วฟังหรือรับชม จากสื่อมวลชนต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์ในการชี้นำอบรมสั่งสอนให้ประชาชนในชุมชน^{๕๑}

พระกิตติศักดิ์ ยโสธร ได้ทำวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านมีวิธีเผยแผ่ในลักษณะให้คำแนะนำปรึกษา สนทนาตอบปัญหาข้อข้องใจและการแสดงธรรม เมื่อได้ฟังจากพระบรมศาสดาแล้วนำไปถ่ายทอดแก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกอุบาสิกา และบุคคลทั่วไปให้เข้าใจหลักธรรมอันลึกซึ้งด้วยวิธีการบรรยาย อธิบายขยายความ เปรียบเทียบ และตอบปัญหาธรรม เป็นต้น จนเป็นที่ไว้วางพระทัยของพระพุทธเจ้าทำให้บุคคลทั่วไปศรัทธาเลื่อมใสแล้วหันมานับถือพระพุทธศาสนากันอย่างแพร่หลาย มีบางส่วนเท่านั้นที่มีได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา เพราะยึดติดอยู่กับลัทธิเดิมอย่างแรงกล้า ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ได้นับถือในตัวท่านอยู่ก็มีซึ่งเท่ากับได้สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มความเชื่อต่าง ๆ นับเป็นตัวอย่างการประกอบศาสนกิจดำเนินชีวิตและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี^{๕๒}

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญโญ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีที่มีจำนวนพรรษา ระดับการศึกษาสายสามัญ การศึกษาทางเปรียญธรรม ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสังกัดวัดแต่ละขนาดแตกต่างกันมีบทบาทต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีไม่แตกต่างกัน^{๕๓}

^{๕๑} ธีรยพร พงษ์โสภณ, บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้แนะและปลุกจิตสำนึกประชาชนชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษากรณี พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสจังหวัดกาญจนบุรี, *วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน)*, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๓๙.

^{๕๒} พระกิตติศักดิ์ ยโสธร, “บทบาทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๙.

^{๕๓} พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญโญ, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑.

พระธนดล นาคพิพัฒน์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษา ทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปกครองพระภิกษุสามเณร ให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ให้พระภิกษุ สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจกรรม ด้านพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุ สามเณร ดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัดอย่างมีระเบียบ^{๕๔}

พระปลัดเกียรติศักดิ์ สินทวีกุล ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ทั้ง ๖ ด้านนั้น ได้มีด้านที่มีบทบาทมากที่สุดใน ๓ ระดับ โดยเรียงลำดับ คือ ด้านการควบคุมและรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการสาธารณูปการ ส่วนด้านปานกลาง ๒ ด้าน คือ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศาสนศึกษา สำหรับด้านการศึกษาสงเคราะห์ระดับน้อยถึงน้อยที่สุด^{๕๕}

พระมหากฤษฎา นันทเพชร ได้วิจัยเรื่อง ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคมโดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ประการแรกเพื่อศึกษาทัศนคติของพระสงฆ์ของพระสงฆ์ผู้ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ที่มีต่อบทบาทการพัฒนาสังคม ประการที่สองเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบบต่อทัศนคติของพระสงฆ์ที่ได้รับการศึกษาในระดับปริญญาตรี ประการที่สาม เพื่อศึกษาบทบาทในการพัฒนาสังคมด้านต่าง ๆ ของพระสงฆ์ใน

^{๕๔} พระธนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑.

^{๕๕} พระปลัดเกียรติศักดิ์ สินทวีกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๓๘.

การศึกษาในระดับปริญญาตรีในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม โดยใช้วิธีเก็บข้อมูลแบบบังเอิญ จากกลุ่มพระสงฆ์ที่เรียนบาลีเปรียญธรรมเก้าประโยคในโรงเรียนปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร และพระนักศึกษาระดับปีที่ ๔ ของมหาลัษณสงฆ์ ๒ แห่งในกรุงเทพมหานคร คือ สภาการศึกษาหม่อมกุฎราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ จำนวนตัวอย่าง ๑๘๕ ตัวอย่างและนำข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่า F-test จากผลการวิจัยพบว่าพระสงฆ์ที่เรียนวิชาเอกในหม่อมกุฎราชวิทยาลัยต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทในการพัฒนาสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ พระสงฆ์ที่เรียนเอกสังคมวิทยา มีทัศนคติเห็นด้วยกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม สูงกว่าพระสงฆ์ที่เรียนวิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาเอกศาสนาปรัชญาและวิชาเอกบาลี-สันสกฤตและมีแนวโน้มว่าปัจจัยอื่นๆ เช่น พรรษา สถาบันการศึกษา จำนวนครั้งในการติดตามสื่อโทรทัศน์จะส่งผลให้พระสงฆ์มีทัศนคติต่อบทบาทในการพัฒนาสังคมบางด้านแตกต่างกันด้วย^{๕๖}

พระมหาจิตติภัทร อจลธมฺโม ได้วิจัยเรื่องบทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ท่านมีบทบาทในการเผยแผ่ในลักษณะการให้คำแนะนำให้ คำปรึกษา สนทนา ตอบปัญหาข้อข้องใจและแสดงธรรม โดยที่ท่านได้รับฟังจากพระพุทธเจ้า แล้วนำไปถ่ายทอดหรือเผยแผ่แก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาและบุคคลทั่วไปด้วยวิธีการที่ ต่างๆ เช่น การบรรยาย การอธิบายขยายข้อความ เปรียบเทียบและถามตอบ เป็นต้น จนเป็นที่ศรัทธา เลื่อมใสและยอมรับนับถือพระรัตนตรัยกันอย่างแพร่หลาย แต่ก็มีบางส่วนที่มีได้หันมา นับถือพระรัตนตรัย เพราะยังยึดติดอยู่กับลัทธิดั้งเดิม ถึงกระนั้นก็ยังมีความเคารพนับถือในตัวท่าน เป็นกรณีพิเศษ ซึ่งก็เท่ากับว่า ท่านได้สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มความเชื่อต่างๆ นับว่าเป็นตัวแทนแห่งการประกอบศาสนกิจดำเนินชีวิตและเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี^{๕๗}

พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาในการดำเนินชีวิต แนวทางการปฏิบัติธรรม บทบาทในการพัฒนาสังคมและบทบาทในการเป็นผู้นำในการจัดตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติของพระธรรมวิสุทธิมงคลผลจากการวิจัยพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวเกษตรกรรม แต่ฐานะการเงิน

^{๕๖}พระมหาภุชญา นันทเพชร, ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์), ๒๕๔๐.

^{๕๗}พระมหาจิตติภัทร อจลธมฺโม, “บทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๗.

ของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดคณะสงฆ์ ฝ่ายธรรมยุติ ยึดถืออุตงควัตร เป็นเครื่องขัดเกลาภิเลส เป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนา กรรมฐาน จากผลวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาของท่านมี ๒ ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการปฏิบัติตามมากกว่าสอนให้ความรู้เท่านั้น ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนา การศึกษา สาธารณสุขและสาธารณประโยชน์อื่นๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๕๘}

พระมหาบุญเลิศ ธมฺมทสฺสี ได้วิจัยเรื่องวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิทยาคม (หลวงพ่อกุณ ปริสุทฺโธ) พบว่า วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันของหลวงพ่อกุณ หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ท่านใช้ในการเผยแผ่หรือประกาศและวิธีการเผยแผ่ที่ท่านใช้บ่อยที่สุด คือการสนทนาธรรมและการตอบคำถาม ถือว่าเป็นวิธีการที่ท่านใช้สื่อถึง ผู้ฟังง่ายที่สุด ไม่ต้องมีพิธีรีตองมากมาย ตลอดถึงการใช้บุคลิกลักษณะ คือ ท่านนั่งการพูดภาษาพื้นบ้านและการสร้างอารมณ์ขันให้ผู้ฟังอยู่เสมอ ความสัมฤทธิ์ผลในการเผยแผ่ที่มีคนทุกชนชั้นตั้งแต่กษัตริย์ คนรวย คนจนต่างพากันเข้าไปกราบนมัสการ^{๕๙}

พระมหาสัทธญา ปญฺญาวิจิตฺโต ได้วิจัยเรื่องรูปแบบและแนวทาง การเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูพิศาลธรรมโกศล (สุพจน์ กัญจนโก, “หลวงตาแพรเยื่อไม้”) พบว่า รูปแบบและแนวทางการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูพิศาลธรรมโกศล (สุพจน์ กัญจนโก, “หลวงตาแพรเยื่อไม้”) ทั้ง ๓ ประเภท คือ ๑. การเทศนา (เทศน์มหาชาติ และเทศน์ธรรมวัตร) ๒. การปาฐกถา บรรยายธรรม อภิปราย สนทนา และไต่ถามที่ ๓. เขียนหนังสือ บทความ วรรณกรรมเรื่องสั้นต่างๆ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวมีวิธีการนำเสนอ ๔ วิธี คือ ๑. การนำเสนอโดยตรง ๒. การนำเสนอโดยเปรียบเทียบ ๓. การนำเสนอโดยใช้เชื่อมโยง ๔. การนำเสนอโดยใช้ตัวอย่างและจากการศึกษาแนวทางการใช้สำนวนภาษาของท่าน ซึ่งปรากฏอยู่ในรูปแบบดังกล่าวมานั้น ผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะเด่น ๓ ประการ คือ ๑. การใช้ถ้อยคำ มีการใช้คำง่ายและการใช้คำเชิงสัพยอก ๒. การใช้ภาพพจน์ มีการใช้ภาพพจน์อุปมา ภาพพจน์บุคลาธิษฐานและภาพพจน์การเรียงเสียงธรรมชาติ ๓. การใช้สำนวนพุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิต คำพังเพย คำคม คำกลอน และแหล่มาประกอบ^{๖๐}

^{๕๘} พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ, บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน), *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^{๕๙} พระมหาบุญเลิศ ธมฺมทสฺสี, ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิทยาคม, *ปริญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

^{๖๐} พระมหาสัทธญา ปญฺญาวิโก, การศึกษารูปแบบและแนวทางในการเผยแผ่พุทธธรรม ของพระครูพิศาลธรรมโกศล, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

พินิจ ลาภานานนท์ ได้วิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทโดยศึกษาวิเคราะห์พระสงฆ์พัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชนบทคือการที่พระสงฆ์พัฒนาได้พบเห็นสภาพปัญหาและความทุกข์ยากของชาวบ้านจึงต้องการเข้ามาแก้ไขปัญหาก็แก่ชาวบ้าน จากการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ที่ดำเนินกิจกรรมสังคมพัฒนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้วิจัยจำแนกได้เป็น ๔ ลักษณะ คือ

๑. บทบาทผู้สังเคราะห์พัฒนา คือบทบาทที่พระสงฆ์พัฒนาดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยที่ตนเอง เป็นผู้จัดหาทรัพยากรและบริหารโครงการต่างๆ ด้วยตัวตนเอง ชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกโครงการต่างๆ

๒. บทบาทผู้นำการพัฒนา เป็นบทบาทที่พระสงฆ์เป็นผู้นำชาวบ้านเข้ามาทำกิจกรรมสังคมพัฒนาชนบทต่างๆ โดยพระสงฆ์จะเป็นผู้คิดค้นโครงการ หรือติดต่อโครงการพัฒนาต่างๆมาดำเนินการ จะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านร่วมปรึกษาหารือบ้าง จากการศึกษา พบว่าพระสงฆ์พัฒนาที่มีบทบาทเช่นนี้มีอยู่มากที่สุด

๓. บทบาทผู้ประสานงาน โดยกิจกรรมและโครงการสังคมพัฒนาต่างๆ มักจะเป็นการดำเนินการโดยพยายามชักนำความร่วมมือ และสนับสนุนจากหลายฝ่ายและพยายามร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการชักจูงชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง

๔. บทบาทที่เป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนการพัฒนาในหมู่บ้าน โดยมีชาวบ้านเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองอย่างสำคัญ พระสงฆ์พัฒนามีบทบาทเป็นเพียงพี่เลี้ยงที่คอยให้คำแนะนำปรึกษาและประสานงานการสนับสนุนจากภายนอกตามที่ชาวบ้านเห็นชอบร่วมกัน บทบาทแบบนี้ นับว่าเป็นแนวทางที่สอดคล้องเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักการพึ่งตนเอง เพราะชาวบ้านจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญทั้งในการตัดสินใจคัดเลือกโครงการ การปฏิบัติงาน และติดตามรับผิดชอบในผลที่จะเกิดขึ้น^{๖๑}

นวรรตน์ สุวรรณผ่อง ได้วิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่องานสังคมสงเคราะห์จิตเวช โดยพิจารณาบทบาทในการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาทางด้านจิตใจ บทบาทในการรณรงค์ให้วัดอุดมคณอันเป็นเรื่องเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจ บทบาทในการสอนวิปัสสนากรรมฐานเพื่อความสงบสุขทางด้านจิตใจบทบาทในการให้อยู่ที่อยู่อาศัยแก่คนที่ไร้ที่พึ่งและผู้เจ็บป่วยและบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมและการพัฒนาทางด้านจิตใจ ผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาทางด้านจิตใจและด้านการส่งเสริมจริยธรรมกับการพัฒนาทางด้านจิตใจเป็นส่วนใหญ่ บทบาทด้านอื่นนั้นมีน้อย สิ่งที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

^{๖๑}พินิจ ลาภานานนท์, "บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท, โครงการหนังสือเล่มสถาบันวิจัยสังคม", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๒๙.

ของพระสงฆ์มากที่สุดในการช่วยเหลือประชาชนก็คือการขาดแคลนทุนทรัพย์ นอกจากนี้ ยังพบว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่คิดว่ามีความสามารถ มีความพร้อมเหมาะสมที่จะช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคล กลุ่ม หรือชุมชนก็ตาม^{๒๒}

สรุปได้ว่า บทบาทเป็นสิ่งสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เพราะถ้าพระสงฆ์รู้ว่าตัวเองมีบทบาทอะไรที่สำคัญในการเผยแผ่แล้ว ก็จะสามารถสื่อสารออกมาได้เป็นอย่างดี และสามารถทำให้ผู้อื่นเข้าใจและอยากเรียนรู้

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่ ซึ่งได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยและดำเนินการจัดทำไว้หลายท่าน อันจะเป็นแนวทางสำคัญในการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเสนอ ดังนี้

พระมหาปัญญา สุขสงค์ ได้วิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมศึกษาเฉพาะกรณี : พระพิศาลธรรมพาทิ (พระอาจารย์พยอม กลฺยาโณ) ผลการศึกษา พบว่าพระพิศาลธรรมพาทิ เป็นพระสงฆ์ที่มีบทบาทเกื้อกูลอย่างสำคัญต่อการพัฒนาสังคมทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง การศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ การฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อม และแก้ปัญหาผลกระทบ จนเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสังคมทั้งโดยตรง และโดยอ้อม ดังนี้

๑. โดยตรง ได้แก่ ด้านการปกครอง ในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาส ท่านได้จัดระบบการปกครอง และวางระเบียบการปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรให้อยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาค ทั้งนี้โดยให้ความสำคัญกับพระภิกษุสามเณรในสังกัดทุกรูป

ด้านการศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ ท่านให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทางการศึกษาโดยจัดสร้างสถานศึกษา จัดให้มีการศึกษาทั้งใน และนอกระบบแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนโดยทั่วไป ทั้งแผนกธรรมและบาลี แผนกสามัญและอาชีพ และจัดให้ทุนการศึกษาแก่ผู้ขัดสน

ด้านการเผยแผ่ ท่านได้บรรยายธรรม แสดงธรรม ปาฐกถาธรรมแทบไม่มีวันหยุด อีกทั้งยังได้จัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ เทปธรรมะเผยแผ่แก่ผู้สนใจ และระหว่างที่อยู่วัดยังได้พูดคุยสนทนาเป็นการส่วนตัวที่ท่านเรียกชื่อว่าแบบธรรมาสน์เดี่ยว และวิธีการอื่นๆ ตลอดเวลา

^{๒๒} นวรรตน์ สุวรรณผ่อง, "การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับงานสังคมสงเคราะห์จิตเวช : ศึกษากรณีวัดที่มีสำนักสมถวิปัสสนากรรมฐานเขตกรุงเทพมหานคร", วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๒๔.

ด้านสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ ท่านได้จัดให้มีการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เช่น สถานีอนามัย ห้องประชุม อาคารเอนกประสงค์ โรงฝึกอาชีพ ชุบเปอร์มาร์เก็ต ถนนและสาธารณประโยชน์อื่นๆ อย่างสืบเนื่อง

ด้านการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จัดให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณีของสังคมท้องถิ่นโดยสร้างพิพิธภัณฑ์เก็บรวบรวมโบราณวัตถุ

และด้านการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมและแก้ปัญหาหามลภาวะ โดยสกัดการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม จัดบริเวณวัดให้มีต้นไม้ร่มรื่น ปลูกสวนสมุนไพร จนเป็นศูนย์รวมสมุนไพร นานาพันธุ์ของประเทศณรงค์การเลิกสูบบุหรี่ให้วัด และบ้านปราศจากขยะ และมลพิษต่างๆ

๒. โดยอ้อม ได้แก่ ด้านการศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ ได้ให้ประชาชนในสังคม ได้มีโอกาสทางการศึกษาทั้งในระบบ และนอกระบบ สามารถนำความรู้ไปพัฒนาตนเองและสังคม

ด้านการเผยแผ่ ประชาชนได้รับการอบรมให้เข้าใจหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา นำไปประพฤติปฏิบัติให้เป็นคนดี อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ด้านสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ ให้มีสถานที่ราชการ เช่น สถานีอนามัย ที่ทำการศึกษานอกโรงเรียน ห้องสมุดประชาชนและอื่นๆ ทำให้ประชาชนในสังคมได้รับการ และใช้ประโยชน์ได้สะดวกรวดเร็ว

ด้านการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มีกิจกรรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรม ตลอดจนการบูรณปฏิสังขรณ์ต่างๆ เป็นแหล่งการศึกษาค้นคว้าของประชาชนทั่วไปในด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมและแก้ปัญหาหามลภาวะ จัดบริเวณวัด และที่ใกล้เคียงให้สะอาด เป็นแบบอย่างที่ดีของวัด และประชาชนทั่วไป วัดและบ้านร่มรื่นปราศจากมลพิษ และเป็นศูนย์รวมสมุนไพรนานาพันธุ์ของประเทศ^{๒๓}

พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์ ได้วิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อการลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณี พระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม จิตฺติสโร) วัดโนนเมือง ตำบลโนนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระครูศีลวราภรณ์ ในการเอานำหลักธรรมมาพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข โดยศึกษาเชิงคุณภาพ พื้นที่ในการศึกษา คือ ชุมชนวัดโนนเมืองที่พระครูศีลวราภรณ์เป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนากิจการชุมชน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน ด้วยการกระตุ้นปลูกจิตสำนึก นำเทคนิควิธีการในการเข้าถึงชุมชน การสื่อสารกับชุมชนผ่านการเทศนา บรรยาย ป้ายข้อความสื่อด้วยหลักธรรม การ

^{๒๓}พระมหาปัญญา สุขสงค์, บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระพิศาลธรรมพาที (พระอาจารย์พะยอม กลฺยาโณ), วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา นโยบายและการวางแผนสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก), ๒๕๔๑.

ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้ให้คำปรึกษาในการพัฒนากิจกรรมกลุ่ม ซึ่งตั้งหมายไว้คือ ชุมชนปลอดจากอบายมุข โดยขั้นตอนของกิจกรรมมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง การชี้ให้ประชาชนเห็นโทษของอบายมุข การแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมุ่งให้มีการปฏิบัติจริง ส่งเสริมขบวนการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนได้นำเน้นการฝ่ายกิจกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลจากการศึกษาปรากฏว่า บทบาทของพระครูศีลวราภรณ์ ได้ส่งผลให้ชุมชนได้ร่วมมือทำกิจกรรมด้วยกัน เพื่อมุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนอยู่รอด และพึ่งพากันเองในชุมชน^{๖๔}

พระโสภณ โสภโณ ได้วิจัยเรื่อง พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม : ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาสังคมของเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครกับเจ้าคณะตำบลในต่างจังหวัด ผลการศึกษาเอกสาร พบว่า หลักคำสอนในการพัฒนาสังคมครอบคลุมทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม โดยเน้นที่บุคคล ถ้าบุคคลพัฒนาครอบครัวแล้ว สังคมก็จะพัฒนาด้วย ด้วยการไม่ทำบาปทั้งปวง การบำเพ็ญกุศลให้ถึงพร้อม และการทำจิตใจให้ผ่องใส โดยมีกฎแห่งกรรมเป็นตัวกำหนด ส่วนบทบาทการพัฒนาสังคมของพระภิกษุที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ได้แก่ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการสงเคราะห์ประชาชน สำหรับรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ เอื้อต่อการพัฒนาสังคม ยกเว้นกฎหมายกระทรวงศึกษาธิการบางข้อที่ให้สร้างวัดได้เมื่อมีที่ไม่น้อยกว่า ๖ ไร่

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า การพัฒนาสังคมของเจ้าคณะแขวงและเจ้าคณะตำบลมีส่วนที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัด คือ เจ้าคณะแขวงมีการพัฒนาด้านการศึกษาที่สูงกว่า มีความรับผิดชอบ และส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณรมากกว่าเจ้าคณะตำบล ส่วนสิ่งคล้ายคลึงกัน คือ การนำหลักคำสอนมาใช้ปฏิบัติในการพัฒนาจิตใจของตนเอง และสอนพุทธศาสนิกชนให้ทำบุญ รักษาศีลและเจริญภาวนามีน้อยมาก^{๖๕}

สรุปได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีวิธีการเผยแผ่ในลักษณะให้คำแนะนำปรึกษาสนทนาตอบปัญหาข้อข้องใจ และในสมัยพุทธกาลเมื่อบุคคลได้ฟังธรรมจากพระบรมศาสดาแล้วนำไปถ่ายทอดแก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกอุบาสิกา และบุคคลทั่วไปให้เข้าใจหลักธรรมอันลึกซึ้งด้วยวิธีการบรรยาย อธิบายขยายความ เปรียบเทียบ และตอบปัญหาธรรม เป็นต้น จนเป็นที่ไว้วางพระทัยของพระพุทธเจ้าทำให้บุคคลทั่วไปศรัทธาเลื่อมใสแล้วหันมา นับถือ

^{๖๔}พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์, บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม วิฑิตสิโล), **วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๗.

^{๖๕}พระโสภณ โสภโณ, พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม : ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาสังคมของเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครกับเจ้าคณะตำบลในต่างจังหวัด, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาศาสนาเปรียบเทียบ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๔.

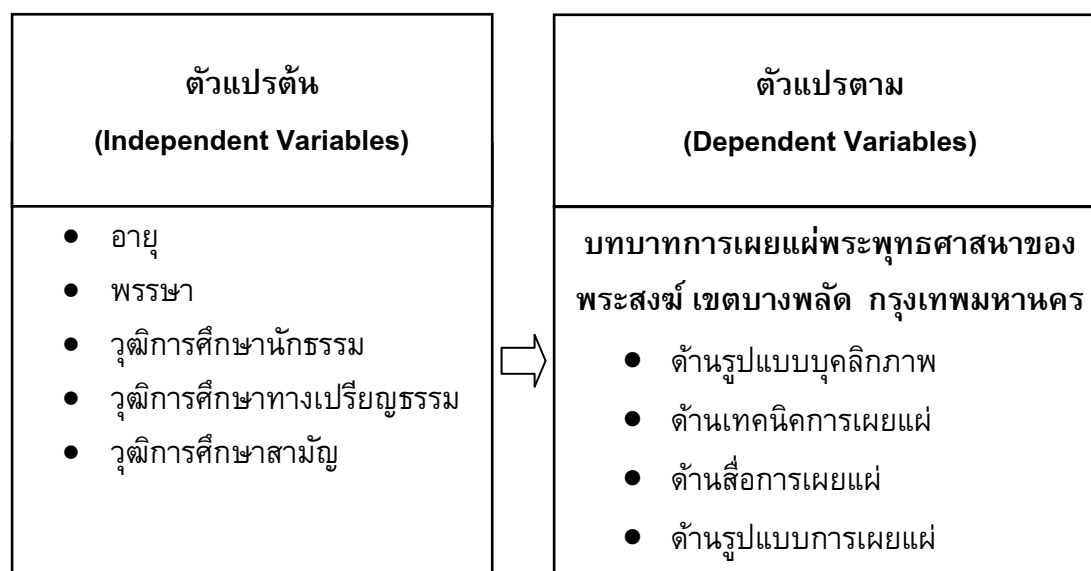
พระพุทธศาสนากันอย่างแพร่หลาย มีบางส่วนเท่านั้นที่ได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา เพราะยึดติดอยู่กับลัทธิเดิมอย่างแรงกล้า ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ได้หันถือในตัวท่านอยู่ก็มีซึ่งเท่ากับได้สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มความเชื่อต่างๆ นับเป็นตัวอย่างการประกอบศาสนกิจดำเนินชีวิต และเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ ด้านเทคนิคการเผยแผ่ ด้านสื่อการเผยแผ่ และด้านรูปแบบการเผยแผ่

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มุ่งศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งศึกษากับกลุ่มประชากรที่เป็นพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

๑. ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี ระเบียบ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. กำหนดกรอบแนวคิด หัวข้อปัญหา และวัตถุประสงค์ในการวิจัย
๓. กำหนดกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
๔. สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัยร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา
๕. นำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์
๖. ทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Try out)
๗. ดำเนินการส่งข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูล
๘. วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล
๙. สรุปและรายงานผลการศึกษาวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำนวนประชากรทั้งหมด ๓๘๐ รูป

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ที่สุ่มจากประชากรโดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน ๑๙๑ รูป และผู้วิจัยทำการสุ่มโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนลักษณะและการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม

๑) ศึกษาหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงาน และการบริหารงานเผยแผ่ของพระสงฆ์โดยทั่วไป จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๔) สร้างเครื่องมือ

๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

๘) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

ลักษณะของเครื่องมือสำหรับการแจกแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบบสอบถาม Questionnaire ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของบทบาทของพระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องแสดงความคิดเห็นจากคำถามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในช่องระดับบทบาทของพระสงฆ์ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ในการบริหารงานด้านบทบาทการเผยแผ่ของพระสงฆ์และในกิจการคณะสงฆ์ว่า ท่านได้ปฏิบัติในระดับใดที่ตรงกับสภาพตามความเป็นจริง ซึ่งมีลักษณะเป็น มาตราส่วนประเมินค่า (numerical rating scale) มี ๕ ระดับ

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕	หมายถึง	มากที่สุด
๔	หมายถึง	มาก
๓	หมายถึง	ปานกลาง
๒	หมายถึง	น้อย
๑	หมายถึง	น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๑) พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) ผศ.ดร.รัชชพันธ์ อิศรเดช อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔) ผศ.ประสิทธิ์ ทองอ่อน อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการ วัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕) ผศ.ชัชชัย ไชยสา ผู้เชี่ยวชาญประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

๓. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) แก่พระภิกษุสงฆ์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ รูป ได้แก่ วัดที่สังกัดมหานิกายเขตปกครองคณะสงฆ์ใน เขตบางซื่อ เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^๑ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .๘๗๔๒

๔. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

๑) นำแบบสอบถามจำนวน ๑๙๑ ชุด โดยกระจายกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเก็บคืน

๒) รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากพระสงฆ์แต่ละวัดในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ทั้งหมดโดยอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ จำนวน ๑๙๑ ชุด คิดเป็นแบบสอบถามที่ได้รับคืนร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

^๑Cronbach, Lee J. *Essentials of psychological testing*, 4th ed., (New York: Harper & Row), 1971.

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้
ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ นำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ โดยใช้หลักเกณฑ์ดังนี้^๒

ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
๔.๕๐ – ๕.๐๐	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
๓.๕๐ – ๔.๕๙	ระดับความคิดเห็นมาก
๒.๕๐ – ๓.๕๙	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
๑.๕๐ – ๒.๕๙	ระดับความคิดเห็นน้อย
๑.๐๐ – ๑.๕๙	ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๔ ด้านวิเคราะห์เนื้อหาสาระประเด็นสำคัญ แล้วนำเสนอเป็นตารางบรรยายผล

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือ

๑. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้สำหรับการอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและระดับความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

^๒ชูศรี วงศ์รัตน์, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิต, ๒๕๕๑), หน้า ๗๕.

๒. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ระดับความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๔ ด้าน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าเอฟ (F – test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) และหากพบว่าผลการทดสอบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติก็จะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๙๑ รูปมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

๔.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ มีรายละเอียดดังในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

		(n = ๑๙๑)	
สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
อายุ			
	๒๑ – ๓๐ ปี	๔๓	๒๑.๕๑
	๓๑ – ๔๐ ปี	๗๐	๓๖.๖๕
	๔๑ ปีขึ้นไป	๗๘	๔๐.๘๔
พรรษา			
	ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๗๕	๓๙.๒๗
	๕ – ๑๐ พรรษา	๔๑	๒๑.๔๗
	๑๑ – ๑๕ พรรษา	๓๔	๑๗.๘๐
	๑๖ ปีขึ้นไป	๒๑	๑๐.๙๙
	ไม่มีพรรษา	๒๐	๑๐.๔๗
วุฒิการศึกษานักธรรม			
	นักธรรมชั้นตรี	๙๔	๔๙.๒๑
	นักธรรมชั้นโท	๔๐	๒๐.๙๔
	นักธรรมชั้นเอก	๔๕	๒๓.๕๖
	ไม่มีวุฒินักธรรม	๑๒	๖.๒๘
วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม			
	ป.ธ. ๑ - ๓	๒๔	๑๒.๕๗
	ป.ธ. ๔ - ๖	๓	๑.๕๗
	ป.ธ. ๗ - ๙	๒	๑.๐๕
	ไม่มีวุฒิปริญญาธรรม	๑๖๒	๘๕.๘๒
วุฒิการศึกษาสามัญ			
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	๙๙	๕๑.๘๓
	ปริญญาตรี	๔๔	๒๓.๐๔
	สูงกว่าปริญญาตรี	๔๘	๒๕.๑๓
รวม		๑๙๑	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีรายละเอียดดังนี้

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง ๔๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๗๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๘๔ รองลงมาคืออายุ ๓๑ - ๔๐ ปี มีจำนวน ๗๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖๕ และอายุระหว่าง ๒๑ - ๓๐ ปี มีเพียง ๔๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๕๑

พรรษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา มีจำนวน ๗๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๒๗ รองลงมาคือ ๕ - ๑๐ พรรษา มีจำนวน ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๕๗ และน้อยที่สุด ไม่มีพรรษา มีจำนวน ๒๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๕๓

วุฒิการศึกษานักธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒินักธรรมตรี มีจำนวน ๙๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๒๑ รองลงมามีวุฒินักธรรมชั้นเอก มีจำนวน ๔๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๕๖ และน้อยที่สุดคือไม่มีวุฒินักธรรม มีจำนวน ๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๘

วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม มีจำนวน ๑๖๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๘๒ รองลงมาวุฒิ ป.ธ. ๑ - ๓ มีจำนวน ๒๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๗ และน้อยที่สุด ป.ธ.๗ - ป.ธ.๙ มีจำนวนเพียง ๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๐๕

วุฒิการศึกษาสามัญ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๙๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๘๓ รองลงมามีวุฒิสุงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๔๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑๓ และน้อยที่สุดมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี มีจำนวนเพียง ๔๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๐๔

๔.๒ ผลการวิเคราะห์บทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์บทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ๑) ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ ๒) ด้านเทคนิคการเผยแพร่ ๓) ด้านสื่อการเผยแพร่ และ ๔) ด้านรูปแบบการเผยแพร่ โดยภาพรวมและรายด้าน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒ – ๔.๕

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

บทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร			(n = ๑๙๑)
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ	๓.๗๙	๐.๗๖	มาก
๒. ด้านเทคนิคการเผยแพร่	๓.๖๘	๐.๗๑	มาก
๓. ด้านสื่อการเผยแพร่	๓.๕๐	๐.๗๕	มาก
๔. ด้านรูปแบบการเผยแพร่	๓.๓๑	๐.๖๙	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๕๗	๐.๕๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๗$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ อยู่ในอันดับสูงที่สุด ($\bar{X} = ๓.๗๙$) และด้านรูปแบบการเผยแพร่ อยู่ในอันดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = ๓.๓๑$)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ

(n = ๑๙๑)

	ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑	เป็นบุคคลที่ให้ความรู้ความเข้าใจในทางพุทธศาสนาเป็นอย่างดี	๓.๘๓	๐.๙๓	มาก
๒	เป็นผู้รู้สร้างศรัทธาให้กับประชาชนในการปฏิบัติตนตามแนวพุทธศาสนา	๓.๘๔	๐.๙๓	มาก
๓	เป็นผู้มีวุฒิภาวะความรู้ในหลักธรรมพุทธศาสนาได้ดี	๓.๘๔	๐.๙๗	มาก
๔	เป็นผู้มีวุฒิเหมาะสมสามารถชี้แจงหลักธรรมได้ถูกต้อง	๓.๘๔	๑.๐๔	มาก
๕	เป็นผู้วางตนเหมาะสมตามแบบอย่างของสมณะได้ถูกต้อง	๓.๘๖	๑.๐๔	มาก
๖	ทำตัวให้เป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดีงาม มีมารยาทที่เรียบร้อย	๓.๙๔	๐.๙๖	มาก
๗	เป็นต้นแบบอย่างที่ดีงาม เช่น นุ่งห่มเรียบร้อยเป็นที่เลื่อมใสศรัทธา	๓.๘๓	๐.๘๙	มาก
๘	เป็นผู้มีปฏิสันถารที่ดีงามตามหลักของพุทธศาสนา เช่น มีวาจาที่ไพเราะ	๓.๖๕	๐.๘๒	มาก
๙	เป็นผู้มีอารมณ์เยือกเย็น ตามแบบอย่างสมณะเพศ	๓.๖๗	๐.๙๔	มาก
๑๐	ผู้มีความคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง เพียบพร้อมด้วยความสามารถ	๓.๕๗	๐.๙๔	มาก
	ภาพรวม	๓.๗๙	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๙$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ อยู่ในอันดับที่สูงที่สุด ในข้อ “ทำตัวให้เป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดีงาม มีมารยาทที่เรียบร้อย” ($\bar{X} = ๓.๙๔$) รองลงมาคือ “เป็นผู้วางตนเหมาะสมตามแบบอย่างของสมณะ

ได้ถูกต้อง” ($\bar{X} = 3.86$) และที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “เป็นผู้มีปฏิสันถารที่ดั่งตามหลักของพุทธศาสนา เช่น มีวาจาที่ไพเราะ” ($\bar{X} = 3.65$)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านเทคนิคการเผยแพร่

(n = ๑๙๑)

	ด้านเทคนิคการเผยแพร่	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑	ใช้คำสอนที่เข้าใจง่าย ผู้ฟังได้สติปัญญาเกิดขึ้นรวดเร็ว	๓.๖๔	๐.๙๖	มาก
๒	มีหลักการที่เป็นธรรมชาติ โดยยึดตามแนวหลักพระวินัยและหลักคำสอนเป็นหลัก	๓.๘๙	๐.๙๐	มาก
๓	มีกุศโลบายที่เข้าใจง่าย ผู้ฟังเกิดศรัทธาอย่างมาก	๓.๖๔	๐.๙๗	มาก
๔	ใช้วิธียึดหยุ่นตามสถานภาพของผู้ฟังได้เห็นภาพของธรรมะได้ดีเยี่ยม	๓.๖๔	๐.๙๑	มาก
๕	ใช้อุปมาอุปมัยให้เห็นคล้ายตามหลักธรรมในเรื่องนั้น เช่น กรรม นรก สวรรค์ เป็นต้น	๓.๖๐	๐.๙๗	มาก
๖	ใช้ถ้อยคำโน้มน้าวใจผู้ฟังให้แจ่มใสไม่เบื่อหน่าย มีอารมณ์ขันในเรื่องนั้นๆ	๓.๕๗	๐.๙๕	มาก
๗	อธิบายด้วยคำที่นำฟังที่ไพเราะ ให้ผู้ฟังสบายใจมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น	๓.๖๗	๑.๐๒	มาก
๘	มองปัญหาและนำมาประยุกต์แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง ทำให้ผู้ฟังเกิดสบายใจได้อย่างง่ายดาย	๓.๕๒	๐.๙๒	มาก
๙	ได้ตระหนักด้านคุณธรรมตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง	๓.๙๓	๐.๙๖	มาก
๑๐	สอนให้มีความสามัคคีในหมู่คณะ โดยคำนึงถึงความเสียสละเป็นสิ่งสำคัญสุด	๓.๗๒	๐.๙๔	มาก
	ภาพรวม	๓.๖๘	๐.๙๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านเทคนิคการเผยแผ่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๘$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านเทคนิคการเผยแผ่ อยู่ในอันดับที่สูงที่สุด ในข้อ “ได้ตระหนักด้านคุณธรรมตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง” ($\bar{X} = ๓.๙๓$) รองลงมาคือ “มีหลักการที่เป็นธรรมชาติ โดยยึดตามแนวหลักพระวินัยและหลักคำสอนเป็นหลัก” ($\bar{X} = ๓.๘๙$) และที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “มองปัญหาและนำมาประยุกต์แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง ทำให้ผู้ฟังเกิดสบายใจได้อย่างง่ายดาย” ($\bar{X} = ๓.๕๒$)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อการเผยแพร่

(n = ๑๙๑)

ด้านสื่อการเผยแพร่	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑ มีการสอนโดยนำเอาเอกสารทางวิชาการ เช่น วารสาร นิตยสาร เป็นต้น มาใช้ในการประกอบการสอน	๓.๓๑	๑.๐๙	ปานกลาง
๒ มีการใช้สื่อทางวิทยุมาประกอบการบรรยายเพื่อให้ผู้ฟัง มีความเข้าใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น	๓.๑๒	๐.๙๘	ปานกลาง
๓ มีการใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ตช่วยในการบรรยายหัวข้อ ธรรม หรือใช้เพื่อแนะนำให้ผู้ฟังได้ศึกษาค้นคว้า เพิ่มเติมจากสื่อดังกล่าว	๓.๑๐	๑.๐๕	ปานกลาง
๔ มีการเผยแพร่ผ่านการโฆษณาต่างๆ เช่น ทำป้าย โฆษณา, แผ่นพับ โบปปลิว หรือ ซีดี เป็นต้น	๓.๐๑	๑.๐๙	ปานกลาง
๕ มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ธรรมผ่านทางเครื่องกระจาย เสียงของวัดเมื่อบรรยายธรรมแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป	๓.๑๕	๑.๒๐	ปานกลาง
๖ มีการทำภาพยนตร์เรื่องสั้น เป็นสื่อในการบรรยาย ธรรมะเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมในเรื่องนั้นๆ มากขึ้น	๒.๖๓	๑.๒๗	ปานกลาง
๗ มีการนำเอาอุปกรณ์สิ่งแวดล้อมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการ บรรยายเผยแพร่ธรรม	๓.๐๓	๑.๐๘	ปานกลาง
๘ มีการทำตนเองเป็นสื่อในการเผยแพร่ธรรมแก่พุทธ- ศาสนิกชน	๓.๕๒	๐.๙๓	มาก
๙ มีการกำหนดเอาผู้ฟังธรรมเป็นสื่อในการอธิบายหัวข้อ ธรรม	๓.๒๑	๑.๐๔	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๑๒	๑.๐๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อการเผยแพร่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปาน กลาง (\bar{X} = ๓.๑๒) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็น เกี่ยวกับบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้าน สื่อการเผยแพร่ อยู่ในอันดับที่สูงที่สุด ในข้อ “มีการทำตนเองเป็นสื่อในการเผยแพร่ธรรมแก่ พุทธศาสนิกชน” (\bar{X} = ๓.๕๒) รองลงมาคือ “มีการสอนโดยนำเอาเอกสารทางวิชาการ เช่น

วารสาร, นิตยสาร เป็นต้น มาใช้ในการประกอบการสอน” ($\bar{X} = 3.31$) และที่มึความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “มีการทำภาพยนตร์เรื่องสั้น เป็นสื่อในการบรรยายธรรมะเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมในเรื่องนั้นๆ มากขึ้น” ($\bar{X} = 2.63$)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านรูปแบบการเผยแพร่

(n = ๑๙๑)

	ด้านรูปแบบการเผยแพร่	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑	การจัดให้มีการบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์	๒.๙๖	๑.๒๕	ปานกลาง
๒	การเทศนาสั่งสอนแก่ประชาชนโดยทั่วไปให้ตั้งอยู่ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นประจำ	๓.๙๕	๑.๐๖	มาก
๓	การจัดหาหนังสือให้ไว้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักาศิลปะฟังธรรมไว้เพียงพอ	๓.๗๔	๑.๐๔	มาก
๔	จัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัดและมีพระอาจารย์สอนการปฏิบัติธรรม	๓.๖๖	๑.๑๒	มาก
๕	ฝึกอบรมให้พระภิกษุสามเณรให้มีความรู้และวิธีการเผยแพร่ธรรมะ	๓.๕๑	๑.๐๗	มาก
๖	การจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน	๓.๓๐	๑.๒๑	ปานกลาง
๗	ส่งเสริมกิจกรรมเผยแพร่ประเพณีวัฒนธรรมตามสภาพชุมชนนั้นๆ	๓.๕๔	๑.๑๗	มาก
๘	จัดกิจกรรมพุทธประวัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๓.๗๘	๑.๐๕	มาก
๙	จัดภาพรวมในวัดมีระบบภูมิทัศน์ที่ถูกต้องและสวยงาม	๓.๕๖	๑.๐๗	มาก
๑๐	จัดพิธีบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนแก่กุลบุตรในชุมชนให้มีความเคารพนับถือในหลักธรรมคำสอนมากขึ้น	๓.๘๒	๑.๑๑	มาก
	ภาพรวม	๓.๕๗	๑.๑๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านรูปแบบการเผยแผ่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.57$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละ ข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านรูปแบบการเผยแผ่ อยู่ในอันดับที่สูงที่สุด ในข้อ “การเทศนาสั่งสอนแก่ประชาชนโดยทั่วไปให้ตั้งอยู่ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นประจำ” ($\bar{X} = 3.85$) รองลงมาคือ “จัดพิธีบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนแก่กุลบุตรในชุมชนให้มีความเคารพนับถือในหลักธรรมคำสอนมากขึ้น” ($\bar{X} = 3.82$) และที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “การจัดให้มีการบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์” ($\bar{X} = 2.86$)

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปรต้นได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาขั้นมัธยมศึกษา วุฒิการศึกษาทางปริญญาตรีและวุฒิการศึกษาสามัญ กับตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๔ ด้าน คือ ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ ด้านเทคนิคการเผยแผ่ ด้านสื่อการเผยแผ่ และด้านรูปแบบการเผยแผ่ โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๖ – ๔.๑๑

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

จำแนกตามอายุ

(n = ๑๙๑)

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	อายุ						F	Sig.
	๒๑ – ๓๐ ปี		๓๑ – ๔๐ ปี		๔๑ ปีขึ้นไป			
	๔๓ (รูป)		๗๐ (รูป)		๗๘ (รูป)			
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D		
ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ	๔.๓๒	๐.๔๗	๔.๓๕	๐.๔๖	๔.๒๕	๐.๕๖	๐.๖๖	๐.๕๑
ด้านเทคนิคการเผยแผ่	๔.๓๒	๐.๕๕	๔.๒๖	๐.๕๔	๔.๒๘	๐.๕๖	๐.๓๕	๐.๗๐
ด้านสื่อการเผยแผ่	๔.๕๐	๐.๕๐	๔.๓๖	๐.๕๔	๔.๔๕	๐.๖๑	๑.๖๒	๐.๑๙
ด้านรูปแบบการเผยแผ่	๓.๙๘	๐.๖๕	๔.๐๕	๐.๖๘	๔.๒๒	๐.๖๒	๒.๒๘	๐.๑๐
รวม	๔.๒๘	๐.๕๔	๔.๒๖	๐.๕๖	๔.๓๐	๐.๕๙	๑.๒๓	๐.๓๘

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ไม่มีความแตกต่างกันในทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามพรรษา

(n = ๑๙๑)

บทบาทการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	พรรษา										F	Sig.
	ต่ำกว่า ๕ พรรษา		๕ - ๑๐ พรรษา		๑๑ - ๑๕ พรรษา		๑๖ พรรษาขึ้นไป		ไม่มี พรรษา			
	๗๕ (รูป)		๔๑ (รูป)		๓๔ (รูป)		๒๑ (รูป)		๒๐ (รูป)			
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D		
ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ	๓.๙๕	๐.๔๖	๓.๙๙	๐.๔๐	๔.๐๒	๐.๕๒	๓.๙๙	๐.๕๐	๓.๙๔	๐.๖๒	๑.๔๖	๐.๒๓
ด้านเทคนิคการเผยแผ่	๔.๐๒	๐.๔๙	๔.๑๗	๐.๔๘	๔.๐๒	๐.๕๐	๔.๐๑	๐.๔๐	๓.๔๑	๐.๘๖	๐.๙๓	๐.๔๓
ด้านสื่อการเผยแผ่	๓.๖๙	๐.๕๒	๔.๑๔	๐.๔๕	๓.๙๖	๐.๔๗	๓.๙๔	๐.๔๐	๓.๐๙	๐.๙๕	๑.๐๗	๐.๓๖
ด้านรูปแบบการเผยแผ่	๓.๙๑	๐.๕๔	๔.๐๖	๐.๔๐	๓.๙๒	๐.๕๐	๓.๙๐	๐.๔๓	๓.๒๖	๐.๘๙	๐.๖๐	๐.๖๒
รวม	๓.๘๙	๐.๕๐	๔.๐๙	๐.๔๓	๓.๙๘	๐.๕๐	๓.๙๔	๐.๔๓	๓.๔๐	๐.๘๓	๑.๐๒	๐.๔๑

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีพรรษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ไม่มีความแตกต่างกันในทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม

(n = ๑๙๑)

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	วุฒิการศึกษานักธรรม								F	Sig.
	นักธรรมชั้นตรี		นักธรรมชั้นโท		นักธรรมชั้นเอก		ไม่มีวุฒินักธรรม			
	๗๔ (รูป)		๕๖ (รูป)		๙๔ (รูป)		๑๐๗ (รูป)			
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D		
ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ	๓.๘๑	๐.๗๓	๓.๗๑	๐.๗๙	๓.๕๘	๐.๖๗	๓.๙๙	๐.๗๑	๒.๑๕	๐.๐๙
ด้านเทคนิคการเผยแผ่	๔.๑๙	๐.๖๗	๔.๐๒	๐.๕๑	๓.๙๐	๐.๘๐	๔.๒๓	๐.๖๗	๑.๕๒	๐.๒๑
ด้านสื่อการเผยแผ่	๔.๑๕	๐.๗๐	๔.๐๔	๐.๗๐	๓.๘๕	๐.๗๓	๔.๒๑	๐.๗๑	๑.๕๗	๐.๒๐
ด้านรูปแบบการเผยแผ่	๔.๓๐	๐.๑๘	๔.๒๓	๐.๒๙	๔.๒๕	๐.๒๕	๔.๒๗	๐.๒๗	๐.๙๒	๐.๔๓
รวม	๔.๑๑	๐.๕๗	๔.๐๐	๐.๕๗	๓.๙๐	๐.๖๑	๔.๑๘	๐.๕๙	๑.๕๔	๐.๒๓

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน ในทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม (n = ๑๙๑)

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	วุฒิการศึกษาทางเปรียญ								F	Sig.
	ป.ธ. ๑ - ๓		ป.ธ. ๔ - ๖		ป.ธ. ๗ - ๙		ไม่มีวุฒิเปรียญ ธรรม			
	๒๔ (รูป)		๓ (รูป)		๒ (รูป)		๑๖๒ (รูป)			
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D		
ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ	๓.๗๒	๐.๗๗	๓.๖๑	๐.๕๑	๓.๗๒	๐.๖๔	๓.๗๕	๐.๗๖	๐.๓๙	๐.๗๖
ด้านเทคนิคการเผยแผ่	๓.๖๗	๐.๖๖	๓.๖๘	๐.๕๔	๓.๗๓	๐.๖๔	๓.๗๗	๐.๖๗	๐.๒๓	๐.๘๗
ด้านสื่อการเผยแผ่	๓.๖๕	๐.๗๐	๓.๖๔	๐.๕๘	๓.๕๙	๐.๖๕	๓.๗๒	๐.๖๘	๐.๓๖	๐.๗๙
ด้านรูปแบบการเผยแผ่	๓.๗๔	๐.๘๙	๓.๖๕	๐.๕๑	๓.๖๗	๐.๖๗	๓.๖๒	๐.๘๒	๐.๑๗	๐.๙๒
รวม	๓.๗๐	๐.๗๖	๓.๖๕	๐.๕๔	๓.๖๘	๐.๖๕	๓.๗๒	๐.๗๓	๐.๒๙	๐.๘๔

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

(n=๑๙๑)

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	วุฒิการศึกษาสามัญ						F	Sig.
	ต่ำกว่าปริญญาตรี		ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	๙๙ (รูป)		๔๔ (รูป)		๔๘ (รูป)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ	๓.๙๖	๐.๗๑	๓.๙๒	๐.๖๙	๔.๑๗	๐.๓๑	๐.๕๙	๐.๕๖
ด้านเทคนิคการเผยแผ่	๔.๐๕	๐.๖๗	๔.๐๐	๐.๖๔	๔.๒๑	๐.๔๐	๐.๕๕	๐.๕๘
ด้านสื่อการเผยแผ่	๓.๙๖	๐.๗๑	๓.๙๘	๐.๖๕	๓.๗๕	๐.๕๖	๐.๔๕	๐.๖๔
ด้านรูปแบบการเผยแผ่	๔.๐๕	๐.๖๗	๔.๐๐	๐.๖๔	๔.๒๑	๐.๔๐	๐.๕๕	๐.๕๘
ภาพรวม	๔.๐๑	๐.๖๙	๓.๙๘	๐.๖๖	๔.๐๙	๐.๔๒	๐.๕๔	๐.๕๙

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาสามัญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ไม่มีความแตกต่างกันในทุกด้าน

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ ๔.๑๒ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ

ปัญหา อุปสรรค การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	ปัญหา อุปสรรค การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
๑. ยังไม่เป็นบุคคลที่ให้ความรู้ความเข้าใจในทางพุทธศาสนาเท่าที่ควร	๑. ควรให้ความรู้ความเข้าใจในทางพุทธศาสนาเป็นอย่างดี แก่พุทธศาสนิกชน
๒. ยังไม่สามารถสร้างศรัทธาให้กับประชาชนในการปฏิบัติตนตามแนวพุทธศาสนาได้ดีพอ	๒. ต้องเป็นผู้รู้การสร้างศรัทธาให้กับประชาชนในการปฏิบัติตนตามแนวพุทธศาสนา
๓. ผู้เผยแผ่ยังไม่เป็นผู้มีวุฒิภาวะความรู้ในหลักธรรมพุทธศาสนาได้ดีพอ	๓. ควรต้องพัฒนาให้เป็นผู้มีวุฒิภาวะความรู้ในหลักธรรมพุทธศาสนา
๔. ยังไม่สามารถชี้แจงหลักธรรมได้ถูกต้อง	๔. ต้องทำตัวให้เป็นผู้มีวุฒิเหมาะสมสามารถชี้แจงหลักธรรมได้ถูกต้อง
๕. ยังไม่เป็นผู้วางตนเหมาะสมตามแบบอย่างของสมณะได้ถูกต้องนัก	๕. ควรวางตัวให้เหมาะสมตามแบบอย่างของสมณะสารูป
๖. ยังไม่สามารถเป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดีงามได้เท่าที่ควร	๖. ต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดีงาม มีมารยาทที่เรียบร้อย
๗. การนุ่งห่มเรียบร้อยเป็นที่เลื่อมใสศรัทธา แต่ก็ยังไม่เรียบร้อยทั้งหมด เพราะมีจำนวนมาก	๗. ควรเป็นต้นแบบอย่างที่ดีงาม เช่น นุ่งห่มเรียบร้อยเป็นที่เลื่อมใสศรัทธา
๘. การปฏิบัติสัจธรรมที่ดีงามตามหลักของพุทธศาสนา เช่น มีวาจาที่ไพเราะ ยังไม่สมบูรณ์	๘. ควรต้องเป็นผู้มีปฏิบัติสัจธรรมที่ดีงามตามหลักของพุทธศาสนา เช่น มีวาจาที่ไพเราะ
๙. ยังไม่เป็นผู้มีอารมณ์เยือกเย็น ตามแบบอย่างสมณะเพศดีพอ	๙. ต้องอบรมตนให้เป็นผู้มีอารมณ์เยือกเย็นตามแบบอย่างสมณะเพศ
๑๐. ยังขาดความคล่องแคล่วกระฉับกระเฉงเพียงพอพร้อมด้วยความสามารถ	๑๐. ควรอบรมตนให้เป็นผู้มีความคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง เพียงพร้อมด้วยความสามารถ

ตารางที่ ๔.๑๓ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านเทคนิค
การเผยแผ่

ปัญหา อุปสรรค การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	ปัญหา อุปสรรค การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
๑. ยังไม่ใช้คำสอนที่เข้าใจง่าย เท่าที่ควร	๑. ควรมีการใช้ถ้อยคำที่เข้าใจง่าย ๆ
๒. แสดงธรรมยังไม่เป็นธรรมชาติ โดยยึดตามหลักพระวินัยและหลักคำสอนเป็นหลักเท่าที่ควร	๒. ธรรมคือธรรมชาติ การแสดงธรรมต้องเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด
๓. ยังไม่มีกุศโลบายที่เข้าใจง่าย ผู้ฟังจะได้เกิดศรัทธา	๓. ต้องมีกุศโลบาย ในการเผยแผ่ธรรม เพื่อผู้ฟังจะได้เข้าใจง่าย
๔. ยังไม่ค่อยยืดหยุ่นตามสภาพของผู้ฟัง	๔. ต้องยืดหยุ่น ตามกาล สถานที่ แต่ยังคงรักษาคำสอนอันบริสุทธิ์ไว้
๕. ยังไม่มีการใช้อุปมาอุปมัยให้เห็นคล้ายตามหลักธรรมในเรื่องนั้น เช่น กรรม นรก สวรรค์ เป็นต้น	๕. ต้องมีการใช้อุปมาอุปมัยให้ผู้ฟังได้เห็นธรรมอันชัดเจน
๖. ใช้ถ้อยคำโน้มน้าวใจผู้ฟังให้แจ่มใสไม่เบื่อหน่าย มีอารมณ์ขันในเรื่องนั้นๆ	๖. ควรใช้ถ้อยคำเพื่อโน้มน้าวใจผู้ฟังให้แจ่มใสไม่เบื่อหน่าย มีอารมณ์ขันในเรื่องนั้นๆ
๗. อธิบายด้วยคำที่นำฟังที่ไพเราะ ให้ผู้ฟังสบายใจมีความเชื่อมั่นในตัวเอง	๗. ควรอธิบายด้วยคำที่นำฟังที่ไพเราะ ให้ผู้ฟังสบายใจมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น
๘. ยังไม่มองปัญหาและนำมาประยุกต์แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง	๘. ต้องมองปัญหาและนำมาประยุกต์แก้ปัญหาให้ถูกต้อง เพื่อทำให้ผู้ฟังเกิดสบายใจได้อย่างง่ายดาย
๙. ยังไม่ได้ตระหนักถึงคุณธรรมตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง	๙. ควรตระหนักถึงคุณธรรมตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาให้ถูกต้อง
๑๐. ยังไม่มีการสอนให้มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะ โดยค่านึงเรื่องความเสียสละเท่าที่ควร	๑๐. ควรสอนให้มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะ โดยต้องค่านึงเรื่องความเสียสละเป็นหลัก

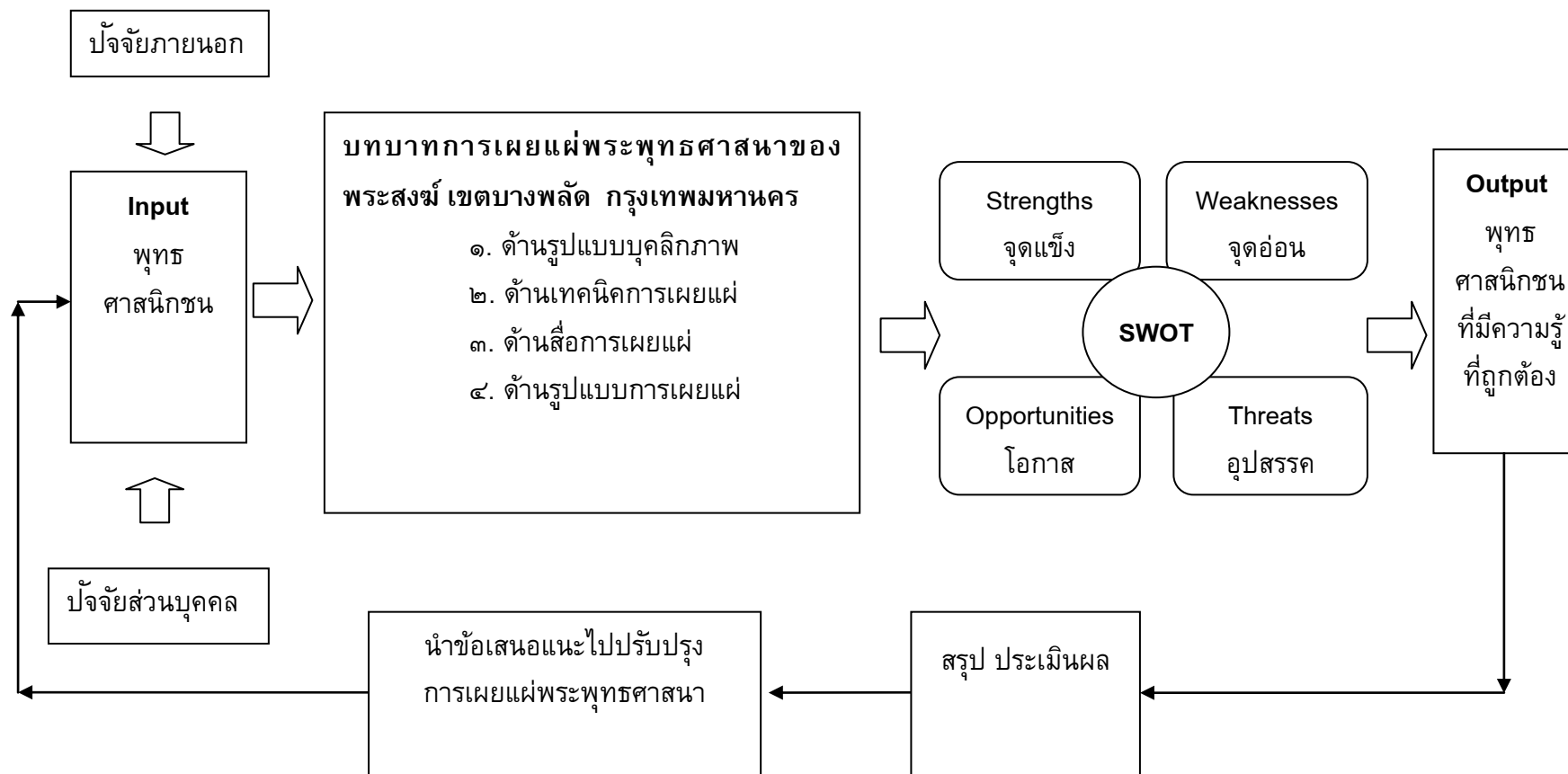
ตารางที่ ๔.๑๔ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อการ
เผยแผ่

ปัญหา อุปสรรค การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	ปัญหา อุปสรรค การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
๑. ยังไม่มีการสอนโดยนำเอาเอกสารทางวิชาการ เช่น วารสาร, นิตยสาร มาใช้ในการประกอบการสอนเท่าที่ควร	๑. ควรต้องมีการสอนโดยนำเอาเอกสารทางวิชาการ เช่น วารสาร, นิตยสาร เป็นต้น มาใช้ในการประกอบการสอน
๒. ยังไม่มีการใช้สื่อทางวิทยุมาประกอบการบรรยายเพื่อให้ผู้ฟังมีความเข้าใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น	๒. ควรใช้สื่อทางวิทยุมาประกอบการบรรยายเพื่อให้ผู้ฟังมีความเข้าใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น
๓. ยังไม่มีการใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ตช่วยในการบรรยายหัวข้อธรรม หรือใช้เพื่อแนะนำให้ผู้ฟังได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากสื่อดังกล่าว	๓. ควรเพิ่มการใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ตช่วยในการบรรยายหัวข้อธรรม หรือใช้เพื่อแนะนำให้ผู้ฟังได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากสื่อดังกล่าว
๔. ยังไม่มีการเผยแผ่ผ่านการโฆษณาต่างๆ เช่น ทำป้ายโฆษณา, แผ่นพับ ใบปลิว หรือซีดี เท่าที่ควร	๔. ควรเพิ่มการเผยแผ่ผ่านการโฆษณาต่างๆ เช่น ทำป้ายโฆษณา, แผ่นพับ ใบปลิว หรือซีดี เป็นต้น
๕. ยังไม่มีการประชาสัมพันธ์เผยแผ่ธรรมผ่านทางเครื่องกระจายเสียงของวัดเมื่อบรรยายธรรมแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป เท่าที่ควร	๕. ควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแผ่ธรรมผ่านทางเครื่องกระจายเสียงของวัดเมื่อบรรยายธรรมแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป
๖. ยังไม่มีการทำภาพยนตร์เรื่องสั้น เป็นสื่อในการบรรยายธรรมะเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมในเรื่องนั้นๆ มากขึ้น	๖. ควรจัดทำภาพยนตร์เรื่องสั้น เป็นสื่อในการบรรยายธรรมะเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมในเรื่องนั้นๆ มากขึ้น
๗. ยังไม่มีการนำเอาอุปกรณ์สิ่งแวดล้อมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการบรรยายเผยแผ่ธรรมเท่าที่ควร	๗. ควรมีการนำเอาอุปกรณ์สิ่งแวดล้อมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการบรรยายเผยแผ่ธรรม ให้เพิ่มมากขึ้น
๘. ยังไม่มีการทำตนเองเป็นสื่อในการเผยแผ่ธรรมแก่พุทธศาสนิกชน	๘. ควรทำตนเองให้เป็นตัวอย่างที่ดี เพราะตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน
๙. ยังไม่มีการกำหนดเอาผู้ฟังธรรมเป็นสื่อในการอธิบายหัวข้อธรรม	๙. ควรมีการกำหนดเอาผู้ฟังธรรมเป็นสื่อในการอธิบายหัวข้อธรรมให้เพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ ๔.๑๕ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านรูปแบบ
การเผยแผ่

ปัญหา อุปสรรค การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	ปัญหา อุปสรรค การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
๑. ยังไม่มีการจัดให้มีการบรรยายธรรมทาง สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุ โทรทัศน์ เท่าที่ควร	๑. ควรมีการจัดให้มีการบรรยายธรรมทาง สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุ โทรทัศน์ เพิ่มขึ้น
๒. ยังไม่มีการเทศนาสั่งสอนแก่ประชาชน โดยทั่วไปให้ตั้งอยู่ในหลักธรรมคำสอนของ พระพุทธศาสนาเป็นประจำ	๒. ควรสั่งสอนแก่ประชาชนโดยทั่วไปให้ตั้งอยู่ ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็น ประจำ
๓. ยังไม่มีการจัดหาหนังสือให้ไว้พระสวดมนต์ เพื่อผู้รักษาศีลฟังธรรมไว้เพียงพอ	๓. ควรจัดหาหนังสือให้ไว้พระสวดมนต์เพื่อ ผู้รักษาศีลฟังธรรมไว้เพียงพอ
๔. ยังไม่มีการจัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้น ภายในวัดและมีพระอาจารย์สอนการปฏิบัติ ธรรม เท่าที่ควร	๔. ควรจัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัด และมีพระอาจารย์สอนการปฏิบัติธรรมให้ เพียงพอ
๕. ยังไม่มีการอบรมให้พระภิกษุสามเณรให้มี ความรู้และวิธีการเผยแผ่ธรรมะเท่าที่ควร	๕. ควรฝึกอบรมให้พระภิกษุสามเณรให้มี ความรู้และวิธีการเผยแผ่ธรรมะ
๖. ยังไม่มีการจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อ ประโยชน์ในการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และประชาชน เท่าที่ควร	๖. ควรจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ ในการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและ ประชาชน ให้เหมาะสม
๗. ยังไม่มีการส่งเสริมกิจกรรมเผยแผร์ ประเพณีวัฒนธรรมตามสภาพชุมชนนั้นๆ	๗. ควรส่งเสริมกิจกรรมเผยแผร์ประเพณี วัฒนธรรมตามสภาพชุมชนนั้นๆ
๘. การจัดกิจกรรมพุทธประวัติในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา ยังไม่ชัดเจน	๘. ควรจัดกิจกรรมพุทธประวัติในวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา ให้ชัดเจน
๙. ยังไม่มีการจัดระบบภูมิทัศน์ที่ถูกต้องและ สวยงาม เท่าที่ควร	๙. ควรจัดภาพรวมในวัดให้มีระบบภูมิทัศน์ที่ ถูกต้องและสวยงาม
๑๐. การจัดพิธีบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน แก่กุลบุตรในชุมชน แต่ยังไม่สัมฤทธิ์เท่าที่ควร	๑๐. ควรวางแผนจัดพิธีบรรพชาสามเณรภาค ฤดูร้อนแก่กุลบุตรในชุมชนให้สัมฤทธิ์ผลสูงสุด

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of Knowledge)

แผนภูมิที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of Knowledge)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of Knowledge)

จากการวิจัยพบว่า บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งจากองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำความรู้เหล่านี้ไปปรับปรุงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดังนี้

ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ ควรให้ความรู้ความเข้าใจในทางพุทธศาสนาเป็นอย่างดีแก่พุทธศาสนิกชน ต้องเป็นผู้รู้การสร้างศรัทธาให้กับประชาชนในการปฏิบัติตนตามแนวพุทธศาสนา ควรต้องพัฒนาให้เป็นผู้มีวุฒิภาวะความรู้ในหลักธรรมพุทธศาสนา ต้องทำตัวให้เป็นผู้มีวุฒิเหมาะสมสามารถชี้แจงหลักธรรมได้ถูกต้อง ควรวางตัวให้เหมาะสมตามแบบอย่างของสมณะสารูป ต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดีงาม มีมารยาทที่เรียบร้อย ควรเป็นต้นแบบอย่างที่ดีงาม เช่น นุ่งห่มเรียบร้อยเป็นที่เลื่อมใสศรัทธา ควรต้องเป็นผู้มีปฏิสันถารที่ดีงามตามหลักของพุทธศาสนา เช่น มีวาจาที่ไพเราะ ต้องอบรมตนให้เป็นผู้มีอารมณ์เยือกเย็น ตามแบบอย่างสมณะเพศ ควรอบรมตนให้เป็นผู้มีความคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง เพียบพร้อมด้วยความสามารถ

ด้านเทคนิคการเผยแผ่ ควรมีการใช้ถ้อยคำที่เข้าใจง่าย ๆ ธรรมคือธรรมชาติ การแสดงธรรมต้องเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด ต้องมีกุศโลบาย ในการเผยแผ่ธรรม เพื่อผู้ฟังจะได้เข้าใจง่าย ต้องยืดหยุ่น ตามกาล สถานที่ แต่ยังคงรักษาคำสอนอันบริสุทธิ์ไว้ ต้องมีการใช้อุปมาอุปมัยให้ผู้ฟังได้เห็นธรรมอันชัดเจน ควรใช้ถ้อยคำเพื่อโน้มน้าวใจผู้ฟังให้แจ่มใสไม่เบื่อหน่าย มีอารมณ์ขันในเรื่องนั้นๆ ควรอธิบายด้วยคำที่นำฟังที่ไพเราะ ให้ผู้ฟังสบายใจมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น ต้องมองปัญหาและนำมาประยุกต์แก้ปัญหาก็ถูกต้อง เพื่อทำให้ผู้ฟังเกิดสบายใจได้อย่างง่ายดาย ควรตระหนักถึงคุณธรรมตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาให้ถูกต้อง ควรสอนให้มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะ โดยต้องคำนึงเรื่องความเสียสละเป็นหลัก

ด้านสื่อการเผยแผ่ ควรต้องมีการสอนโดยนำเอาเอกสารทางวิชาการ เช่น วารสาร, นิตยสาร เป็นต้น มาใช้ในการประกอบการสอน ควรใช้สื่อทางวิทยุมาประกอบการบรรยาย เพื่อให้ผู้ฟังมีความเข้าใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น ควรเพิ่มการใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ตช่วยในการบรรยาย หัวข้อธรรม หรือใช้เพื่อแนะนำให้ผู้ฟังได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากสื่อดังกล่าว ควรเพิ่มการเผยแผ่ผ่านการโฆษณาต่างๆ เช่น ทำป้ายโฆษณา, แผ่นพับ โบปลิว หรือ ซีดี เป็นต้น ควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแผ่ธรรมผ่านทางเครื่องกระจายเสียงของวัดเมื่อบรรยายธรรมแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ควรจัดทำภาพยนตร์เรื่องสั้น เป็นสื่อในการบรรยายธรรมะเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมในเรื่องนั้นๆ มากขึ้น ควรมีการนำเอาอุปกรณ์สิ่งแวดล้อมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการบรรยายเผยแผ่ธรรม ให้เพิ่มมากขึ้น ควรทำตนเองให้เป็นตัวอย่างที่ดี เพราะตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน ควรมีการกำหนดเอาผู้ฟังธรรมเป็นสื่อในการอธิบายหัวข้อธรรมให้เพิ่มมากขึ้น

ด้านรูปแบบการเผยแพร่ ควรมีการจัดให้มีการบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพิ่มขึ้น ควรส่งสอนแก่ประชาชนโดยทั่วไปให้ตั้งอยู่ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นประจำ ควรจัดหาหนังสือให้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักษาศีลฟังธรรมไว้เพียงพอ ควรจัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัดและมีพระอาจารย์สอนการปฏิบัติธรรมให้เพียงพอ ควรฝึกอบรมให้พระภิกษุสามเณรให้มีความรู้และวิธีการเผยแพร่ธรรมะ ควรจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน ให้เหมาะสม ควรส่งเสริมกิจกรรมเผยแพร่ประเพณีวัฒนธรรมตามสภาพชุมชนนั้นๆ ควรจัดกิจกรรมพุทธประวัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ให้ชัดเจนควรจัดภาพรวมในวัดให้มีระบบภูมิทัศน์ที่ถูกต้องและสวยงาม ควรวางแผนจัดพิธีบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนแก่กุลบุตรในชุมชนให้สัมฤทธิ์ผลสูงสุด

เมื่อนำภาพรวมขององค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยมาวิเคราะห์ยังทำให้เราทราบจุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค และโอกาส ที่สามารถนำไปประเมินผล และสรุปเพื่อนำไปพัฒนาการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ได้อีกด้วย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถามกับพระสงฆ์ซึ่งสังกัดเขตการปกครองคณะสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๙๑ รูป โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่จัดทำขึ้น เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิดและปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F-test)) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Anova) และทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างน้อยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ผลการวิจัยสามารถนำมาสรุป อภิปรายผลและมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปได้ ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง ๔๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๗๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๘๔ มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา มีจำนวน ๗๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๒๗ มีวุฒินักธรรมตรี มีจำนวน ๙๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๒๑ ไม่มีวุฒิปริญญาตรี มีจำนวน ๑๖๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๘๒ และมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๙๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๘๓

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์บทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๗$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

๑) **ด้านการศึกษาอบรม** โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๙$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ อยู่ในอันดับที่สูงที่สุด ในข้อ “ทำตัวให้เป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดีงาม มีมารยาทที่เรียบร้อย” ($\bar{X} = ๓.๙๔$) รองลงมาคือ “เป็นผู้วางตนเหมาะสมตามแบบอย่างของสมณะได้ถูกต้อง” ($\bar{X} = ๓.๘๖$) และที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “เป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีงามตามหลักของพุทธศาสนา เช่น มีวาจาที่ไพเราะ” ($\bar{X} = ๓.๖๕$)

๒) **ด้านเทคนิคการเผยแผ่** โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๘$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านด้านเทคนิคการเผยแผ่ อยู่ในอันดับที่สูงที่สุด ในข้อ “ได้ตระหนักด้านคุณธรรมตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง” ($\bar{X} = ๓.๙๓$) รองลงมาคือ “มีหลักการที่เป็นธรรมชาติ โดยยึดตามแนวหลักพระวินัย และหลักคำสอนเป็นหลัก” ($\bar{X} = ๓.๘๙$) และที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “มองปัญหาและนำมาประยุกต์แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง ทำให้ผู้ฟังเกิดสบายใจได้อย่างง่ายดาย” ($\bar{X} = ๓.๕๒$)

๓) **ด้านสื่อการเผยแผ่** โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๑๒$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อการเผยแผ่ อยู่ในอันดับที่สูงที่สุด ในข้อ “มีการทำตนเองเป็นสื่อในการเผยแผ่ธรรมแก่พุทธศาสนิกชน” ($\bar{X} = ๓.๕๒$) รองลงมาคือ “มีการสอนโดยนำเอาเอกสารทางวิชาการ เช่น วารสาร, นิตยสาร เป็นต้น มาใช้ในการประกอบการสอน” ($\bar{X} = ๓.๓๑$) และที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “มีการทำภาพยนตร์เรื่องสั้น เป็นสื่อในการบรรยายธรรมะเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมในเรื่องนั้นๆ มากขึ้น” ($\bar{X} = ๒.๖๓$)

๔) **ด้านรูปแบบการเผยแผ่** โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๗$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านเทคนิคการเผยแผ่ อยู่ในอันดับที่สูงที่สุด ในข้อ “การเทศนาสั่งสอนแก่ประชาชนโดยทั่วไปให้ตั้งอยู่ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นประจำ” ($\bar{X} = ๓.๘๕$) รองลงมาคือ “จัดพิธีบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนแก่กุลบุตรในชุมชนให้มีความเคารพนับถือในหลักธรรมคำสอนมากขึ้น” ($\bar{X} = ๓.๘๒$) และที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “การจัดให้มีการบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือ สถานีวิทยุโทรทัศน์” ($\bar{X} = ๒.๙๖$)

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ไม่มีความแตกต่างกันในทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีพรรษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ไม่มีความแตกต่างกันในทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ไม่มีความแตกต่างกันในทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านการปฏิบัติ สำหรับด้านอื่นๆ พระสงฆ์มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาสามัญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ไม่มีความแตกต่างกันในทุกด้าน

๕.๑.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีดังนี้

๑) ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ

ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ยังไม่เป็นบุคคลที่ให้ความรู้ความเข้าใจในทางพุทธศาสนา เท่าที่ควร ยังไม่สามารถสร้างศรัทธาให้กับประชาชนในการปฏิบัติตนตามแนวพุทธศาสนาได้ดีพอ ผู้เผยแผ่ยังไม่เป็นผู้มีวุฒิภาวะความรู้ในหลักธรรมพุทธศาสนาได้ดีพอ ยังไม่สามารถชี้แจงหลักธรรมได้ถูกต้อง ยังไม่เป็นผู้วางตนเหมาะสมตามแบบอย่างของสมณะได้ถูกต้องนัก ยังไม่สามารถเป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดีงามได้เท่าที่ควร การนุ่งห่มเรียบร้อยเป็นที่เลื่อมใสศรัทธา แต่ก็ยังไม่เรียบร้อยทั้งหมด เพราะมีจำนวนมาก การปฏิสังขรณ์ที่ดั่งงามตามหลักของพุทธศาสนา เช่น มีวาจาที่ไพเราะ ยังไม่สมบูรณ์ ยังไม่เป็นผู้มีอารมณ์เยือกเย็น ตามแบบอย่างสมณะเพศดีพอ ยังขาดความคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง เพียงพร้อมด้วยความสามารถ

ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรให้ความรู้ความเข้าใจในทางพุทธศาสนาเป็นอย่างดี แก่ พุทธศาสนิกชน ต้องเป็นผู้รู้การสร้างศรัทธาให้กับประชาชนในการปฏิบัติตนตามแนวพุทธศาสนา ควรต้องพัฒนาให้เป็นผู้มีวุฒิภาวะความรู้ในหลักธรรมพุทธศาสนา ต้องทำตัวให้เป็นผู้มีวุฒิเหมาะสมสามารถชี้แจงหลักธรรมได้ถูกต้อง ควรวางตัวให้เหมาะสมตามแบบอย่างของสมณะสาธุชน ต้องทำตัวให้เป็นอย่างและแบบอย่างที่ดีงาม มีมารยาทที่เรียบร้อย ควรเป็นต้นแบบอย่างที่ดีงาม เช่น นุ่งห่มเรียบร้อยเป็นที่เลื่อมใสศรัทธา ควรต้องเป็นผู้มีปฏิสังขรณ์ที่ดั่งงามตามหลักของพุทธศาสนา เช่น มีวาจาที่ไพเราะ ต้องอบรมตนให้เป็นผู้มีอารมณ์เยือกเย็น ตามแบบอย่างสมณะเพศ ควรอบรมตนให้เป็นผู้มีความคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง เพียงพร้อมด้วยความสามารถ

๒) ด้านเทคนิคการเผยแผ่

ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ยังไม่ใช้คำสอนที่เข้าใจง่าย เท่าที่ควร แสดงธรรมยังไม่เป็นธรรมชาติ โดยยึดตามหลักพระวินัยและหลักคำสอนเป็นหลักเท่าที่ควร ยังไม่มีกุศโลบายที่เข้าใจง่าย ผู้ฟังจะได้เกิดศรัทธา ยังไม่ค่อยยึดหยุ่นตามสถานภาพของผู้ฟัง ยังไม่มีการใช้อุปมาอุปมัยให้เห็นคล้ายคลึงตามหลักธรรมในเรื่องนั้น เช่น กรรม นรก สวรรค์ เป็นต้น ใช้ถ้อยคำโน้มน้าวใจผู้ฟังให้แจ่มใสไม่เบื่อหน่าย มีอารมณ์ขันในเรื่องนั้นๆอธิบายด้วยคำที่นำฟังที่ไพเราะ ให้ผู้ฟังสบายใจมีความเชื่อมั่นในตัวเอง ยังไม่มองปัญหาและนำมาประยุกต์แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง ยังไม่ได้ตระหนักถึงคุณธรรมตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง ยังไม่มีการสอนให้มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะ โดยคำนึงถึงความเสียสละเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีการใช้ถ้อยคำที่เข้าใจง่าย ๆ ธรรมคือธรรมชาติ การแสดงธรรมต้องเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด ต้องมีกุศโลบาย ในการเผยแผ่ธรรม เพื่อผู้ฟังจะได้เข้าใจง่าย ต้องยืดหยุ่น ตามกาล สถานที่ แต่ยังคงรักษาคำสอนอันบริสุทธิ์ไว้ ต้องมีการใช้อุปมาอุปมัยให้ผู้ฟังได้เห็นธรรมอันชัดเจน ควรใช้ถ้อยคำเพื่อโน้มน้าวใจผู้ฟังให้แจ่มใสไม่เบื่อหน่าย มีอารมณ์ขันในเรื่องนั้นๆ ควรอธิบายด้วยคำที่นำฟังที่ไพเราะ ให้ผู้ฟังสบายใจมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น ต้องมองปัญหาและนำมาประยุกต์แก้ปัญหาให้ถูกต้อง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดสบายใจได้อย่างง่ายดาย ควรตระหนักถึงคุณธรรมตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาให้ถูกต้อง ควรสอนให้มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะ โดยต้องคำนึงเรื่องความเสียสละเป็นหลัก

๓) ด้านสื่อการเผยแผ่

ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ยังไม่มีการสอนโดยนำเอาเอกสารทางวิชาการ เช่น วารสาร, นิตยสาร มาใช้ในการประกอบการสอนเท่าที่ควร ยังไม่มีการใช้สื่อทางวิทยุมาประกอบการบรรยายเพื่อให้ผู้ฟังมีความเข้าใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น ยังไม่มีการใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ตช่วยในการบรรยายหัวข้อธรรม หรือใช้เพื่อแนะนำให้ผู้ฟังได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากสื่อดังกล่าว ยังไม่มีการเผยแผ่ผ่านการโฆษณาต่างๆ เช่น ทำป้ายโฆษณา, แผ่นพับ ใบปลิว หรือ ซีดี เท่าที่ควร ยังไม่มีการประชาสัมพันธ์เผยแผ่ธรรมผ่านทางเครื่องกระจายเสียงของวัดเมื่อบรรยายธรรมแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป เท่าที่ควร ยังไม่มีการทำภาพยนตร์เรื่องสั้น เป็นสื่อในการบรรยายธรรมะเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมในเรื่องนั้นๆ มากขึ้น ยังไม่มีการนำเอาอุปกรณ์สิ่งแวดล้อมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการบรรยายเผยแผ่ธรรม เท่าที่ควร ยังไม่มีการทำตนเองเป็นสื่อในการเผยแผ่ธรรมแก่พุทธศาสนิกชน ยังไม่มีการกำหนดเอาผู้ฟังธรรมเป็นสื่อในการอธิบายหัวข้อธรรม

ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรต้องมีการสอนโดยนำเอาเอกสารทางวิชาการ เช่น วารสาร, นิตยสาร เป็นต้น มาใช้ในการประกอบการสอน ควรใช้สื่อทางวิทยุมาประกอบการบรรยายเพื่อให้ผู้ฟังมีความเข้าใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น ควรเพิ่มการใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ตช่วยในการบรรยายหัวข้อธรรม หรือใช้เพื่อแนะนำให้ผู้ฟังได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากสื่อดังกล่าว ควรเพิ่มการเผยแผ่ผ่านการโฆษณาต่างๆ เช่น ทำป้ายโฆษณา, แผ่นพับ ใบปลิว หรือ ซีดี เป็นต้น ควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแผ่ธรรมผ่านทางเครื่องกระจายเสียงของวัดเมื่อบรรยายธรรมแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ควรจัดทำภาพยนตร์เรื่องสั้น เป็นสื่อในการบรรยายธรรมะเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมในเรื่องนั้นๆ มากขึ้น ควรมีการนำเอาอุปกรณ์สิ่งแวดล้อมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการบรรยายเผยแผ่ธรรม ให้เพิ่มมากขึ้น ควรทำตนเองให้เป็นตัวอย่างที่ดี เพราะตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน ควรมีการกำหนดเอาผู้ฟังธรรมเป็นสื่อในการอธิบายหัวข้อธรรมให้เพิ่มมากขึ้น

๔) ด้านรูปแบบการเผยแพร่

ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ยังไม่มีการจัดให้มีการบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ เท่าที่ควร ยังไม่มีการเทศนาสั่งสอนแก่ประชาชน โดยทั่วไปให้ตั้งอยู่ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นประจำ ยังไม่มีการจัดหาหนังสือให้ไว้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักาศิลปวัฒนธรรมไว้เพียงพอ ยังไม่มีการจัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัดและมีพระอาจารย์สอนการปฏิบัติธรรม เท่าที่ควร ยังไม่มีการอบรมให้พระภิกษุสามเณรให้มีความรู้และวิธีการเผยแพร่ธรรมะเท่าที่ควร ยังไม่มีการจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน เท่าที่ควร ยังไม่มีการส่งเสริมกิจกรรมเผยแพร่ประเพณีวัฒนธรรมตามสภาพชุมชนนั้นๆ การจัดกิจกรรมพุทธประวัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ยังไม่ชัดเจน ยังไม่มีการจัดระบบภูมิทัศน์ที่ถูกต้องและสวยงาม เท่าที่ควร การจัดพิธีบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนแก่กุลบุตรในชุมชน แต่ยังไม่สัมฤทธิ์เท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีการจัดให้มีการบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพิ่มขึ้น ควรสั่งสอนแก่ประชาชนโดยทั่วไปให้ตั้งอยู่ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นประจำ ควรจัดหาหนังสือให้ไว้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักาศิลปวัฒนธรรมไว้เพียงพอ ควรจัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัดและมีพระอาจารย์สอนการปฏิบัติธรรมให้เพียงพอ ควรฝึกอบรมให้พระภิกษุสามเณรให้มีความรู้และวิธีการเผยแพร่ธรรมะ ควรจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน ให้เหมาะสม ควรส่งเสริมกิจกรรมเผยแพร่ประเพณีวัฒนธรรมตามสภาพชุมชนนั้นๆ ควรจัดกิจกรรมพุทธประวัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ให้ชัดเจนควรจัดภาพรวมในวัดให้มีระบบภูมิทัศน์ที่ถูกต้องและสวยงาม ควรวางแผนจัดพิธีบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนแก่กุลบุตรในชุมชนให้สัมฤทธิ์ผลสูงสุด

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยพบประเด็นของผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการอภิปรายและประกอบแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๕.๒.๑ จากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และในแต่ละด้าน พบปัญหาบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นประเด็นจากข้อคำถามในแบบสอบถาม ที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นของแต่ละด้าน มีประเด็นในการอภิปรายผลดังนี้

๑) ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ

ด้านการศึกษาอบรม จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาอบรมเป็นสิ่งสำคัญขึ้นมากในปัจจุบันที่มีแต่ความเจริญ บุคคลจึงควรได้รับการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นวรัตน์ สุวรรณผ่อง มุ่งศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่องานสังคมสงเคราะห์จิตเวช โดยพิจารณาบทบาทในการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาทางด้านจิตใจ บทบาทในการรดน้ำมนต์ ให้วัดอุ้มงคลอันเป็นเรื่องเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจ บทบาทในการสอนวิปัสสนากรรมฐานเพื่อความสงบสุขทางด้านจิตใจ บทบาทในการให้อยู่ที่อยู่อาศัยแก่คนที่ไร้ที่พึ่งและผู้เจ็บป่วยและบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรม และการพัฒนาทางด้านจิตใจ ผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาทางด้านจิตใจและด้านการส่งเสริมจริยธรรมกับการพัฒนาทางด้านจิตใจเป็นส่วนใหญ่ บทบาทด้านอื่นนั้นมีน้อย สิ่งที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์มากที่สุดในการช่วยเหลือประชาชนก็คือการขาดแคลนทุนทรัพย์ นอกจากนี้ ยังพบว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่คิดว่ามีความสามารถ มีความพร้อมเหมาะสมที่จะช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคล กลุ่ม หรือชุมชนก็ตาม^๑

๒) ด้านเทคนิคการเผยแผ่

ด้านเทคนิคการเผยแผ่จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากการเทศนานั้นเป็นสิ่งที่พระสงฆ์ควรแสดงเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้รับฟัง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาจิตติภัทร อจลธมฺโม ได้ศึกษาบทบาทของพระอาณัติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ท่านมีบทบาทในการเผยแผ่ในลักษณะการให้คำแนะนำให้ คำปรึกษา สนทนา ตอบปัญหาข้อข้องใจและแสดงธรรม โดยที่ท่านได้รับฟังจากพระพุทธรูป แล้วนำไปถ่ายทอดหรือเผยแผ่แก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสิกา อุบาสิกา และบุคคลทั่วไปด้วยวิธีการที่ต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การอธิบายขยายข้อความ เปรียบเทียบ และถามตอบ เป็นต้น จนเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสและยอมรับนับถือพระรัตนตรัยกันอย่างแพร่หลาย แต่ก็มีบางส่วนที่มีได้หันมา นับถือพระรัตนตรัย เพราะยังยึดติดอยู่กับลัทธิดั้งเดิม ถึงกระนั้นก็ยังมีความเคารพนับถือในตัวท่านเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งก็เท่ากับว่า ท่านได้สร้างความเข้าใจอันดี

^๑นวรัตน์ สุวรรณผ่อง, "การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับงานสังคมสงเคราะห์จิตเวช : ศึกษากรณีวัดที่มีสำนักสมถวิปัสสนากรรมฐานเขตกรุงเทพมหานคร", วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาบัณฑิต, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๒๔.

ระหว่างกลุ่มความเชื่อต่าง ๆ นับว่าเป็นตัวแทนแห่งการประกอบ ศาสนกิจ ดำเนินชีวิต และเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี^๒

๓) ด้านสื่อการเผยแผ่

จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาถือเป็นกิจกรรมที่สืบทอดพระพุทธศาสนาได้ดีในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีกุล ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ทั้ง ๖ ด้านนั้นได้มีด้านที่มีบทบาทมากที่สุด ๓ ระดับ โดยเรียงลำดับ คือ ด้านการควบคุมและรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการสาธารณูปการ ส่วนด้านปานกลาง ๒ ด้าน คือ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศาสนศึกษา สำหรับด้านการศึกษาสงเคราะห์ระดับน้อยถึงน้อยที่สุด^๓

๔) ด้านรูปแบบการเผยแผ่

จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี มีคุณภาพที่ดี แต่บทบาทบางอย่างที่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง เช่นรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรม ทั้งพระธรรมเทศนา บรรยายธรรม ปาฐกถาธรรม บทความ ต้องนำเสนอเนื้อหาสาระธรรมอย่างมีอรรถรส เพื่อให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น การนำเสนอควรมีวิธีการที่ชัดเจน ซึ่งทุกวัดในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ต่างก็ให้ความสำคัญกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และบุคคลที่ถือว่ามี ความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถเข้าถึงพุทธศาสนิกชนชาวพุทธได้อย่างทั่วถึง ก็คือพระสังฆาธิการตลอดจนพระภิกษุและสามเณรที่อาศัยอยู่ในวัด ซึ่งบุคคลเหล่านี้ถือว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสศึกษาหลักธรรมคำสอนต่างๆ และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมซึ่งจะทำให้สามารถดำเนินชีวิตตามวิถีพุทธได้อย่างถูกต้องดีงาม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจตุพร ญาณวโร ที่ได้วิจัย

^๒พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม, “บทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๗.

^๓พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๓๘.

เรื่อง “ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตจังหวัดนนทบุรี” พบว่า บรรพชิตและคฤหัสถ์ มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยที่บรรพชิต มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานดีกว่าคฤหัสถ์^๔

๕.๒.๒ จากผลการเปรียบเทียบบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๑) จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากอายุนั้นมีความใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญโญ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีที่มีจำนวนพรรษา ระดับการศึกษาสามัญ การศึกษาทางเปรียญธรรม ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสังกัดวัดแต่ละขนาดแตกต่างกันมีบทบาทต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีไม่แตกต่างกัน^๕

๒) จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนพรรษาไม่ใช่ปัจจัยสำคัญเพราะพระภิกษุมีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธีรพร พงษ์โสภณ ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชน เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น (ศึกษากรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารทางสื่อสารมวลชนของพระสงฆ์ และการนำข่าวสารที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ การเลือกใช้วิธีการสื่อสาร

^๔พระมหาจตุพร ภาณวโร, “ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

^๕พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญโญ, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑.

ของพระสงฆ์ในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรของพระสงฆ์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรของพระสงฆ์ซึ่งได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษาทางโลกและการศึกษาทางธรรม กับการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสซึ่งจำพรรษาอยู่ในวัดที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๒๕๐ รูป ศึกษาประชากรทั้งหมดพบว่า ประชากรพระสงฆ์ติดตามข่าวสารต่างๆ จากหนังสือพิมพ์และวิทยุกระจายเสียงมากที่สุด ประชากรพระสงฆ์ส่วนใหญ่ อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน และเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทางหนังสือพิมพ์มากที่สุด ในกรณีข่าวสารจากแหล่งสื่อสารมวลชนไม่สอดคล้องกัน พระสงฆ์ส่วนใหญ่จะตกลงใจเชื่อข่าวสารจากหนังสือพิมพ์มากที่สุด และประชากรพระสงฆ์ส่วนใหญ่ นำข่าวสารที่ได้จากการอ่าน รับฟังหรือรับชม จากสื่อมวลชนต่างๆ ไปใช้ประโยชน์ในการชี้แนะอบรมสั่งสอนให้ประชาชนในชุมชน^๖

๓) จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก พระภิกษุต้องศึกษานักธรรมทุกรูปจึงไม่ส่งผลให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระธนดล นาคพิพัฒน์** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปกครองพระภิกษุ สามเณร ให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ให้พระภิกษุ สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจกรรม ด้านพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุ สามเณร ดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัดอย่างมีระเบียบ^๗

๔) จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

^๖ ธีษพร พงษ์โสภณ, บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสจังหวัดกาญจนบุรี, วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัย (สื่อสารมวลชน), (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๓๙.

^๗ พระธนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑.

แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาทางเปรียญธรรม ทำให้พระสงฆ์มีความคิดที่แปลกแตกต่างจากพระสงฆ์ที่ไม่ได้ศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กฤศดา มมตะขบ ได้ศึกษาทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พบว่า โครงสร้างอำนาจการปกครองวัดในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นไปตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๕๐๕ นั่นคือ เจ้าอาวาสเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดและปัจจัยต่างๆ คือ ที่ตั้งของวัด นิิกาย สมณศักดิ์ ตำแหน่งทางการบริหาร การศึกษาและ อายุพรรษากำหนดทัศนคติของพระสงฆ์ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดต่างกัน^๕

๕) จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากพระภิกษุมีการศึกษาทางสามัญใกล้เคียงกัน จึงไม่แตกต่างกันทางด้านความคิด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระกิตติศักดิ์ ยโสธโร ได้ศึกษาบทบาทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านมีวิธีเผยแผ่ในลักษณะให้คำแนะนำปรึกษา สนทนาตอบปัญหาข้อข้องใจและการแสดงธรรม เมื่อได้ฟังจากพระบรมศาสนาแล้วนำไปถ่ายทอดแก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกอุบาสิกา และบุคคลทั่วไปให้เข้าใจหลักธรรม อื่นอีกซึ่งด้วยวิธีการบรรยาย อธิบายขยายความ เปรียบเทียบ และตอบปัญหาธรรม เป็นต้น จนเป็นที่ไว้วางพระทัยของพระพุทธเจ้าทำให้บุคคลทั่วไปศรัทธาเลื่อมใสแล้วหันมานับถือ พระพุทธศาสนากันอย่างแพร่หลาย มีบางส่วนเท่านั้นที่ได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา เพราะยึดติดอยู่กับลัทธิเดิมอย่างแรงกล้า ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ได้นับถือในตัวท่านอยู่ก็มีซึ่งเท่ากับได้สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มความเชื่อต่างๆ นับเป็นตัวอย่างการประกอบศาสนกิจดำเนินชีวิตและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี^๖

^๕ กฤศดา มมตะขบ, “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๓.

^๖ พระกิตติศักดิ์ ยโสธโร, “บทบาทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๗.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ด้านการศึกษาอบรม ควรเพิ่มการจัดอบรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่พระภิกษุสามเณร, ควรมีการจัดหาทรัพยากรที่สำคัญในการเผยแผ่ให้เพียงพอ เช่น ควรมีสถานที่ในการศึกษาธรรมะประจำวัดต่างๆ หรือประจำหมู่บ้าน และควรมีการฝึกฝนอบรมในเรื่องความประพฤติ

๒) ด้านเทคนิคการเผยแผ่ควรมีการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ให้ทันสมัยเพื่อไม่ให้เกิดความน่าเบื่อหน่าย, ควรให้โอกาสพระรุ่นใหม่ๆ ได้มีโอกาสฝึกหัดการแสดงธรรมในโอกาสต่างๆ และควรมีการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากกว่านี้

๓) ด้านการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ควรให้โอกาสพระรุ่นใหม่ๆ ได้มีโอกาสฝึกหัดการแสดงธรรมในโอกาสต่างๆ, ควรให้โอกาสพระรุ่นใหม่ๆ ได้มีโอกาสฝึกหัดการแสดงธรรมในโอกาสต่างๆ และควรมีการตั้งกองทุนหรือมูลนิธิเพื่อเตรียมดำเนินการเผยแผ่ไว้โดยเฉพาะ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) ควรมีการศึกษาอย่างเจาะลึก ว่าปัจจุบันพระสงฆ์มีบทบาทมากน้อยเพียงใดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และควรมีการประเมินความก้าวหน้าของการเผยแผ่

๒) พระสงฆ์ควรมีการศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด และควรส่งเสริมให้มีการจัดโครงการสอนธรรมเพื่อให้พระได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังองค์กรอื่นๆ เพื่อประโยชน์แก่องค์กรตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะดังต่อไปนี้

๑) ควรศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมจากอำเภอและจังหวัดอื่นๆ เพื่อศึกษาข้อมูลว่าบทบาทพระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้

๒) ควรศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในด้านอื่นๆ บ้าง เช่น ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา. กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

_____. กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

กรรณิกา ขวัญอารีย์. บทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕.

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

_____. กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

ขนิษฐา วิเศษสาทร และมุกดา ศรียงค์. จิตวิทยาสังคมและมนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๒๖.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ตุลา มหาพสุธานนท์. หลักการจัดการ หลักการ. ท่าเรือแหลมฉบัง LAEM CHABANG PORT. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๔๖.

- ทิตยา สุวรรณชัย. พัฒนาการ : ความคาดหวังบทบาทของพัฒนาการ คณะกรรมการ
หมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับตำบล: ส่วนท้องถิ่น สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร:
ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.
- นำทรัพย์ จันท์หอม. การทำให้ศูนย์กลางของชุมชน. การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบท
ของพระสงฆ์ไทย, ๒๕๒๖.
- ประกอบ กรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓.
กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ประภาพิศ สัญชาติเจตน์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท, ๒๕๒๔.
- ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. สถานภาพและบทบาท. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖.
- ปราชญา กล้าผจญ. พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
๒๕๔๐.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์
และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๐.
- _____ . การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). การศึกษาที่สากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาไทย.
กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป, ๒๕๓๔.
- _____ . พุทธบริษัทกับพระธรรมวินัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญา, ๒๕๓๒.
- พระไพศาล วิศาโล. พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤติ.
กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖.
- พระมหาสมทรง สิรินุโร และคณะ. บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต.
กรุงเทพมหานคร : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด, ๒๕๒๕.
- พระมหาสุภา อุกุโท. บทบาทพระสงฆ์ในทศวรรษหน้า (๒๕๔๑ - ๒๕๖๐), วิทยานิพนธ์
พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.
- พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๙.
กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.
- พชนี วรกวิน. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.
- พทยา สายหู. กลไกของสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.
- ไพบูลย์ ช่างเรียน. สารานุกรมศัพท์ทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยา, ๒๕๑๖.
- วราคม ทีสุกะ. สังคมวิทยาสำหรับผู้เริ่มเรียน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔.

สงวนศรี สุทธิเลิศอรุณ. จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : เกรียงศักดิ์การพิมพ์, ๒๕๒๕.

สง่า หล่อสำราญ. ตำนานพระพุทธรูปสาวก. กรุงเทพมหานคร : อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๔๑.

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์. (ช่วง วรบุญโย). การเผยแผ่พระพุทธศาสนา. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

_____ . คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และการพระ, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

_____ . การเผยแผ่พระพุทธศาสนา. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๒.

สุชา จันทร์โสม. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา, ๒๕๒๐.

สุพานี สฤษฏีวานิช. พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่ : แนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙.

สุรวิทย์ ศิริโกคาภิรมย์. การวิจัยทางการศึกษา. ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.

โสภา ชูพิกุลชัย. จิตวิทยาสังคมประยุกต์. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.

(๒) วิทยานิพนธ์

กฤษณา ผ่องพิทยา. “การวิเคราะห์องค์ประกอบและความสัมพันธ์ของคุณลักษณะภาวะที่พึงประสงค์ พฤติกรรมภาวะผู้นำที่พึงประสงค์และปัจจัยชีวิตสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๗.

กฤตดา มมตะขบ. “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓.

งามตา สุขประเสริฐ. การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๒.

- เกษรภา สิงหธา. “แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดอ่างทอง”. **วิทยานิพนธ์สังคมสังเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.
- ธัญพร พงษ์โสภณ. บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น (ศึกษากรณี พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสจังหวัดกาญจนบุรี). **วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิตมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน)**. (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๓๙.
- นวรรตน์ สุวรรณผ่อง. “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับงานสังคมสงเคราะห์จิตเวช : ศึกษากรณีวัดที่มีสำนักสมถวิปัสสนากรรมฐานเขตกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์สังคมสังเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต**. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๒๔.
- นุจรี เกตุปราษฎ์. บทบาทของประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดทั่วประเทศ ในการพัฒนาสตรีระดับจังหวัด. **รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔.
- พระกิตติศักดิ์ ยโสธรโร. “บทบาทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- พระครูปลัดอาทิตย์ อุตถเวที. “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปัญญา. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระชนดล นาคพิพัฒน์. “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระปลัดเกียรติศักดิ์ สิ้นทิวีกุล. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘.

- พระมหากษัตริย์ นันทเพชร์. ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๐.
- พระมหาจิตติภัทร อจลธมฺโม. “บทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- พระมหาบุญมี วรณวิเศษ. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน). **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- พระมหาบุญเลิศ ธมฺมทสฺสี. “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิทยาลัย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระมหาปัญญา สุขสงค์. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระพิศาลธรรมพาที (พระอาจารย์พยอม กลฺยาโณ), **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม. มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๑.
- พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์. บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิมฐิติสีโล), **วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.
- พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. (การบริหารการศึกษา), ๒๕๔๗.
- พระมหาสัญญา ปญฺญานิก. การศึกษารูปแบบและแนวทางในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูพิศาลธรรมโกศล. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระโสภณ โสภโณ. พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม : ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาสังคมของเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครกับเจ้าคณะตำบลในต่างจังหวัด. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาศาสนาเปรียบเทียบ. มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔.
- พินิจ ลาภานานนท์. “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท. โครงการหนังสือเล่มสถาบันวิจัยสังคม” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

วิไล วิทย์ประเสริฐกุล. “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

อมรรัตน์ แก้วมะ. “การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต ๑”. **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๘.

(๓) สิ่งพิมพ์ที่ได้เผยแพร่

พระเทพปริยัติสุธี. (วรวิทย์ คงคปญโญ), **วัดช่วยชาวบ้านอย่างไร**. การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของคณะสงฆ์ไทย, (อัสสัมชัญ).

พระพุทธรธรรมญาณ (ทองย้อย กิตติทินฺโน). **ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปี พระพุทธรธรรมญาณ**. (อัสสัมชัญ).

พระมหาธรรมาธิปไตย. **พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน**. การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย. หน้า ๕๓-๗๖. (อัสสัมชัญ).

๒. ภาษาอังกฤษ :

Bartholomew, Paul C. **Public Administration**. 3 . editor, Littlefield : Adems & Co., N.J. 1977.

Cronbach. Lee J. **Essentials of psychological testing**. 4th ed (New York: Harper & Row), 1971.

Dale Yoder. **Personnel Principles and Policies**. fourth printing, Englewood Cliffs : New Jersey Prentice - Hall, 1956.

Don Hellriegel. **Management**. third edition, Addison - Wesley Publishing Company.lnc., 1982.

E.N. Chapman. **Supervisor Survival Kit**. second edition, California : Science Research Associates, 1995.

Ernest Dale. **Management : Theory and Practice**. New York : McGraw-Hill,1973.

Etione, Amitai. **Modern Organization**. New Jersey : Prentice-Hall Inc. 1965.

Fayol, Henri. **General and industrial management**. London : Pittman & Sons,1964.

Gulick L. and Urwick J. **Papers on the Science of Administration**. New York : Institute of Public Administration, 1973.

- Henderson, Keith M. **Emerging Synthesis in American Public Administration.**
Bombay: Asia Publicshing Hiyse, 1996.
- Herbert A. Simon. **Administrative Behavior.** New york: Macmillian, 1947.
- Hutchinson. Jonh G. **Organization : Theory and Classical Concepts.** New York :
McGraw-Hill, 1967.
- Koontz. Harold & Cyril O' Donnell. **Principle Of Management : An Analysis of
Managerial Fucntions.** New York : McGraw-Hill, 1972.
- Liedecker, Kurt F. **Buddhism and Democracy.** Buddhadasa F. Kirthisinghe, Buddhist
publication Society, Kandy, 1963.
- Neilson, Wiliam Allan, ed. **Webster's Biographical Dictionary,** Menasha : The
Coliegiate Press, 1943.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

๑. พระครูปริมาณุรักษ์ รองศาสตราจารย์, ดร.
อาจารย์ประจำ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์
อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
ผอ.หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ จ.ราชบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธัชชนันท์ อิศรเดช
อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
ผอ.หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ จ.สุพรรณบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ ทองอ่อน
อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการ วัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชวชชัย ไชยสา
อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่ขิง โทร.,โทรสาร ๐๓๔-๓๒๖-๙๑๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕๒(๕)/ ๐๒๕

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร.

ด้วย พระณัฐพงษ์ สิริวิไล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๔๐๔๘๒๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ตรงหลัก

พระครูปริมาณุรักษ์
๒๕/๖๓ ๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่ขิง โทร.,โทรสาร ๐๓๔-๓๒๖-๙๑๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/ ๐๒๕

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

ด้วย พระณัฐพงษ์ สิริวิไล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๔๐๔๘๒๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ได้อบรมแก้ไขเครื่องมือแล้ว
เต็มศักดิ์ ๗๘๗
๒๕ ส.ค. ๕๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่ขิง

โทร., โทรสาร ๐๓๔-๓๒๖-๔๑๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/ ๐๒๕

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช

ด้วย พระณัฐพงษ์ สิริวิโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๔๐๔๘๒๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช
ธัชชนันท์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่ขิง

โทร., โทรสาร ๐๓๔-๓๒๖-๙๑๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/ ๐๒๕

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ประสิทธิ์ ทองอุ่น

ด้วย พระณัฐพงษ์ สิริวิไล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๔๐๔๘๒๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

สมศก ๒๖ มี.๒๕๕๔
31 5๓ 5๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่ขิง โทร.,โทรสาร ๐๓๔-๓๒๖-๙๑๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/ ๐๒๕

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.รัชชัย ไชยสา

ด้วย พระณัฐพงษ์ สิริวิไล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๔๐๔๔๒๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ศาสตราจารย์ ดร.รัชชัย ไชยสา
๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๔

ภาคผนวก ค

ผลการหาดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (ค่า IOC)

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (IOC)
ของแบบสอบถามเกี่ยวกับงานวิจัย
เรื่อง : บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

ข้อ ที่	ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ	ผู้เชี่ยวชาญคน ที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า loc	แปล ผล
๑	เป็นบุคคลที่ให้ความรู้ความเข้าใจในทางพุทธศาสนาเป็นอย่างดี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	เป็นผู้รู้สร้างศรัทธาให้กับประชาชนในการปฏิบัติตนตามแนวพุทธศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	เป็นผู้มีวุฒิภาวะความรู้ในหลักธรรมพุทธศาสนาได้ดี	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔	เป็นผู้มีวุฒิเหมาะสมสามารถชี้แจงหลักธรรมได้ถูกต้อง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	เป็นผู้วางตนเหมาะสมตามแบบอย่างของสมณะได้ถูกต้อง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	ทำตัวให้เป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดีงาม มีมารยาทที่เรียบร้อย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	เป็นต้นแบบอย่างที่ดีงาม เช่น นุ่งห่มเรียบร้อยเป็นที่เลื่อมใสศรัทธา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	เป็นผู้มีปฏิสันถารที่ดีงามตามหลักของพุทธศาสนา เช่น มีวาจาที่ไพเราะ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	เป็นผู้มีอารมณ์เยือกเย็น ตามแบบอย่างสมณะเพศ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	ผู้มีความคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง เปรียบพร้อมด้วยความสามารถ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ ที่	ด้านเทคนิคการเผยแพร่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า loc	แปล ผล
๑	ใช้คำสอนที่เข้าใจง่าย ผู้ฟังได้สติปัญญา เกิดขึ้นรวดเร็ว	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีหลักการที่เป็นธรรมชาติ โดยยึดตามแนว หลักพระวินัยและหลักคำสอนเป็นหลัก	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีกุศโลบายที่เข้าใจง่าย ผู้ฟังเกิดศรัทธา อย่างมากมาย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ใช้วิธียืดหยุ่นตามสถานภาพของผู้ฟังได้เห็น ภาพของธรรมะได้ดีเยี่ยม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ใช้อุปมาอุปมัยให้เห็นคล้ายตามหลักธรรมใน เรื่องนั้น เช่น กรรม นรก สวรรค์ เป็นต้น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	ใช้ถ้อยคำโน้มน้าวใจผู้ฟังให้แจ่มใสไม่เบื่อ หน่าย มีอารมณ์ขันในเรื่องนั้นๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	อธิบายด้วยคำที่นำฟังที่ไพเราะ ให้ผู้ฟัง สบายใจมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	มองปัญหาและนำมาประยุกต์แก้ปัญหาได้ อย่างถูกต้อง ทำให้ผู้ฟังเกิดสบายใจได้อย่าง ง่ายดาย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	ได้ตระหนักด้านคุณธรรมตามหลักคำสอน ของพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	สอนให้มีความสามัคคีในหมู่คณะ โดยคำหนึ่ง เรื่องความเสียสละเป็นสิ่งสำคัญสุด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ ที่	ด้านสื่อการเผยแพร่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า loc	แปล ผล
๑	มีการสอนโดยนำเอาเอกสารทางวิชาการ เช่น วารสาร, นิตยสาร เป็นต้น มาใช้ในการประกอบการสอน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีการใช้สื่อทางวิทยุมาประกอบการบรรยาย เพื่อให้ผู้ฟังมีความเข้าใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีการใช้สื่อทางอินเตอร์เน็ตช่วยในการบรรยายหัวข้อธรรม หรือใช้เพื่อแนะนำให้ผู้ฟังได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากสื่อดังกล่าว	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีการเผยแพร่ผ่านการโฆษณาต่างๆ เช่น ทำป้ายโฆษณา, แผ่นพับ โบปปลิว หรือ ซีดี เป็นต้น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ธรรมผ่านทางเครื่องกระจายเสียงของวัดเมื่อบรรยายธรรม แต่พุทธศาสนิกชนทั่วไป	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	มีการทำภาพยนตร์เรื่องสั้น เป็นสื่อในการบรรยายธรรมะเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมในเรื่องนั้นๆ มากขึ้น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	มีการนำเอาอุปกรณ์สิ่งแวดล้อมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการบรรยายเผยแพร่ธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	มีการทำตนเองเป็นสื่อในการเผยแพร่ธรรมแก่พุทธศาสนิกชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	มีการกำหนดเอาผู้ฟังธรรมเป็นสื่อในการอธิบายหัวข้อธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ ที่	ด้านรูปแบบการเผยแพร่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า loc	แปล ผล
๑	การจัดให้มีการบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การเทศนาสั่งสอนแก่ประชาชนโดยทั่วไปให้ตั้ง อยู่ใน หลัก ธรรม คำ สอน ของ พระพุทธศาสนาเป็นประจำ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	การจัดหาหนังสือไหว้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักาศิลปวัฒนธรรมไว้เพียงพอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	จัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัดและมีพระอาจารย์สอนการปฏิบัติธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ฝึกอบรมให้พระภิกษุสามเณรให้มีความรู้และวิธีการเผยแพร่ธรรมะ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	การจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	ส่งเสริมกิจกรรมเผยแพร่ประเพณีวัฒนธรรมตามสภาพชุมชนนั้นๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	จัดกิจกรรมพุทธประวัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	จัดภาพรวมในวัดมีระบบภูมิทัศน์ที่ถูกต้องและสวยงาม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	จัดพิธีบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนแก่กุลบุตรในชุมชนให้มีความเคารพนับถือในหลักธรรมคำสอนมากขึ้น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
เรื่อง
บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

- ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
- ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

ผู้ศึกษาขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง ในความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

พระณัฐพงษ์ สิริวิไล (ต้นศิริ)
 นิสิตปริญญาโท
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพตามความเป็น
จริงของท่าน
ข้อที่

๑. อายุ

๒๑ - ๓๐ ปี

๓๑ - ๔๐ ปี

๔๑ ปีขึ้นไป

๒. พรรษา

ต่ำกว่า ๕ พรรษา

๕ - ๑๐ พรรษา

๑๑ - ๑๕ พรรษา

๑๖ ปีขึ้นไป

ไม่มีพรรษา

๓. วุฒิการศึกษานักธรรม

นักธรรมชั้นตรี

นักธรรมชั้นโท

นักธรรมชั้นเอก

ไม่มีวุฒินักธรรม

๔. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

ประโยค ๑-๒ - ป.ธ.๓

ป.ธ.๔ - ป.ธ.๖

ป.ธ.๗ - ป.ธ.๙

ไม่มีวุฒิปเรียญธรรม

๕. วุฒิการศึกษาสามัญ

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขต
บางพลัด กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนน โดยพิจารณาว่าข้อคำถามใดตรง
เนื้อหา ซึ่งมีระดับในการพิจารณา ๕ ระดับ

ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๑. ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ					
๑	เป็นบุคคลที่ให้ความรู้ความเข้าใจในทางพุทธศาสนาเป็นอย่างดี					
๒	เป็นผู้รู้สร้างศรัทธาให้กับประชาชนในการปฏิบัติตนตามแนวพุทธศาสนา					
๓	เป็นผู้มีวุฒิภาวะความรู้ในหลักธรรมพุทธศาสนาได้ดี					
๔	เป็นผู้มีวุฒิเหมาะสมสามารถชี้แจงหลักธรรมได้ถูกต้อง					
๕	เป็นผู้วางตนเหมาะสมตามแบบอย่างของสมณะได้ถูกต้อง					
๖	ทำตัวให้เป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดีงาม มีมารยาทที่เรียบร้อย					
๗	เป็นต้นแบบอย่างที่ดีงาม เช่น นุ่งห่มเรียบร้อยเป็นที่เลื่อมใสศรัทธา					
๘	เป็นผู้มีปฏิสันถารที่ดีงามตามหลักของพุทธศาสนา เช่น มีวาจาที่ไพเราะ					
๙	เป็นผู้มีอารมณ์เยือกเย็น ตามแบบอย่างสมณะเพศ					
๑๐	ผู้มีความคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง เปรียบพร้อมด้วยความสามารถ					

ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๒. ด้านเทคนิคการเผยแพร่					
๑	ใช้คำสอนที่เข้าใจง่าย ผู้ฟังได้สติปัญญาเกิดขึ้นรวดเร็ว					
๒	มีหลักการที่เป็นธรรมชาติ โดยยึดตามแนวหลักพระวินัย และหลักคำสอนเป็นหลัก					
๓	มีกุศโลบายที่เข้าใจง่าย ผู้ฟังเกิดศรัทธาอย่างมากมาย					
๔	ใช้วิธียืดหยุ่นตามสภาพของผู้ฟังได้เห็นภาพของธรรมะได้ดีเยี่ยม					
๕	ใช้อุปมาอุปมัยให้เห็นคล้ายตามหลักธรรมในเรื่องนั้น เช่น กรรม นรก สวรรค์ เป็นต้น					
๖	ใช้ถ้อยคำโน้มน้าวใจผู้ฟังให้แจ่มใสไม่เบื่อหน่าย มีอารมณ์ขันในเรื่องนั้นๆ					
๗	อธิบายด้วยคำที่นำฟังที่ไพเราะ ให้ผู้ฟังสบายใจมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น					
๘	มองปัญหาและนำมาประยุกต์แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง ทำให้ผู้ฟังเกิดสบายใจได้อย่างง่ายดาย					
๙	ได้ตระหนักด้านคุณธรรมตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง					
๑๐	สอนให้มีความสามัคคีในหมู่คณะ โดยค่านึงเรื่องความเสียสละเป็นสิ่งสำคัญสุด					

ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๓. ด้านสื่อการเผยแพร่					
๑	มีการสอนโดยนำเอาเอกสารทางวิชาการ เช่น วารสาร, นิตยสาร เป็นต้น มาใช้ในการประกอบการสอน					
๒	มีการใช้สื่อทางวิทยุมาประกอบการบรรยายเพื่อให้ผู้ฟังมีความเข้าใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น					
๓	มีการใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ตช่วยในการบรรยายหัวข้อธรรม หรือใช้เพื่อแนะนำให้ผู้ฟังได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากสื่อดังกล่าว					
๔	มีการเผยแพร่ผ่านการโฆษณาต่างๆ เช่น ทำป้ายโฆษณา, แผ่นพับ โบปปลิว หรือ ซีดี เป็นต้น					
๕	มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ธรรมผ่านทางเครื่องกระจายเสียงของวัดเมื่อบรรยายธรรมแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป					
๖	มีการทำภาพยนตร์เรื่องสั้น เป็นสื่อในการบรรยายธรรมะเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมในเรื่องนั้นๆ มากขึ้น					
๗	มีการนำเอาอุปกรณ์สิ่งแวดล้อมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการบรรยายเผยแพร่ธรรม					
๘	มีการทำตนเองเป็นสื่อในการเผยแพร่ธรรมแก่พุทธศาสนิกชน					
๙	มีการกำหนดเอาผู้ฟังธรรมเป็นสื่อในการอธิบายหัวข้อธรรม					

ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๔. ด้านรูปแบบการเผยแพร่					
๑	การจัดให้มีการบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์					
๒	การเทศนาสั่งสอนแก่ประชาชนโดยทั่วไปให้ตั้งอยู่ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นประจำ					
๓	การจัดหาหนังสือไหว้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักาศิลปวัฒนธรรมไว้เพียงพอ					
๔	จัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัดและมีพระอาจารย์สอนการปฏิบัติธรรม					
๕	ฝึกอบรมให้พระภิกษุสามเณรให้มีความรู้และวิธีการเผยแพร่ธรรมะ					
๖	การจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน					
๗	ส่งเสริมกิจกรรมเผยแพร่ประเพณีวัฒนธรรมตามสภาพชุมชนนั้นๆ					
๘	จัดกิจกรรมพุทธประวัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
๙	จัดภาพรวมในวัดมีระบบภูมิทัศน์ที่ถูกต้องและสวยงาม					
๑๐	จัดพิธีบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนแก่กุลบุตรในชุมชนให้มีความเคารพนับถือในหลักธรรมคำสอนมากขึ้น					

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนา
ของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

๑. ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ

๑.๑) ปัญหาอุปสรรค ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ

.....

.....

.....

.....

๑.๒) ข้อเสนอแนะ ด้านรูปแบบบุคลิกภาพ

.....
.....
.....
.....

๒. ด้านเทคนิคการเผยแพร่

๒.๑) ปัญหาอุปสรรค ด้านเทคนิคการเผยแพร่

.....
.....
.....
.....

๒.๒) ข้อเสนอแนะ ด้านเทคนิคการเผยแพร่

.....
.....
.....
.....

๓. ด้านสื่อการเผยแพร่

๓.๑) ปัญหาอุปสรรค ด้านสื่อการเผยแพร่

.....
.....
.....
.....

๓.๒) ข้อเสนอแนะ ด้านสื่อการเผยแพร่

.....
.....
.....
.....

๔. ด้านรูปแบบการเผยแพร่

๔.๑) ปัญหาอุปสรรค ด้านรูปแบบการเผยแพร่

.....
.....
.....
.....

๔.๒) ข้อเสนอแนะ ด้านรูปแบบการเผยแพร่

.....
.....
.....
.....

-- ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถาม --

ภาคผนวก จ

ผลการหาความสอดคล้องของแบบสอบถาม (ค่า Alpha)

ผลการหาความสอดคล้องของแบบสอบถาม (ค่า Alpha)

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
A1	149.8333	812.2816	.3717	.9746
A2	150.1000	809.4724	.4745	.9742
A3	150.1333	797.9126	.6785	.9736
A4	150.3000	786.7690	.6205	.9739
A5	150.0667	805.0989	.4483	.9744
A6	150.3000	786.4241	.7104	.9735
A7	150.2000	795.2690	.5450	.9742
A8	150.0333	792.4471	.6339	.9738
A9	150.1000	785.6103	.7320	.9734
A10	150.1333	808.3264	.4123	.9745
B1	150.1000	799.7483	.6218	.9738
B2	149.9667	791.5506	.6891	.9735
B3	149.9667	800.7920	.5909	.9739
B4	150.1000	788.9897	.6766	.9736
B5	150.3333	786.2299	.7551	.9733
B6	150.1000	787.8862	.7922	.9732
B7	150.1667	799.4540	.6118	.9738
B8	150.0333	782.7920	.7956	.9731
B9	149.8667	794.0506	.8136	.9732
B10	149.9667	789.0678	.7329	.9734
C1	150.3000	787.2517	.7404	.9733
C2	149.9333	787.0989	.7807	.9732
C3	150.1000	788.5759	.7519	.9733
C4	149.9000	788.4379	.7441	.9733
C5	150.3667	786.4471	.7741	.9732
C6	150.0667	787.6506	.7780	.9732
C7	150.1000	798.9207	.6120	.9738
C8	150.0667	783.0989	.7814	.9732

C9	149.9000	794.3000	.8277	.9732
C10	150.0000	789.4483	.6928	.9735
D1	150.4000	788.1103	.7199	.9734
D2	149.9667	787.4126	.7622	.9733
D3	150.1000	788.5759	.7519	.9733
D4	149.9000	788.4379	.7441	.9733
D5	150.3667	786.4471	.7741	.9732
D6	150.0667	787.6506	.7780	.9732
D7	150.1000	798.9207	.6120	.9738
D8	150.0667	783.0989	.7814	.9732
D9	149.9000	794.3000	.8277	.9732
D10	150.0000	789.4483	.6928	.9735

—

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 40

Alpha = .9742

ภาคผนวก จ
หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๐๑๓

หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๗ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
การบ่มัสการ พระเดชพระคุณ พระรัตนเมธี เจ้าคณะเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร
สิ่งส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระณัฐพงษ์ ฉายา สิริวิไล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๔๐๔๘๒๑
นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
พระสงฆ์ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระสงฆ์ที่อยู่ในเขตปกครอง
ของพระเดชพระคุณ จึงขอความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้
นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดช
พระคุณ ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพยิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทนต์ สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน

นายอานนท์ นรมาตรี โทร. ๐๘๔-๒๒๕-๔๑๔๔

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระณัฐพงษ์ สิริวิโส (ตันศิริ)
- เกิด : วันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๙
- ภูมิลำเนา : บ้านเลขที่ ๑๐ หมู่ ๒ ต.บ่อเหล็กทอง อ.ลอง จ.แพร่
- การศึกษา : พ.ศ.๒๕๒๖ จบมัธยมศึกษา สำนักเรียนวัดศรีดอนคำ อ.ลอง จ.แพร่
 : พ.ศ.๒๕๒๗ จบมัธยมศึกษาโท สำนักเรียนวัดศรีล้อม จังหวัดลำปาง
 : พ.ศ. ๒๕๒๘ จบมัธยมศึกษาเอก สำนักเรียนวัดศรีล้อม จังหวัดลำปาง
 : พ.ศ. ๒๕๔๔ เปรียญธรรม ๑-๒ สำนักเรียนวัดมหาธาตุ กทม.๙
 : พ.ศ. ๒๕๕๓ จบปริญญาตรีคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประสบการณ์ทำงาน

- : พ.ศ. ๒๕๔๖ ผ่านอบรมหลักสูตรการเผยแผ่ วัดประยูรวงศาวาส กรุงเทพมหานคร
- : พ.ศ. ๒๕๕๑ ผ่านอบรมหลักสูตรการเผยแผ่ วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร
- : พ.ศ.๒๕๕๒ ปัจจุบัน เป็นครูสอนปริยัติธรรมพระนวกะวัดวิมุตยาราม กรุงเทพมหานคร
- : พ.ศ. ๒๕๕๒ ปัจจุบัน เป็นครูพระสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
- : พ.ศ. ๒๕๕๖ ปัจจุบัน แสดงธรรมประจำวัดวิมุตยาราม กรุงเทพมหานคร

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

- : ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

ที่อยู่ปัจจุบัน

- : วัดวิมุตยาราม ซอยวัดวิมุตยาราม ถนนจรัญสนิทวงศ์ ๙๘ แขวงบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐